ABC Amber Palm Converter, http://www.processtext.com/abcpalm.html

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\L\Leblanc Maurice\Leblanc, Maurice - Tri oci.pdb

PDB Name: Leblanc, Maurice - Tri oci
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXt
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 13.10.1937
Modification Date: 13.10.1937
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

MAURICE LEBLANC

TŘI OČI

AUTORISOVANÝ PŘEKLAD
ARNOŠTA BAREŠE

V PRAZE 1922.

ČESKOSLOVENSKÉ PODNIKY TISKAŘSKÉ A VYDAVATELSKÉ
V PRAZE, HAVLÍČKOVO NÁMĚSTÍ Č. 10.

Národní tiskárna a nakladatelství, spol. s r. o.
v Praze II., Štěpánská ul. č. 26.

Připomenutí.

Uveřejňujeme zde věrohodnou zprávu o neobyčejné události, jak ji podle svých zápisků a vzpomínek napsal Vilém Beaugrand asi v polovici dvacátého století a kterou jsme našli v objemném balíku rukopisů, pozůstalých po učeném orientalistovi.

Jeho zpráva nepřináší rozřešení čistě vědecké otázky, která zajímala současný svět. Nesmíme však zapomenouti, - a to je to nejhlavnější -, že Viktor Beaugrand, přesný duch, zjemnělý methodami své práce, byl spjat intimně se všemi těmi událostmi, což dodává jeho zprávě záruky pravděpodobnosti. Byl hercem v tom dramatu, prožil všechny jeho zápletky, znal nejnepatrnější podrobnosti. Zažil rozčilující dny odporu a nenávisti, slyšel odbíjeti nejslavnější hodiny dějin tohoto světa, vždycky, když se otevřel zející jícen hrozného tajemství, byl celou svojí duší spjat s těmi zástupy, řvoucími nadšením a hrůzou. Proto má jeho svědectví pozoruhodnou váhu.

Je to muž, který viděl a my musíme přijímati stejně mile jeho nové podrobnosti, jeho opravy některých omylů, jako závěry, kterými ověřuje definitivně a dodává autority skvělé domněnce, se kterou souhlasí skoro většina moderních učenců.

A přes to, že zůstávají jisté pochyby, nejistoty, rozpory a řekněme úhrnně: nemožnost přijetí této domněnky se strany současné vědy, bylo přece vrženo jisté světlo na nejzáhadnější otázku, kterou ovládali lidé nepochopitelných povah.

I. KŘEPELINKA.

Jednoho podzimního dne objevil se na prahu pokoje, který jsem obýval v Haut-Meudon, můj strýc Dorgeroux. Vešel vrávoravě a celého mě rozrušil.

Neviděli jsme se již týden. V záchvatu rozčilujícího opojení, jaké zakoušel vždy, když končil zkoušky, pokusy se všemi svými vynálezy, žil mezi svými kahany a zkumavkami, za zavřenými dveřmi, spal na pohovce a živil se plody a chlebem. A opravdu zdál se mi býti nějak ssínalý, plachý, sesláblý, jako by byl po nějaké dlouhé a nebezpečné nemoci.

Byl opravdu k nepoznání. Poprvé jsem jej viděl v jeho velkém kabátě, černém, ošumělém, rozepjatém, posetém skvrnami, který svíral jeho tělo jako krunýř a se kterým se nerozloučil, ať dělal pokusy nebo rovnal do přihrádek své bezpočetné chemické potřeby.

Jeho stále čistá kravata byla rozvázaná, a náprsenka vylézala z vesty. Jeho dobrá tvář, klidná a vážná, jako obyčejně, tak mladá ještě proti bílým kučerám, které tvořily korunu kolem jeho hlavy, jevila nový výraz a byla zrovna zpustošena spoustou nových rysů, které ukazovaly nejprudší dojmy, které na strýce dorážely, aniž přemohly v jeho tváři stopy hrůzy a úzkosti. Překvapující bylo, že jsem mezi těmito rysy poznal i stopy šílené, výstřední radosti.

Nemohl jsem toho pochopiti: Co se stalo za těch posledních pár dní? Jaké drama přivedlo z míry tichého a klidného Noëla Dorgeroux?

"Je vám něco, strýčku?" ptal jsem se netrpělivě, protože mně ho bylo líto.

Zahučel:

"Ne, nic mně není..."

"Tak, co se tedy, prosím vás, stalo?"

"Docela nic, docela nic, opakuji."

Nabídl jsem mu židli. Klesl do ní bezmocně. Potom po mém naléhání přijal sklenici vody, ale ruce se mu tak třásly, že jí nemohl podzdvihnouti ke rtům.

"Ale mluvte přece, strýčku," křikl jsem již. "Nikdy jsem vás takového neviděl. Musel jste zažíti asi nějaké prudké dojmy..."

Řekl tiše, bezvýrazně:

"Nejsilnější dojmy z celého mého života... dojmy, jichž nepocítil nikdy nikdo... nikdo..."

"Vysvětlete mně to, prosím vás."

"Ne, nerozuměl bys... Já tomu také nerozumím. Je to vše tak nepravděpodobné... Odehrává se to ve tmách, ve světě tmy..."

Na stole byla tužka a papír. Vzal tužku do ruky a jako stroj načrtl obrázek, nejasných obrysů, kterým nepřestávající činnost jeho mozku dodávala jasnějších tvarů. Náčrtek, který jsem viděl stále určitěji a určitěji, nabyl tvaru geometrického, který vypadal jako špatně nakreslený kruh nebo jako trojúhelník, jehož strany tvořily křivky. V prostředku těchto obrazců, nakreslil strýc pravidelný kroužek, který začernil a v prostřed označil ještě černější tečku, jako je panenka v oku.

"Podívej se, podívej se!" křičel, jako by náhle obživl. "Podívej se, co se noří ze tmy. Není to k zbláznění? Pozoruj to..."

Uchopil druhou tužku celou červenou, skočil ke zdi a na bílé ploše načrtl tři podobné obrazce nevysvětlitelné, "tři kruhy trojúhelníkovité", v jejichž středu vyznačil zase ona kolečka s tmavšími body,

"Podívej se! Žijí, není-liž pravda? Vidíš, jak se pohybují, jak se zarážejí...? Vidíš je opravdu? Žijí, žijí..."

Myslil jsem, že chce mluviti, ale nedokončil toho. Jeho oči, jindy plné života a nežné jako oči dětské, dostaly výraz nedůvěry. Potom několik minut chodil a na konec otevřel dveře, obrátil se ke mně a řekl se stejným, supajícím přízvukem:

"Ty je uvidíš, Viktore, je nutné, abys je ty viděl, abys mě ujistil, že žijí, jako jsem je já viděl žíti. Přijď do "Ohrady", je to odtud kousek cesty, a až uslyšíš zapísknutí, uvidíš tři oči... a ještě mnoho jiných věcí... Uvidíš..."

Odešel.

Dům, který jsme obývali, "Byt", jak jsme říkali, byl obrácen zády do ulice a byl obklopen sráznou a špatně opatrovanou zahradou, na jejímž vršku počínala široká "Ohrada", kde můj strýc již řadu let užíval trosek svého jmění na zbytečné vynálezy.

Jak daleko sahaly mé vzpomínky, pamatoval jsem starou zahradu stejně sešlou a tento dlouhý, nízký dům s jeho sádrovou, žlutou fasádou, plnou boulí a provrtanou ještěrkami. Bydlil jsem tam, jako má matka, která byla sestrou tety Dorgeroux. Později, když již byly obě sestry mrtvy, přicházel jsem z Paříže, kde jsem studoval, na prázdniny ke strýci. Oplakával ještě zavraždění svého syna Dominika, zrádně zabitého německým aviatikem, kterého po hrozném vzduchovém boji donutil přistáti. Mé návštěvy strýce aspoň rozptylovaly. Ale musel jsem odjeti na cesty a vrátil jsem se do "Bytu" Meudonského po dlouhé nepřítomnosti, abych zde zůstal několik týdnů, očekávaje konce prázdnin a svého jmenování profesorem v Grenoblu.

Při každém svém pobytu jsem shledal stejné zvyky, stejné dodržování hodin, určených k jídlu a k procházkám, stejný, jednotvárný život, přerušovaný, v době, kdy dělal strýc pokusy, stejnými nadějemi a stejným zklamáním. Silný, zdravý život, přizpůsobený nemírným zálibám a snům Noëla Dorgeroux, jehož odvahu a důvěru nezničil žádný důkaz.

Otevřel jsem okno. Slunce ozařovalo zdi a konstrukce "Ohrady". Ani mráček netlumil modř oblohy. Vůně pozdních růží se chvěla ve vzduchu.

"Viktore," zašeptal pode mnou hlas, který vycházel z habroví, které bylo opleteno červenou révou. Hádal jsem, že to je Bérangere, kmotřenka strýcova. Četla asi, jako obyčejně, na kamenné lavičce, kde ráda sedávala.

"Viděla's svého kmotra," řekl jsem jí.

"Ano," odpověděla. "Přišel zahradou a vstoupil do "Ohrady". Měl zrovna bláznivé vzezření."

Bérangere uhnula záclonu listů až k místu, kde mřížka, tvořící besídku, byla zlámána, a její krásná, světlá hlava, s rozčechranými kučerami, se objevila.

"Znamenitě," řekla se smíchem, "mé vlasy uvízly. Jej! To je jak pavučina! To je hrůza! Pomoc!"

Dětské vzpomínky, nepatrné podrobnosti. Proč však jsou vryty do mé paměti tak přesně? Říká se, že celá naše bytost se plní zvláštním rozčilením, když jsou veliké události na blízku, které se nás mají dotknouti a naše citlivost se chvěje jako pod neslyšnými nárazy vzdálené bouře.

Sestoupil jsem rychle do zahrady a běžel jsem k habroví. Bérangere tam nebyla. Zavolal jsem ji. Výbuch smíchu mně odpověděl a zpozoroval jsem ji v dálce, jak se houpe na provaze, napjatém mezi dvěma stromy pod klenbou listí.

Byla rozkošná, plná něžnosti a lehkosti, jako pták, který skáče na tenounkou větvičku, která se skoro láme. Při každém rozmachu kučery jí létaly sem a tam a tvořily jí pohyblivou aureolu a mísily se s rezavými, žlutými listy a listy všech odstínů podzimních.

Přes všechnu nejistotu, jakou ve mně způsobilo neobyčejné podráždění strýcovo, zarazil mě tento obraz nesrovnatelně půvabný, takže jsem nevědomky pojmenoval děvče jménem, které bylo odvozeno z jeho křestního jména.1

Seskočila s houpačky a postavila se přede mne:

"Pak mně také dovolíte, abych vás jmenovala pane profesore!"

"A proč?"

"Je to už hezky dávno, když jsem byla malý darebák v sukních, který prováděl různé povedené věci. Ale teď..."

"A přece kmotr tě tak stále jmenuje."

"Můj kmotr má úplné právo."

"A já?"

"Žádné."

Není to žádná sentimentální historie, kterou zde vypravuji a nemíním nijak mluviti o Bérangere, dokud se neobjeví ve své pozoruhodné úloze, kterou, jak známo, hraje v záhadě "Tří očí". Ale její úloha se proplétá od začátku celou touto událostí, s určitými episodkami našeho soukromého života, že by bylo na újmu jasností mé zprávy, kdybych o ní neučinil aspoň tak krátké zmínky.

Tedy před dvanácti lety dostalo se do "Bytu" děvče, jemuž byl můj strýc kmotrem a které mu pravidelně psávalo novoroční přání. Bydlila v Toulouse s otcem a matkou, kteří právě obchodovali v Meudonu a byli sousedy mého strýce.

Tehdy děvčeti zemřela matka a otec poslal beze všeho děvce k Noëlu Dorgerouxovi s krátkým listem, z něhož mi několik vět uvázlo v paměti: "Malička se nudí ve městě... Mé povolání (Massignac byl obchodník s vínem) mě nutí býti stále na cestách... a Bérangere zůstává sama... Myslím, že jste nezapomněl našich přátelských styků a budete ji opatrovati po několik týdnů... Venkovský vzduch jí aspoň vrátí její barvu."

Můj strýc byl veliký dobrák. Několik týdnů se proměnilo v několik měsíců a ty v několik roků, během kterých Massignac občas oznámil, že přijde do Meudonu, aby si děvče odvezl. Přišel do Meudonu a Bérangere nechtěla opustiti již mého strýce, objala jej vesele a hlučně, tak že Noël Dorgeroux, přes zdánlivou lhostejnost nemohl se od děvčete odloučiti. Oživovala svým smíchem a kouzlem starý, tichý dům. Byl to živel nepořádku a náhodnosti, který dodává ceny pořádku, kázni a přísnosti.

Našel jsem tedy, když jsem se letos po dlouhé nepřítomnosti vrátil, na místo děvčete, mladou, dvacetiletou dívku, dětskou a hlučnou stejně, ale krásnou, souměrných tvarů a pohybů, tajemnou, jak vypadají všechny dívky, které žily o samotě s mlčenlivými starci. Od prvního dne jsem cítil, že moje přítomnost ruší její volné, samorostlé zvyky. Na pohled odvážná a divoká, bázlivá a vyzývavá, drzá a stydlivá, přede mnou jakoby schválně utíkala, tak že po dvouměsíčním společném bydlení, kdy jsem jí viděl u každého jídla, kdy jsem ji potkal v každé aleji, nepodařilo se mně s ní seznámiti. Zůstávala vzdálená a bláznivá, přerušovala náhle naše rozhovory a ukazovala mně svojí rozmarnou, nevysvětlitelnou náladu.

Možná, že tušila zmatek, rozčilení, který se ve mně probouzela a možná, že její rozpaky byly způsobeny mým vlastním studem. Často mě přistihla, jak pozoruji její růžové rty, nebo zpozorovala rozechvění na hlase v některých chvílích. Neměla toho asi ráda. Mužská úcta ji patrně přiváděla do rozpaků,

"Poslouchej," pravil jsem s oklikou, abych ji nepoplašil, "tvůj kmotr předpokládá, že se vybavují jisté bytosti docela jiné než ostatní, jistý druh vyzařování. Nezapomeň, že Noël Dorgeroux je napřed chemik a že vidí a chápe věci vždy chemicky. Podle něho se toto vyzařování projevuje vybavováním tělísek, neviditelných jisker, které tvoří jistý druh mlhy. To se například stává u ženy. Její svůdnost nás docela zahaluje..."

Srdce mně bilo tak prudce, když jsem pronášel tato slova, že jsem se musel přerušiti. Přesto však dělala dojem, že nechápe a řekla mně trochu hrdým tónem:

"Můj kmotr mne stále zpravuje o svých theoriích, Já jim ostatně za mák nerozumím. Co se týče tohoto vyzařování, mluvil o zvláštním paprsku, který si představuje, aby vysvětlil tento výbuch neviditelných jisker. A tento paprsek označuje prvním písmenem mého jména, paprsek B."

"Výborně, Bérangere, ty jsi tedy kmotrou onoho paprsku svůdnosti a kouzla."

"Naprosto ne," vzkřikla netrpělivě. "Nejedná se o svůdnost, ale o hmotné vtělení, fluida, které se samo může státi viditelným a dostati podobu úkazů, vyvolaných mediem. Ostatně, o tom až jindy..."

Zarazila se nerozhodně, s úzkostlivým obličejem a musel jsem ji nutiti, aby ve svém hovoru pokračovala:

"Ne, ne," pravila, "nemám o tom mluviti... Ale váš strýc mně toho nezakazoval... Udělalo to však na mne velmi trapný dojem..."

"Vysvětli mně to, Bérangere..."

"Dojem hrůzy a úzkosti. Na stěně "Ohrady" viděla jsem s vaším strýcem hrozné věci, kresby, které představovaly tři druhy očí... Byly-li to oči, nevím... Pohybovalo se to a pozorovalo nás to... Ach, nezapomenu na to nikdy."

"A můj strýc?"

"Váš strýc byl vzrušen... Musela jsem jej podpírati a opatrovati, ztratil vědomí a když přišel k sobě, kresby zmizely."

"A neřekl ničeho?"

"Mlčel, jako oči na zdi. Ptala jsem se ho: "Co je to, kmotříčku?" Za chvíli mně odpověděl: "Nevím, nevím... snad záření, o němž jsem ti vypravoval, paprsek B. To by byl úkaz zhmotnění..." Více mně o tom neříkal. Za chvíli mě dovedl ke dveřím zahrady. Od té doby je zavřen v "Ohradě". Neviděla jsem ho, až teď právě..."

Odmlčela se. Byl jsem zvědavý a starostlivý po tomto odhalení.

"Tak," zašeptal jsem, "mimo tebe, Bérangere, má vynález strýcův vztah k oněm třem obrazcům? Ke geometrickým obrazcům, není-liž pravda, k trojúhelníkům...?"

Svými dvěma palci a ukazováčky utvořila trojúhelníky.

"Podívejte, taková je jejich podoba, až na jejich položení..."

Zdvihla větev a začala rýsovati čáry v aleji, když zazněl hlas píšťalky. Křikla:

"To je strýcovo znamení, když mne potřebuje v "Ohradě"."

"Ne," řekl jsem, "dnes to platí mně, jak jsme si to umluvili."

"Potřebuje tedy vás?"

"Chce se mnou mluviti o vynálezu!"

"Ale půjdu tam s vámi také."

"Ne, nečeká tě, Bérangere."

"Ale přece, přece..."

Chytil jsem ji za rameno. Vymkla se mně a utekla nahoru do zahrady, kde jsem ji našel před těžkými, malými dveřmi, udělanými v ohradě z krajinových prken, která obklopovala kůlnu a zeď, neobyčejně rozšířenou.

Otevřela ty dveře... Naléhal jsem stále:

"Neděláš dobře, Bérangere. Bude mu to překážeti."

"Myslíte, opravdu?" řekla trochu nerozhodně.

"Přirozeně, vždyť pozval dnes jenom mě. Běž, Bérangere, buď rozumná..."

Váhala. Vstoupil jsem a zavřel jsem za ní dveře.

II. TROJÚHELNÍKOVITÉ KRUHY.

To, čemu říkali v Meudonu "Ohrada" Noëla Dorgeroux, byl kus zahrady, trochu zvlněný, nerovný, kde se cesty ztrácely v žluté trávě, kopřivách a kamení, hromadách sudů, starém železe, klecích na králíky a nejrůznějších střepech, které nejsou již k ničemu, jen aby hnily, pokrývaly se rzí a prachem.

Ke vnějším zdím a hrazení přiléhaly pracovny, spojené řemeny a řemenicemi, laboratoře plné kahanů, plynojemů, nespočetných zkoumavek, lahviček a baněk, ve kterých se ukrývaly nejjemnější sloučeniny organické chemie.

Z oken byla vyhlídka na záhyby Seiny, které byly na obzoru, až na vrcholky Versailleské a Sevreské, které vroubily obzor velikým kruhem. K nim se sklánělo v bledé modři oblohy jasné podzimní slunce.

" Viktore!"

S prahu své pracovny, kde se strýc často zdržoval, mně dával znamení. Přeběhl jsem "Ohradu".

"Vstup," pravil, "musíme si nejdříve pohovořiti, ne dlouho, jenom pár slov..."

Ve vysoké, prostorné světnici byl vyhrazen jeden kout práci a odpočinku u psacího stolu, pokrytého papíry a plány, byla pohovka a potahovaná křesla. Strýc mně nabídl jedno křeslo. Vypadal docela klidně, ale oči zářily neobvyklým leskem.

"Ano," povídá, "několik slov vysvětlivek, které nutno předeslati vzhledem k minulosti... smutné minulosti, kterou prožívají všichni vynálezci, jejichž vyhlídky se rozplývají v nic... Já už dlouho hledám... Hledal jsem vždy... Můj mozek mně vždy připadal jako káď, v níž vře tisíce různorodých myšlenek. Bojovaly spolu a podraly se vzájemně... Konečně jedna zvítězila nade všemi... Žil jsem potom jen pro ní a jí jsem obětoval všechno... Byla jako požár, do nějž jsem hodil své jmění i jiných, jejich štěstí a spokojenost... Vzpomeň si na mou ubohou ženu, Viktore. Vzpomeň si, jak byla nešťastná a jak se bála o osud svého syna, mého ubohého Dominika! Ale miloval jsem je přece!"

U této vzpomínky se zastavil. A já jsem viděl v duchu tvář své tety a slyšel jsem ji ještě vypravovati mé matce své obavy a předtuchy: "Přivede nás na mizinu," říkala. "Chce na mně podpis za podpisem. Vše je pro něj málo!"

"Neměla ke mně důvěry," pokračoval Noël Dorgeroux. "Zažil jsem mnoho zklamání a pohrom! Vzpomeň si, Viktore! Vzpomeň si na mé pokusy se zrychleným klíčením proudem elektrickým... na mé pokusy s kyslíkem... a na mnohé jiné... na ty všechny, které se nepodařily... Co odvahy k tomu bylo zapotřebí! Já však neztratil víru ani na minutu! Posilovala mě jediná myšlenka a ta se vracela neustále, viděl jsem jí jasně do budoucnosti... Znáš jí, Viktore? Dvacetkrát se objevila v různých formách... ale zásada zůstala stejná... Byla to otázka využitkování slunečního tepla... Vše je v něm, v jeho vlivu na nás, na buňky, na organismy, na atomy, na všechnu hmotu, vliv jeho je více méně tajemný, podle toho, jak jej příroda přiblížila našemu pochopení... Já jsem útočil na záhadu se všech stran... Pozoroval jsem spolupráci slunečních paprsků v životě rostlin, jejich hnojiv, v lidských i zvířecích nemocech, ve fotografii, vyšetřoval jsem jejich zvláštní vliv svými vlastními způsoby, o nichž nikdo ničeho neví. A je to teď... teď právě několik dní..."

Strýc Dorgeroux jakoby znova obživl a jeho oči se horečně blýskaly. Deklamoval nepřetržitě dále:

"Nepopírám, že je trochu náhody v mém objevu. Náhoda je všude. Není ani jediného objevu, který by se nevynořil docela mimo naši snahu vynalézací, a mohu tě, Viktore, ujistiti, že si nikterak nevysvětluji, co se děje. A nejen, že toho nevysvětluji, ale já tomu stěží věřím. Ale přece, kdybych v tomto směru byl nehledal, věc by se jistě neobjevila. Nepochopitelný zázrak se odehrává mojí zásluhou. Obraz se maluje v rámci, který jsem já načrtl na plátně, které jsem já připravil a ty uvidíš, Viktore, že to je má vůle, která dovoluje přízrakům, které uvidíš, vynořiti se z temnot."

Vyjadřoval se dosti hrdě, s jistou obtíží, jako by sám o sobě pochyboval a jakoby jeho slova překračovala přesnou hranici pravdivosti.

"Jedná se o tři druhy očí, není-líž pravda?" ptal jsem se.

"Cože?" odpověděl s překvapením, "Kdo tě s tím seznámil? Bérangere, není-liž pravda? Neměla pravdy... Podívej se, toho se je nutno vystříhati za každou cenu... nediskrétnosti! Jedno slovo přespříliš a jsem ztracen... můj vynález je ukraden... Pomysli si, první příchozí..."

Jak jsem se zdvihl, přistrčil mě strýc ke svému psacímu stolu.

"Sedni si, Viktore... Budeš psáti.... Nechtěje, musím býti teď opatrný... Bylo by to nenahraditelné... Musíš věděti k čemu se zavazuješ, když budeš účastným mého díla. Piš, Viktore."

"Co, strýčku?"

"Prohlášení, podle kterého poznáš... Ale chci diktovati... To je výhodnější..."

Přerušil jsem ho:

"Strýčku, vy mně nevěříte?"

"Důvěřuji ti, můj milý. Ale bojím se neobezřetnosti, nediskrétnosti. A konečně, měl bych i důvody býti nedůvěřivý."

"Jaké důvody, strýčku?"

Řekl mně vážnějším hlasem:

"Důvody, které svědčí, že jsem hlídán, pronásledován, že někdo usiluje o získání mého vynálezu... Ano, někdo sem vešel onehdy v noci, když jsem spal a hrabal se v mých papírech..."

"A nalezl?"

"Ne. Nosím stále u sebe poznámky a nejdůležitější vzorce. A konečně, co by se stalo, kdyby se to podařilo? Dovolíš

tedy, že jsem zavázán býti opatrným. Napiš, že tě seznamuji se svými vynálezy a že's viděl, co jsem vyvolával na zdi v "Ohradě", na místě, které zakrývá černá, šerková záclona."

Vzal jsem list papíru a pero. Strýc mě však prudce zarazil:

"Ne, vždyť je to nesmysl. To přece ničemu nezabrání. A konečně, vždyť ty jistě nebudeš o ničem mluviti. Odpusť, Viktore! Jsem celý zmatený!"

"Nemusíte se, strýčku, obávati nediskrétnosti ode mne," ujišťoval jsem jej. "Ale vzpomeňte si, že Bérangere viděla..."

"Oh," odpověděl, "ona toho všeho nechápe."

"Chtěla mě právě doprovázeti."

"Za žádnou cenu! Je ještě dítě, kterému nelze svěřiti tajemství tak důležité. Pojď dále!"

Jak jsme vyšli z pracovny, stalo se náhodou, že jsme současně zpozorovali Bérangere, která se plížila podél zdi "Ohrady" a zastavila se před černou záclonou, kterou naráz odhrnula,

"Bérangere!" vzkřikl strýc zuřivě.

Děvče se obrátilo se smíchem,

"Zakazuji ti! Zakazuji ti!" křičel Noël Dorgeroux, který se vrhl proti ní. "Zakazuji ti! Ty potřeštěná, jdi už!"

Bérangere utekla, aniž ukázala nějaké hluboké dojetí. Vyskočila na hromadu cihel, vyšplhala se na dlouhé prkno, které dělalo lávku mezi dvěma sudy, a jala se tančiti jako obyčejně, roztahovala ruce jako kyvadlo a stále se nakláněla.

"Ztratíš rovnováhu," křičel jsem na ní, zatímco strýc stahoval záclonu.

"Nikdy v životě," odpověděla a skočila na můstek.

Neztratila rovnováhy, ale jeden kraj prkna se smekl a krásná tanečnice se sřítila na hromadu starých beden.

Běžel jsem ihned k ní a nalezl jsem ji, jak leží a je celá bledá.

"Ublížila jsis', Bérangere?"

"Ne... skoro nic... leda na kotníku snad nějaká modřina."

Vzal jsem ji do náručí, protože byla úplně bez vlády a odnesl jsem ji dále na dřevěnou lavičku.

Vzdala se mé snaze úplně a objala mě kolem krku. Oči měla zavřeny. Jen rty se otvíraly a cítil jsem svěží vůni jejího dechu.

"Bérangere," zašeptal jsem, chvěje se dojetím.

Když jsem ji uložil na lavičku, stiskla mě kolem krku tak, že jsem musel skloniti hlavu a dotýkal jsem se téměř svým obličejem jejího. Chtěl jsem se odkloniti, ale pokušení bylo příliš silné a já ji políbil na rty, nejdříve jemně, pak s prudkou vášnivostí, která ji probudila.

Odstrčila mě s výrazem rozhořčení a zakoktala v návalu beznadějnosti a odporu.

"To je ohavné! To je hanebnost!"

Vztyčila se, přesto, že ji rána bolela a já jsem byl v rozpacích nad svým nepromyšleným jednáním. Stál jsem s nakloněnou hlavou, které jsem si neodvážil pozdvihnouti.

Uplynula tak dosti dlouhá chvíle v rozpačitém tichu, kdy jsem pozoroval zrychlené tempo jejího dechu. Pokusil jsem se jemně ji vzíti za ruce.

Ale ona se vyvinula a řekla:

"Nechte mě... Neodpustím vám toho nikdy".

"Podívej se, Bérangere, je potřebí toho docela zapomenouti..."

"Nechte mě... chci přece vstoupiti..."

"Není možno, Bérangere..."

"A zde je kmotříček. Ten mě tam uvede."

Celou událost jsem vylíčil jenom pro určité podrobnosti, jejichž význam se později ukáže. V tom okamžiku, přes to, že jsem byl rozčilen událostí, kdy jsem uloupil něžnost Bérangere, nebyl jsem nijak znepokojen záhadným dramatem, ve kterém jsem měl hráti důležitou úlohu vedle svého strýce Dorgerouxe. Slyšel jsem strýce, jak se ptá Bérangere, neranila-li se. Viděl jsem, jak se opírá o kmotříčkovo rámě a ubírá se k zahradním dvířkám. Byl jsem celý pomatený, rozčilený z této události, ale přece jsem jenom stále očekával strýce a netrpělivě jsem jej vyhlížel. Veliká hádanka mě úplně opanovala.

"Pospěšme si," křikl Noël Dorgeroux při návratu. Za chvíli by bylo pozdě a musili bychom čekati až do zítřka."

Předešel mě až ke zdi, kde jsme přistihli Bérangere při činu, ke kterému ji hnala zvědavost. Zeď, která dělila "Ohradu" od zahrady, a které jsem si nijak zvláště nevšiml za svých řídkých návštěv v "Ohradě", byla strakatě pomalována spoustou barev, jako malířská paleta. Okr, indigo, purpur, šafrán se třpytily na ploše v silných vrstvách a nestejně vířily kolem temnějšího středu.

Ale na konci byla černá, šerková záclona, podobná rouškám fotografů, připevněná na železné tyči, upevněné na konsolách, která ukrývala pravoúhlý prostor, který zabíral tři až čtyři metry.

"Co je to?" ptal jsem se strýce. "To je zde?"

"Ano, to je zde," řekl přidušeným hlasem. "To je vzadu."

Popichoval jsem:

"Můžete si to ještě rozmysliti, strýčku."

"Proč mně to říkáš?"

"Cítím, že stále váháte se zasvěcením do vašeho tajemství. Jste tak rozčilen!"

"Jsem však rozčilen z jiných důvodů."

"A z jakých?"

"Protože budu také znovu viděti."

"Ale vždyť jste již viděl..."

"Ale vidíme stále nové a nové věci, Viktore, to je právě to ohromující."

Uchopil jsem záclonu.

"Nedotýkej se! Nedotýkej se!", křikl strýc. "Já mám jediný právo... Víme, co by se mohlo státi, kdyby někdo jiný než já, otevřel zavřené dveře! Uhni se, Viktore! Postav se na dva kroky ode zdi a trochu stranou... Teď se dívej!"

Jeho hlas se chvěl námahou, neukojitelnou vůlí. Měl vzezření, jako by se díval tváří v tvář smrti a náhle, jediným pohybem odhalil černou, šerkovou záclonu.

Můj dojem nebyl jistě slabší dojmu Noëla Dorgerouxe a moje srdce bilo jistě právě tak prudce. Zvědavost vypjatá na nejvyšší míru a co ještě více, pochybující tušení, že vnikám do oblastí tajemství, o němž mně, mimo několika spletených slov strýcových, nemůže dáti žádný ani nejmenšího vysvětlení. Podlehl jsem nákaze toho, co vypadalo u strýce jako chorobný stav a co jsem se snažil podříditi svému rozumovému chápání. Přijímal jsem předem nemožné a neuvěřitelné. A přece jsem napřed ničeho neviděl a skutečně také ničeho nebylo. Ta část zdi byla prázdná. Jediná podrobnost byla na ní zajímavá, že nebyla svislá a že měla základ zesílený, aby utvořila plochu lehce nakloněnou, stoupající do výše tří metrů.

"Proč ta práce, když zeď vůbec nepotřebovala upevnění?"

Temně šedivá hlinka pokrývala celou výplň vrstvou jeden až dva centimetry tlustou. Když jsem se lépe zadíval, byla to spíše skvrna než malba, stejně natřená, na které nebylo znáti žádné stopy štětce. Lesk svědčil, že to byla čerstvá skvrna, jako právě dohotovený nátěr. Více jsem nepozoroval a Bůh ví, že jsem se snažil nalézti nějaké zvláštnosti!

"Tedy dobře! strýčku?" zašeptal jsem.

"Čekej," odpověděl úzkostlivým tónem, "čekej... První známky se objevují..."

"Jaké známky?"

"V prostředku nejasné světlo... Vidíš?"

"Ano, ano", odpověděl jsem, "zdá se mi..."

Vypadalo to, jako když zbytek dne se mísí s nastávajícím soumrakem. V prostřed plochy se rýsoval jasný kotouč, jasnější na okraji, který zůstával však živě jasný ve středu. Doposud žádná známka, určitě předpovídající něco zvláštního, než chemická reakce nějaké hmoty, ukryté pod záclonou a nyní vystavené dennímu světlu a slunci. Tak jsem si vysvětloval úplně toto zvláštní, vnitřní záření. Proč jsem měl však neurčitý, nepochopitelný dojem, že se připravuje nějaký neobyčejný úkaz? Tedy zde je to, na co jsem čekal a na co čekal strýc Dorgeroux.

Náhle se strýc, který znal všecky fáse úkazu, hnul, jako by dostal ránu.

V tom okamžiku, očekávané propuklo. Stalo se to náhle, bezprostředně. Vyskočilo to rázem z hlubin zdi. Vím, že žádný zázrak nevyskočí ze zdi, tím méně z nějaké šedé vrstvy, která nemá více než jeden nebo dva centimetry tlouštky.

Ale já zde vypravuji dojem, jak jsem jej zažil a jak jej zažily sta a tisíce osob později, stejně jasně a určitě. Není možno se otírati o tuto nepopiratelnou skutečnost: vynořilo se to z hlubin, které tvoří moře hmoty a objevilo se to náhle, jako světlo majáku, který se rozsvítil v hlubinách těchto temnot. A co dále! Podíváme-li se do zrcadla, neobjeví se náš obraz z plochy zrcadla náhle, jako by s nebe spadl?

Ale teď to nebyl náš obraz, můj a strýcův! Nic se nezrcadlilo, protože se nemělo co zrcadliti a nebylo žádné promítací plochy. Co jsem viděl, to bylo... Na výplni se objevily tři obrazce, geometrické podoby, podobající se buď špatně narýsovaným kruhům nebo trojúhelníkům, jejichž strany tvořily křivky. Ve středu se rýsoval pravidelný kruh, ve středu označený černějším bodem, jako panenka v oku.

Užívám dobrovolně výrazů, jimiž jsem popsal strýcovy náčrtky, které narýsoval červenou tužkou na zeď mého pokoje, protože vím určitě, že chtěl znázorniti tytéž obrazce, jejichž objevení jej nyní rozrušilo.

"To je to, co jste viděl, strýčku?" ptal jsem se.

"Ano," odpověděl tiše, "ale já jsem viděl více, mnohem více! Počkej a pozoruj vše až do konce!"

Pozoroval jsem zaujatě tři "trojúhelníkovité kruhy", jak jsem je nazval. Jeden z nich byl největší a ty dva menší, ale úplně shodné, na místo, aby stály přímo, vypadaly, jakoby se otáčely na pravo a na levo. Jak je to možné? Co to znamená?

"Dívej se," opakoval strýc. "Vidíš?"

"Ano, ano," odpovídal jsem s chvěním. "Pohybuje se to!"

Pohybovalo se to skutečně. Vlastně, nepohybovalo se to, obrysy geometrických obrazců zůstávaly nehybné, a vevnitř se žádná čára nepohybovala. Přes to z této nehybnosti se vybavovalo něco, co značilo pohyb.

Teď jsem si vzpomněl na strýcova slova:

"Žijí, není-liž pravda? Vidíme, jak se otvírají a lekají! Žijí."

Žily, tři trojúhelníky žily. A když jsem si uvědomil přesně a nepopiratelně jejich život, přestal jsem je považovati za skupinu mrtvých čar a viděl jsem u nich jisté oči, znetvořené oči, nepodobné našim očím, ale oči se zornicemi a panenkami, které se chvěly v propasti temnot.

"Pozorují nás," křikl jsem nevědomě, horečně a ustoupil jsem jako můj strýc.

Zakýval hlavou a zašeptal:

"Ano, je to pravda."

Tři oči nás pozorovaly. Cítili jsme se, jak na nás spočívají tři živé pohledy, tří očí bez obočí a víček, jejichž úsilný život měl původ ve výrazu, který v nich zářil, měnil se, stal se postupně vážným, hrdým, vznešeným, snivým, tvrdým, smutným a zvláště smutným, až k pláči.

Chápu kolik těchto poznámek se bude zdáti nepravděpodobnými. Odpovídají však úplně přesně skutečnosti, jak o ní mohou přemýšleti zástupy lidí, které se později přišly podívati do Haut-Meudonu. Strýc stejně jako já a ty zástupy se chvěly před spletí mrtvých křivek, které měly zoufalý výraz a jindy se smály, tak že byly nuceny přisouditi tyto různé výrazy stále těmže křivkám.

A podívaná, o níž vypravuji, se opakovala vždy úplně stejným pořádkem, za určitých přestávek, které pravidelně po několika záchvěvech nastaly. Potom, najednou tři záchvěvy. Potom celé složení třech trojúhelníků se k sobě obrátilo a náhle, nejdříve pomalu, potom s rostoucí rychlostí, která vzrostla v takovou rychlost, že bylo možno jenom viděti nehybnou růžici.

A potom, potom nic. Stěna prázdná...

III. POPRAVA.

Je nutno podotknouti, že přes všechny vysvětlivky, k nimž jsem donucen, vývoj všech těch událostí vyžadoval velmi málo času... přesně osmnáct vteřin, jak jsem později určitě zjistil, měli jsme dojem býti přítomní úplnému dramatu, které má svůj úvod, zápletku i rozuzlení. A když toto temné, nepochopitelné drama bylo skončeno, pochybovali jsme o tom, co jsme viděli, jako se pochybuje o můře, která nás probudila.

A přece je dobře připomenouti, že vše, co jsem viděl, ať to bylo v kterékoli fási celé té události, nemělo nic co dělati s oním nesmyslným oslňováním, které je velmi snadno vynalézti, ani s oněmi náhodnými nápady, které slepují dohromady vždycky takzvané "vědecké" romány. Nejednalo se o román. Jednalo se o fysikální úkaz, úkaz "výjímečně přirozený", jehož výklad, kdyby byl znám, byl by "výjimečně přirozený".

A prosím těch, kteří neznají tohoto výkladu, aby se nepokoušeli jej uhádnouti. Ať se neobtěžují předpopoklady a výklady! Ať zapomenou tou měrou domněnek, jako já se zastavuji jen u tohoto B paprsku, zhmotnění, vlivu slunečního tepla. To jsou právě cesty, které nevedou k žádnému cíli. Mnohem lépe je dáti se vésti událostmi, čekati a věřiti.

"Už je konec, není-liž pravda, strýčku?" zašeptal jsem.

Odpověděl:

"To je začátek!"

"Jakže? Začátek čeho? Co se bude díti?"

"Nevím!"

Byl jsem ohromen.

"Vy že nevíte? Ale věděl byste nyní... pro ty - pro ty cizí oči..."

"Všechno tak začíná. Potom přijdou i jiné věci, které se mění a jichž neznám."

"Je to možné!" řekl jsem mu, "je to možné, že vy jich neznáte, vy, který je připravujete?"

"Připravil jsem je, ale neporoučím jim. Řekl jsem ti, otevřel jsem dveře do temnot a z těch temnot stoupají nečekaná světla."

"A co se stane je stejné, jako byly ty oči?"

"Ne!"

"A co tedy, strýčku?"

"Co se stane, to budou vyvolané obrazy, úplně stejné jako naše, obrazy přirozeně vnímané."

"A kterým proto rozumíme?"

"Ano, kterým rozumíme, ale které jsou právě proto nesrozumitelné."

Mnohokrát, během týdnů, které následovaly, ptal jsem se sám sebe, zasluhují-li slova strýcova úplné důvěry a nepronesl-li je jen tak, aby mně uvedl na nepravou cestu v dohadu o původu a významu těchto objevů. Jak je možno skutečně připustiti, že slovo otázka mu zůstává neznámo? V tom okamžiku jsem byl podroben úplně jeho vlivu, byl jsem proniknut velkým tajemstvím, které nás obklopovalo a se stísněným srdcem a smysly jako na čekané, myslil jsem, jak bych pozoroval až do nitra zázračnou plochu. Strýcův pohyb mně upozornil. Chvěl jsem se. Jitro se vznášelo na šedý povrch.

Pozoroval jsem nejdříve páru, která kroužila kolem středu, ke kterému spěchaly vločky, které se rozptylovaly jedna v druhou. Potom se střed rozšířil v mnohem větší kruh, zahalený závojem lehké mlhy, která se pomalu rozptylovala, odhalujíc nejasný, kmitavý obraz, jako přízraky, vyvolané ve spiritistických kroužcích. Bylo zde ještě jisté tápání. Přízrak bojoval s rozptýleným mrakem a dral se k životu a ke světlu. Některé rysy nabývaly již určitějšího světla. Utvořily se obrysy a výrazné plochy a konečně proud světla vytryskl z vlastního přízraku a vytvořil z něho oslňující obraz, který byl přímo v sluneční záplavě.

Byl to obraz ženy.

Vzpomínám si na tuto chvíli prvního zmatku, kdy jsem se chtěl vrhnouti k zázračné stěně a dotknouti se jí a vejíti ve styk se živou hmotou, kde se kmitalo nepravděpodobné divadlo. Ale strýcovy prsty vnikaly do mého ramene jako skoby.

"Zakazuji ti, jakýkoliv pohyb!" zahřměl. "Hneš-li se, omdlíš. Pozoruj!"

Nehnul jsem se. Mohl jsem jinak? Nohy se mně chvěly. Klesl jsem se strýcem na sedátko, které nám poskytl převrácený strom.

"Dívej se, dívej se..." nařizoval.

Postava ženy se nám blížila tak, že se její rozměry zdvojnásobily proti přirozené velikosti. Zvláště nápadný byl její účes, stažený čelenkou a závoj kolem hlavy. Byl to účes ošetřovatelek Červeného kříže. Krásný, pravidelný a mladý ještě obličej, měl výraz vznešenosti, asi takové, jakou vtiskují primitivní malíři svým světicím, které vítězí nebo již zvítězily nad svým utrpením. Výraz, který obestřel její obličej, vypadal opravdu jako niterný oheň. Otvírala na divadlo, pro nás ještě neviditelné oči, které byly naplněny neznámou hrůzou, která však neměla původ ve strachu. Podivuhodný kontrast, její odhodlání bylo vyzývavé, její bázeň byla plná hrdosti.

"Zdá se mi, že nalézám týž výraz, jako měly "Tři oči", když byly před chvílí tam, na plátně..." bručel si strýc. "Podívej se, jistě je to stejná vznešenost, stejná příjemnost... stejná hrůza."

"Ano," odpověděl jsem, "úplně stejný výraz, úplně stejný postup výrazů..."

Mezi tím, co jsme tak mluvili, žena zůstávala ve stejné velikosti stále vpředu, a já jsem cítil, že ve mně tryskají určité

vzpomínky, jako se stává, když stojíme před obrazem, který nám není úplné neznámým.

Strýc myslil asi podobně jako já, protože řekl:

"Zdá se mně, že si vzpomínám..."

V tom okamžiku však cizí postava ustoupila až na místo, které nejdříve zaujímala. Mlhy, které jí tvořily svatozář, mizely. Nejdříve se objevila ramena, pak celé tělo. Nyní jsme viděli ženu, která stála, přivázaná provazy, které obepínaly jí prsa a celé tělo, u sloupu, jehož vrchol přečníval její hlavu.

Potom celý obraz, který až dosud dělal dojem fotografie, se náhle oživil, jako obraz, který se stane skutečností, jako skutečná postava, která se zrodila. Poprsí se pohybuje. Ruce stažené dozadu, zajatá ramena rozpínají se proti provazům, které je zraňují. Hlava se zlehka obrátila. Rty šeptaly. To však už nebyl obraz, nad kterým jsme měli uvažovati, to byl život, živý a jednající život. Byl to výraz, který zaujímal své místo v čase a prostoru. Vytvářelo se celé pozadí, kde bylo viděti pohyb procházky sem a tam. Objevovaly se obrysy postav, přivázaných ke sloupům. Napočítal jsem jich osm. Vojenský oddíl se připravoval, s puškou na rameně, s přilbicí na hlavě.

Strýc řekl:

"Edita Cavellová..."

"Ano," přisvědčil jsem náhle, "už jí rozeznávám... Edita Cavellová... poprava Edity Cavellové..."

Častokráte a také naposledy, co píši tyto věty, říkám si, nevypadá-li to nesmyslně pro někoho, kdo neví napřed, co ty věty znamenají a kolik přesné pravdy se v nich skrývá. Ujišťuji však, že tato námitka nesmyslnosti a nemožnosti nenapadá nás, když se díváme na úkaz. Patrně proto, že žádná domněnka nepřinesla ani jiskru logického výkladu, přijímáme za samozřejmé svědectví vlastních očí. Všichni, kdož viděli a jichž jsem se ptal, mně odpověděli stejně. Potom však pochybujeme a bouříme se... Potom si vymlouváme vše hallucinacemi a vsugerovanými viděními... Ale v okamžiku, když jsme tváří v tvář vidění, přes to, že se rozum bouří a že jsme přímo rozdrážděni skutečností, která nemá příčin, jsme donuceni poddati se a býti účastni vývoji vidění, jako představení postupných stavů skutečnosti.

Divadelní představení, chceme-li, nebo lépe kinematografická, protože to byl vlastně nejčistší dojem, který se vybavoval ze všech těch dojmů. Docela nevědomky, hned jak se začaly oživovati obrazy miss Cavellové, obrátil jsem se, abych hledal očima v některém koutě "Ohrady" přístroj, který promítal tento živý obraz. Když jsem však ničeho nespozoroval a když jsem porozuměl, že není možno promítati za plného dne, a bez onoho příznačného svazku světelných paprsků, uvědomil jsem si a zachoval opravdový dojem. Buďsi, není zde promítacího přístroje, ale je zde aspoň promítací plocha. Zázračná promítací plocha, která nepřijímala ničeho z vnějšku, protože nic nebylo vysíláno, ale přijímala vše z vnitřku.

To je skutečný, zažitý dojem. Obrazy nepocházely z vnějška. Vyskakovaly zevnitř. Obzor se otvíral proti hmotě. Temnoty vyráběly světlo.

To jsou slova, pouhá slova, vím to! To jsou slova, která hromadím, než se odvážím psáti slova, která vyjadřují, co jsem viděl vynořiti z propasti, ve které miss Cavellová měla podlehnouti posledním mukám. Poprava miss Cavellové! Jistě, řekl jsem si, říkal jsem si, je to kinematografické představení, je to film, o tom není pochyby... byl to zcela určitě film, strojený, umělý, jako všechny ostatní, provedený podle vypravování, obvyklým zařízením scény, placenými herci a hrdinkou v naučené roli. Věděl jsem to. V tom okamžiku právě jsem to pozoroval, jako bych toho nevěděl. Zázrak vidění byl tak veliký, že byl každý donucen věřiti úplnému zázraku, to jest opravdovosti představení. Nic strojeného, nic fantastického, žádné divadelní role ani jejich představitelé, ani umělá scenérie. Skutečné prostředí, opravdové oběti. Hrůza, která mnou třásla těch několik minut, byla jistě taková, jakou bych pocítil, kdybych viděl, jak v proklínaném kraji se probouzí krvavé jitro osmého října 1915.

Bylo to náhlé. Vojenský oddíl se seřadil do dvou řad, napravo, poněkud šikmo, tak že bylo možno pozorovati jejich obličeje, zarámované ústím hlavní. Bylo jich hodně, třicet, čtyřicet možná, čtyřicet katů, obutých, omrzelých. Za nimi bledé nebe, poseté drobnými mráčky. Naproti nim osm odsouzených.

Bylo to šest mužů a dvě ženy, z lidu nebo chudšího měšťanstva. Nyní se obrátili a nastavili prsa, přitažená provazy. Z hloučku vyšel důstojník, provázený čtyřmi šikovateli, kteří nesli rozbalené kapesníky. Žádný z odsouzených si však nedal zavázat oči. Přesto však postavy byly shrbeny úzkostí a tímž dojetím, kterým se vrhali před smrt.

Důstojník zdvihl šavli. Vojáci zalícili. Nejmocnější nadšení zachvátilo oběti a výkřik jim všem vylétl z úst. Ten výkřik! Viděl jsem jej a slyšel, výkřik fanatický, beznadějný, kterým utrpení přehlušilo vítěznou víru.

Důstojníkovo rameno skleslo. Zdálo se, že se celý prostor třese jako při hlomozu hromu. Neměl jsem odvahy, abych se díval a mé oči byly upřeny na rozrušenou tvář Edity Cavellové.

Ona se nedívala. Její víčka byla zavřena. Ale jak slyšela! Jak se její obličej stáhl pod nárazem ohavných zvuků, rozkazů, výstřelů, výkřiků obětí, pod úpěním bezvědomí. Jak příšerně, krutě pro ní opozdili popravu. Proč ji odsoudili k těmto dvojnásobným mukám, viděti smrt a potom umříti?

Zatím bylo tam vše skončeno. Jedna část katů se zaměstnávala mrtvolami, zatím co druhá se řadila a šla klopýtavě kolem důstojníka, k miss Cavellové. Vyšli ze čtverce, kde jsme je mohli pozorovati a na znamení důstojníkovo se patrně rozestoupili mezi miss Cavellovou a nás. Důstojník se přiblížil oběti v průvodu vojenského kněze, který podal miss Cavellové kříž ke rtům. Políbila jej dlouze a něžně. Kněz jí dal požehnání a pak zůstala sama. Mlha zakryla znova scénu, ale miss Cavellová zůstala ve světle, víčka stále zavřená, hlavu nachýlenou na pravo a tělo ztuhlé. V té chvíli měla velmi příjemný a tichý výraz v obličeji. Žádný strach nehyzdil její tvář. Očekávala smrt s vážností světice.

A taková smrt, jak nám byla předvedena, nezdála se býti nijak krutá ani potupná. Prsa poklesla. Tělo se nachýlilo poněkud, na stranu... Ale potupa přichází právě z té strany... Důstojník se postavil vedle oběti s revolverem v ruce. Ústí revolveru nasadil na spánek oběti, ale náhle mlha vše zahrnula, jakoby roztáhl plachty a obraz zmizel...

IV. MRTVÝ SYN NOËLA DORGEROUX.

Kdo byl přítomen nejtragičtějšímu filmu, uniká tak bez námahy černému vězení, kde se mohl zalknouti a na světle

nabývá rovnováhy a jistoty. Zůstal jsem dlouho tupý. zamlklý, s očima upřenýma na plátno, jako bych čekal, že se objeví ještě jiné věci. Neukončené drama mě děsilo, jako vytrvalá můra, právě že drama mě docela neobvyklým způsobem vše odhalilo. Nerozuměl jsem. Mozek mně dodával jen různé, naprosto různorodé, zkřivené myšlenky.

Pohyb Noëla Dorgeroux mě vytrhl z ohromení. Zatáhl záclonu před promítací plochu.

Potom jsem prudce uchopil strýce oběma rukama a řekl jsem mu: "Co to vše znamená? To přivádí člověka na pokraj šílenství. Jaké vysvětlení mně můžete dáti?"

Odpověděl prostě: "Žádné."

"Ale přece, přece, dovedl jste mě až sem..."

"Ano, abys stejně viděl a abych byl jistý, že mě mé zraky neklamaly."

"Následkem toho se odehrávalo již více divadel v tomto čtverci, strýčku?"

"Ano, již několik představení... Již třikrát..."

"A jaká? Je možno je přesně popsati?"

"Zajisté, co jsem viděl například včera."

"Co, strýčku?"

Odstrčil mě zlehka a pozoroval mě, ani dříve odpověděl. Potom konečně velice tiše, tónem, který jevil uvážené přesvědčení, řekl: "Bitvu u Trafalgaru".

Ptal jsem se ho, nevysmívá-lí se mně. Ale přes to, že Noël Dorgeroux byl rád trochu ironický, jistě v takovém okamžiku nevybočil z obvyklé vážnosti. Zajisté, že mluvil vážně, ale ta věta se zdála býti tak směšná, že jsem vybuchl v smích.

"Trafalgar!... Nevěřte tomu, milý strýčku... To je směšné! Bitva u Trafalgaru, která se odehrála v roce 1805.

Podíval se na mě znova hluboce. "Proč se směješ?" řekl.

"Proboha, směji se, směji se, protože, považte..."

Přerušil mne.

"Směješ se z prostých důvodů, které ti chci krátce vyložiti, Viktore. Předně jsi nervosní, nepokojný a tvá veselost je jistá reakce. Ale přes to bylo předvedení tohoto hrozného výjevu takové, jak jsem říkal. Bylo tak přesné, že's je pozoroval proti své vůli, ne jako obnovení obrazu vraždy, ale jako pravou vraždu miss Cavellové."

"To je skutečně možné, strýčku."

"To znamená, že tato vražda a všechny bezbožnosti, které ji doprovázely, byly, neváhejme jich tak pojmenovati, byly filmovány nějakým neviditelným svědkem, od nějž jsem obdržel tento drahocený film; a můj vynález spočívá jedině v tom, že jsem vyvolal film z nějaké husté, želatinové vrstvy. Krásný vynález, ale pochopitelný. Teď si pořád ještě rozumíme?"

"Ano, opravdu, strýčku,"

"Ale, podívej se, myslím ještě na jinou okolnost. Myslím si, že jsem byl přítomen vyvolání obrazu bitvy u Trafalgaru, Anglické a francouzské fregaty se před mýma očima potápěly. Viděl jsem umírati Nelsona, uvázaného u svého stěžně! Tedy tím se okolnosti změnily! V roce 1805 nebylo ani potuchy po filmu. Nemůže se tedy jednati o nic jiného, než o groteskní parodii. Proto asi mizí tvé dojetí. Má vážnost je zviklána. A ty se směješ! Jsem pro tebe asi starý šejdíř, který namísto, aby ti ukazoval svůj zvědavý vynález, pokouší se dělati si z tebe šašky."

Vzdálili jsme se ode zdi a šli jsme ke dveřím zahrady. Slunce se potápělo do vzdálených pahorků. Zastavil jsem se a řekl Noëlu Dorgerouxovi:

"Odpusťte, strýčku, nemyslete si, že vás nemám ve vážnosti, které zasluhujete. V mé veselosti není ničeho, co by vás mohlo raniti, naprosto ničeho, co by připustilo myšlenku, že podezřívám vaší úplnou upřímnost."

"Co si tedy myslíš? Jaký je tvůj úsudek?"

"Nemyslím, strýčku. Nedošel jsem k žádnému úsudku a žádného vlastně nehledám. Jsem naprosto bezradný, ustrašený, ohromený, nespokojený, jako kdybych tušil, že hádanka je obdivuhodná a že je a zůstane vždy nerozřešitelná."

Vstoupili jsme do zahrady. Teď se zastavil strýc.

"Nerozřešitelná! To je tvé mínění?"

"Posud ano."

"Netvoříš žádné hypothesy?"

"Žádné."

"Ale přece's viděl? Nepochybuješ?"

"Ano, viděl jsem. Viděl jsem zprvu tři cizí oči, které nás pozorovaly, potom zavraždění miss Cavellové. To je všechno, co jsem viděl, strýčku, a ani chvilku nepochybuji o pevném svědectví svých očí."

Podal mně ruku.

"To je to, co jsem chtěl věděti, milý příteli, a děkuji ti."

To jest přesný rozbor dojmů onoho odpoledne, které jsme zakončili večer večeří, při které jsme byli sami dva, Bérangere nám vzkázala, že jí není dobře a že nemůže vyjíti. Strýc, ponořený do sebe, nepromluvil ani slova, která by mělo vztah k událostem z "Ohrady".

Těžko jsem spal. Byl jsem obtěžován vzpomínkami na to, co jsem viděl a byl jsem znepokojen dvaceti hypothesami, o nichž je zbytečno podotýkati, že neměla žádná nejmenší ceny.

Na zítřek Bérangere nevyšla vůbec. U stolu byl strýc stejně zamlklý, jako včera. Mnoho otázek, které jsem položil, zůstalo nezodpověděno.

Má zvědavost byla tak živá, že se mne nemohl strýc zbaviti. Dříve, než strýc vyšel, postavil jsem se do zahrady. Až v pět hodin šel směrem k "Ohradě".

"Budu vám průvodcem, strýčku?" řekl jsem odvážně.

Zabručel, aniž přisvědčil nebo zamítl mou žádost. Šel jsem s ním. Prošel "Ohradu" a zavřel se ve své hlavní pracovně, odkudž nevycházel dříve, než za hodinu,

"Ty jsi zde?" řekl, jakoby nevěděl o mé přítomnosti.

Přiblížil se ke zdi a rázně strhl záclonu. V té chvíli požádal mne, abych se vrátil do pracovny a přinesl cosi, co zapomněl. Když jsem se vrátil, řekl živě:

"Už se to skončilo, už se to skončilo..."

"Co, strýčku?"

"Oči, tři oči..."

"Tedy jste je viděl?..."

"Ano... není to možné... naprosto vyloučené, je to má obrazotvornost... Ale jak je to vůbec možné? Představa, že oči měly výraz očí mého zemřelého syna... ano, tentýž výraz, jako měl syn Dominik... Není-liž pravda, je to bláznovství? Ale přes to, docela určitě ano, ujišťuji tě, že mě Dominik pozoroval... že se na mě Dominik díval... díval se nejdříve smutně a bolestně, pak najednou ustrašeně, jako člověk, který je tváří v tvář smrti. A potom se počaly "Tři oči" obraceti na sebe samy. To byl konec..."

Donutil jsem Noëla Dorgeroux, aby se posadil.

"Jak to předpokládáte, strýčku, je to přízrak, blouznění... Pomyslete si, že Dominik je mrtev tolik let! Je to přece nepřípustné..."

"Vše je nepřípustné a nic," řekl. "Na této zdi neplatí lidská logika."

Pokoušel jsem se rozumně mu to vymluviti, ale rozum selhal.

Strýc však nakázal:

"Mlč! Teď je jiná otázka..."

Ukázal na promítací plochu, kde obživovalo nové divadlo.

"Strýčku", prosil jsem, přemožen tímto novým dojmem, "jak je to možné?"

"Mlč," odsekl Noël Dorgeroux. "Ani slovo nesmí býti vysloveno..."

Potom jsem náhle pochopil, že tato věc neměla žádného vztahu s tím, o čem jsem včera večer uvažoval. Teď jsem pochopil, že vidění vyvolaná nastupují v pořádku, jehož nikdo nezná, bez vztahu k době a předmětu, prostě jako různé filmy, které se předvádějí během představení.

Byl to obraz malého městečka, pozorovaného se sousedního pahorku. Nad jeho střechy vyčníval zámek a zvonice. Bylo vystavěno na různých stranách návrší a na průseku údolí, která se spojovala mezi spoustou velikých, listnatých stromů. Blízko se náhle průsek rozšířil. Okolní pahrbky zmizely a promítací plocha byla naplněna úplně hlučícím a gestikulujícím zástupem, který uzavíral volný prostor, kde se vznášel balon, upoutaný provazy. Nádržka, zavěšená na balonu, sloužila asi k výrobě plynu, Lidé se scházeli se všech stran. Dva z nich šplhali na žebříku, jehož horní konec se opíral o lodičku. A všechno, vzhled balonu, tvar používaných nástrojů, způsob výroby plynu, obleky osob, vše mělo starodávný vzhled, který mne překvapil.

"Bratři Montgolfierové," zamručel strýc.

Těchto pár slov upoutalo mého ducha: Vzpomněl jsem si na staré rytiny, které představovaly první vzlet člověka k nebi, který se stal v červnu 1783. Byl to onen zázračný čin, kterého jsme nyní byli účastni. Nebo, snad to není možné? snad jenom na vyvolání obrazu této události jsme byli účastni, vyvolání provedené přesně podle těch starých rytin, s balonem přesně napodobeným, s kostými dobovými a patrně také v krajině kolem malého města Anonay... Ale, jak je to možné, že by sehnali tolik měšťáků a sedláků? Nemohl jsem uvésti do žádného vztahu obvyklé množství obyvatel na snímcích kinematografických a ono neuvěřitelně natlačené množství, které jsem viděl žíti před očima. Takové množství najdeme jenom na snímcích, zachycených aparátem přímo o slavnostních dnech, při vojenských slavnostech, při královských návštěvách.

Náhle pohyb, který oživoval zástup, se náhle utišil jako vlny na vodě. Měl jsem dojem velikého ticha a úzkostlivého očekávání...

Náhle, lidé sekerami napadli provazy. Štěpán a Josef Montgolfierové se objevili. A najednou balon se vznáší.

Zástup zdvihl ruce a nekonečný jásot naplnil prostor.

Na chvilku nám promítací plocha ukázala samotné bratry Montgolfierovy. Poprsí nad lodičkou, spletené dvě ruce vypadaly, jako by byly sepjaté k modlitbě, měli vzezření povznesené a radostně vážné.

Vzlet pokračoval pomalu. Přitom se stala nevysvětlitelná událost, že totiž balon, který vystupoval nad malé městečko a sousední pahorky, nedělal na nás, to jest na mě a strýce, dojem vystupujícího předmětu. Naopak, městečko a okolní pahorky se snižovaly a tím dokazovaly, že balon stoupá. Ale skutečnost, odporující naprosto zákonům logiky, zůstali jsme ve stejné rovině jako balon, jeho rozměry se nezměnily a oba bratři se obraceli tváří k nám, přesně tak, jako by fotografie byla pořízena s lodičky jiného balonu, který stoupá současně s prvním, pohybem přesně a matematicky stejným.

Vidění se neukončilo. Naopak, proměnilo se podobně, jako se děje v kinematografu, který nahrazuje obraz obrazem vzájemně obsahově souvislým. Když byl balon asi pět set metrů nad zemí, skoro neznatelně se ztrácí, obrysy ztrácejí svoji původní určitost a mísí se s obrysy stále mohutnějšími a mohutnějšími nového obrazu, který brzo zaujme celou plochu. Je to válečný aeroplan.

Od té doby častokrát jsem viděl na záhadné ploše dvě scény, které se vzájemně doplňovaly - dyptich, kterým se jevila zjevná vůle rozvinouti otázku přiblížením dvou událostí, oddělených časem a prostorem, aby tím lépe vynikl jejich celý význam. Tentokrát bylo naučení jasné; Mírumilovný vynález Montgolfierův zakončil vražedným aeroplánem. Nejdříve vzlet v Anonay, potom boj ve vzduchu... Boj jednoplošníku, který jsem viděl vyvíjeti se ze starého balonu, a

dvojplošníku, kterého jsem zpozoroval, jak se náhle vynořil jako dravý pták.

Je to lež nebo podvod? Neboť konečně nebylo viděti dva aeroplany docela obvykle z důly, ale jako bychom byl v jejich výši a jako bychom vzlétli současně s nimi. Nebo je nutno si mysliti operatéra, který s třetího aparátu se zabýval klidně měněním různých scén hrozného boje? Jistě ne.

Ale proč začínati zase s věčnými předpoklady? Proč pochybovati o nepopiratelném svědectví svých očí, a popírati, co nemůže býti popřeno? Dva aeroplany se pohybovaly před námi. Skutečný boj se odehrával v hlubinách staré zdi.

Nebyl dlouhý. Muž, který byl sám, odvážně útočil. Jeho mitrailleusa mnohokráte zablyštěla. Potom, aby se vyhnul kulím nepřátelským, udělal ráz na ráz dva kozelce, které jej postavily tak, že jsem rozeznával na plátně tři soustředné kruhy francouzské podoby. Konečně, již mnohem blíže, když provedl útok ze zad nepřátelských, použil znovu mitrailleusy.

Německý dvojplošník - poznal jsem "železný kříž" - zaměřil napravo k zemi a zase vzlétl. V kožešinách a maskách bylo možno pozorovati dva muže do sebe zavěšené. Třetí útok mitrailleusou. Pilot zdvihl rámě. Aparát se zapotácel. To byl pád.

Viděl jsem pád způsobem naprosto nepochopitelným. Nejdříve jsem jej viděl docela přirozeně, jako blesk. Potom jsem jej viděl úžasně pomalu, jakoby byl zastavován, aparát převrácený, dvě těla nehybná, hlavou dolů, ruce roztažené.

Potom se země přiblížila závratnou rychlostí, země zpustošená, děravá, kde žilo tisíce a tisíce vojáků Francie.

Dvojplošník spadl na břehu řeky. V beztvárné hromadě válečného materiálu a zlámaných křídel se ukázaly tři nohy.

A skoro současně francouzský aeroplan přistál docela blízko. Vítěz sestoupil, proběhl zástupem sběhlých vojáků. Potom přistoupil několik kroků ke své nehybné oběti, zdvihl masku a udělal kříž.

"To je úžasné," zašeptal jsem, "jaké tajemství!"

V tom jsem zpozoroval, že Noël Dorgeroux klečel s tváří dojetím zkřivenou.

"Co je vám, strýčku?"

Napřáhl proti zdi sepjaté, třesoucí se ruce a zakoktal:

"Dominiku! Rozeznávám svého syna!.... ano je to on... Mám hrozný strach."

Když jsem se zadíval na vítěze, snažil jsem se oživiti v paměti vybledlý obraz svého ubohého bratrance.

"Je to on!" pokračoval strýc. "Nemýlil jsem se... ve výraze "Tří očí"! Ne, ne, nechci již ničeho viděti... bojím se!"

"Čeho se bojíte, strýčku!"

"Chystají se jej zabíti... zabíti před mýma očima, tak jej zabíti, jako jej zabili... Dominiku! Dominiku! Střež se!"

Ani jsem nehlesl: jakou výstrahu mohl slyšeti tam ten, který měl zemříti? Ale stejná hrůza mě vrhla na zemi a sepjala mé ruce. Před námi ze spousty trosek se něco vztyčovalo - vrávorající poprsí jedné oběti. Objevila se ruka, ozbrojená revolverem. Vítěz uskočil stranou. Bylo již pozdě. Byl zasažen právě do obličeje, zapotácel se a klesl k mrtvole svého vraha.

Drama se skončilo.

Několik kroků ode mně, strýc celý shrbený, vzlykal. Byl přítomen smrti svého syna, zavražděného za války německým aviatikem.

V. POLIBEK.

Bérangere, druhý den, zaujala zase své místo u stolu. Byla však poněkud bledší a mnohem vážnější než obyčejně. Strýc, který se s ní nebavil již po dva dny, ji roztržitě políbil. Snídali jsme beze slova. Strýc řekl jen na konec své kmotřence: "Je ti již dobře, děvenko, nebolí tě nic po té nehodě?"

"Na mou věru nic, kmotříčku, jenom lituji, že jsem nemohla viděti s vámi... co jste viděli včera a předevčírem. Půjdete tam brzo, kmotříčku?"

"Jdu tam, ale sám."

Bylo to řečeno ostrým tónem, který nepřipustil odpovědi. Strýc mě pozoroval. Ani jsem se nehnul.

Snídaně se skončila rozpačitým tichem. Když jsem chtěl odejíti, přišel Noël Dorgeroux a řekl mně: "Neztratil's ničeho v "Ohradě"?"

"Docela nic. Proč však ta otázka?"

"Protože," řekl poněku váhavě, "protože jsem nalezl na zemi, u zdi, tady to."

Podal mně sklíčko z lorgnonu.

"Upozorňuji vás, strýčku," řekl jsem se smíchem, "že nenosím ani lorgnonu, ani brejlí."

"A já také nic," ujistila Bérangere.

"Jistě, jistě," odvětil Noël Dorgeroux starostlivě. "Ale přesto, někdo tam byl. Vy jistě omluvíte můj nepokoj!"

V naději, že bude mluviti dále, jsem připojil:

"Co vás znepokojuje, strýčku? Vždyť je možno beze všeho býti přítomen vašim předváděným obrazům, což, jak se mi zdá nestačí, aby tajemství vašeho objevu mohlo býti ukradeno. Považte, že já sám vás doprovázím a mnoho z toho všeho nechápu..."

Cítil jsem, že mně neodpoví a že mé naléhání jej obtěžuje. To mě dráždilo.

"Poslyšte strýčku, ať máte jakékoliv důvody k vašemu chování, nemáte právo mně nedůvěřovati a prosím vás, abyste mně dal nějaké vysvětlení. Ano, já vás prosím, protože nemohu zůstati také v takové nejistotě. Podívejte se, strýčku, je to skutečně váš syn, kterého jste viděl zemříti? Nebo nám bylo předvedeno jenom nastrojené vidění smrti? A potom konečně bylo by to "Ono" neviditelné a všemohoucí, které vyvolává toto mámení z hlubin, neviditelné kouzelné svítilny? Kolik je zde záhad? Kolik otázek, jichž není možno upokojiti? Poslyšte, dnes v noci jsem dlouho nemohl spáti a představoval jsem si... nesmyslnou hypothesu, vím to, že nesmyslnou, ale je třeba hledati... Vzpomínám si, že jste mluvil s Bérangere o jisté vnitřní síle, která z nás vyzařuje a která uvolňuje to, co vy byste nazval paprsek B, jménem vaší kmotřenky. Není možno předpokládati, že za určitých okolností, tato vyzařovaná síla z vašeho vlastního

mozku, strýčku, která má neurčitou podobnost "Tří očí" s pohledem vašeho syna, že tato síla by vrhala do živé hmoty na stěně děj, který se nevyvíjel u nás? Tato promítací plocha zaznamenává myšlenky jako citlivá deska, oživená světlem, zaznamenává obrysy a tvary? A tedy... tedy..."

Přerušil jsem se. Zatím, co jsem pronášel tato slova, se mi zdálo, že nemají vůbec žádného smyslu. Strýc dělal dojem, že poslouchá dosti laskavě a že očekává, co ještě řeknu. Nevěděl jsem však, co mu říci. Dospěl jsem na konec svého rozhovoru a přes to, že jsem se namáhal udržeti Noëla Dorgerouxe novými důvody, pociťoval jsem, že si nemůžeme nic říci, co by se týkalo onoho předmětu. Strýc skutečně unikl z rozhovoru, aniž odpověděl aspoň na jedinou mou otázku. Viděl jsem jej s okna, jak se prochází v zahradě.

Vztekle jsem vyskočil a křikl před Bérangere:

"Ale, ne, mám toho již dosti. Nebudu se už namáhati, abych porozuměl objevu, který jím konečně ani není, protože v čem vlastně spočívá? Přes všechnu úctu, kterou chovám k Noëlu Dorgerouxovi, jak nemám pochybovati, že to všechno je spíše oslňující způsob dělání přízraků, míšení jsoucího s nejsoucím, dodávání tvářnosti něčemu, čeho není, všechno to spíše, než nějaký objev. Tím méně, že... Co však víme o těch věcech? Je možno si o tom vůbec utvořiti nějaké mínění? Je to moře tajemství, odkud stoupají pohoří mlhy, které nás udusí!"

Vylil jsem si svoji špatnou náladu na Bérangere. Poslouchala mně s opovržením ve tváři, rozlobená, že jsem se tak otíral o jejího kmotříčka a za chvíli se plížila k východu. Zastavil jsem ji a v návalu mrzutosti, jemuž jsem nikdy obyčejně nepodléhal, který však byl nyní omluven okolnostmi, jsem na ni křikl:

"Proč odcházíš? A proč se mám vyhýbati stále, jako ty? Proč k čertu! Zahaluješ se v závoj mlčení již několik měsíců! Co proti mně máš? Vím, ono mé nepředložené jednání tenkráte... Myslíš, že bych byl tak jednal, kdybys neměla ke mně věčně onu bláznivou zdrželivost? Viděl jsem tě docela malou, pomáhal jsem ti, když jsi si hrála, byla's tenkrát docela nepatrné děvče! Jak to přijde, že bych měl býti nucen tě míti teď za ženu... cítiti, že jseš ženou... což mě hluboce dojímá..."

Stála připravena u dveří a dívala se na mě s nepopsatelným úsměvem, ve kterém byla ironie, ale v němž nebylo naprosto žádné provokace nebo koketerie. Poprvé jsem usoudil, že její oči, o nichž jsem myslil, že jsou šedé, jsou zelené pruhovány a potečkovány zlatem. A při tom výraz jejích tak jasných, čirých očí, zdál se mně býti nejméně pochopitelnou věcí na světě. Co se odehrávalo v této průsvitné vodě? Proč jsem si v duchu přibližoval záhadu jejích očí s děsivou záhadou, kterou mně kladly "Tři oči"? Přitom vzpomínky na uloupenou něžnost vábily můj pohled k jejím červeným rtům. Zrudla ve tváři. Byl to výraz pohanění.

"Nechte mě!... Běžte pryč!" rozkázala, chvějíc se hanbou a hněvem.

Byla bezmocná, zajatá, sklonila hlavu a kousala se do rtů, abych jich nemohl viděti. Potom, když jsem se pokoušel ji uchopiti za ruce, se opřela celou silou do mých prsou a odstrčila mě s křikem:

"Jste zbabělec! Běžte ode mně! Opovrhuji vámi! Nenávidím vás!"

Její odpor mně vrátil rozvahu. Styděl jsem se za to, co jsem udělal a chtěje to zastříti před ní, otevřel jsem dveře a řekl jsem jí:

"Prosím tě za odpuštění, Bérangere. Nechci již ničeho a buď jistá, že si již na mě nebudeš stěžovati.

Opakuji ještě jednou, že událost "Tří oči" je úzce spjata s podrobnostmi mé lásky a to nejen vzpomínkami, jež jsem si na ni uchoval, ale také opravdovou skutečností všech okolností. Zůstává-li otázka sama docela stranou a možná, že ji chápu jedině se stanoviska vědeckého, není možno popříti, že lidská stránka naše se o ní živě zajímala a byla s ní v neustálém, bezprostředním styku, aniž odhalovala současně všechny děje milostného dobrodružství. Záhada a dobrodružství, a stanoviska toho, co nás zajímá, jsou dvě věci naprosto nezávislé. Zprávu o nich podávám rovnoběžně.

Na okamžik, oklamán jedním i druhým, cítím nutnost vysvoboditi se z této dvojakosti a ponechati strýce jeho vynálezům a Bérangere její bláznivé náladě.

Se strýcem, Noëlem Dorgeroux, mnoho práce nemám. Přišlo několik špatných dní za sebou. Déšť jej uzavřel do pokoje nebo do jeho pracoven a obrazy promítací plochy mizely z paměti jako ďábelská vidění, jimž se rozum nechce podrobiti. Nechtěl jsem na ně mysliti a také jsem na ně nemyslil. Ale kouzlo Bérangere mě rozčilovalo přes všechen klid, kterým jsem byl vyzbrojen do každodenního boje. Nezvyklý na milostné nástrahy, byl jsem snadnou obětí, neschopnou obrany. Bérangerin hlas, smích, mlčení, snění, zvyklosti, vůně, barva jejích vlasů, byly právě pohnutkou mé radosti, utrpení a beznadějnosti...

V otevřené ráně mé studentské duše, která neznala skoro jiné radosti nad radost studia, se stíhaly nejrůznější pocity, které tvoří rozkoše i zlo lásky, všechny dojmy žádosti, odporu, nenávisti, něžnosti, bázně a naděje... i žárlivosti.

Jednou ráno na procházce Meudonským lesem, za krásného, znovu již vyjasněného dne, jsem zpozoroval Bérangere ve společnosti muže. Stáli na průseku dvou cest a živě spolu rozmlouvali. Muž byl ke mně tváří obrácen. Viděl jsem muže, kterého hned nazveme strojeným, souměrné tváře, černých, vějířovitých knírů. Široký úsměv mu odkrýval zuby. Nosil lorgnon.

Jak jsem se přiblížil, Bérangere uslyšela hluk mých kroků a obrátila se. Její postava jevila váhání a rozpaky. Ale ihned ukázala prstem na jednu z cest, jakoby označovala směr. Osoba pozdravila a vzdálila se, Bérangere se ke mně připojila a řekla docela beze studu:

"To je muž, který se mne ptal na cestu."

Namítl jsem;

"A znáš jej, Bérangere?"

"Vidím jej dnes poprvé!"

"Je to možné? Vy jste však mluvili tak... Prosím tě, Bérangere, mohla bys to odpříséhnouti?"

Vztyčila se. "Cože? Vám nemusím přísahati. Nemusím vám vůbec skládati účty."

"Proč's však mně říkala, že se tě ten pán ptal na cestu?"

"Neptal jsem se tě!"

"Dělám, co se mně líbí!" řekla suše.

Nicméně, když jsme přicházeli k "Bytu", rozmyslila si to a prohlásila:

"Konečně, je-li vám to příjemné, mohu vám přísahati, že jsem toho pána viděla poprvé a že jsem o něm nikdy neslyšela hovořiti. Neznám ani jeho jména."

"Jen ještě jednu věc," řekl jsem jí. "Všimla sis, že nosí lorgnon?"

"Ale!" řekla překvapeně. "Ano, dobře a co to dokazuje?"

"Vzpomeň si, že tvůj strýc nalezl lorgnonové sklíčko před zdí "Ohrady"."

Chvíli uvažovala, pak pokrčila rameny. "Prostá shoda okolností... Proč chcete spojovati obě skutečnosti?"

Bérangere měla pravdu a já jsem nijak nestál na svém. Přes to, že mně odpověděla s nepopiratelnou prudkostí, onen výstup mně zanechal v nepokoji a podezření. Nemohl jsem připustiti, že by bylo možno se tak živě baviti s člověkem, kterého naprosto neznáme a který by se spokojil s prostým ukázáním cesty. Muž měl pěkné vzezření.

Trpěl jsem.

Večer zachovala Bérangere mlčení. Zdálo se mně, že plakala. Naproti tomu strýc, který vystupoval z "Ohrady", byl statný a veselý a cítil jsem tentokráte, že se chystal mně věřiti. Přišel na nové světlo ve svých vynálezech? Zítra tatáž veselost. Řekl nám:

"Život je opravdu teď krásný." Odešel od nás a mnul si ruce.

Časně odpoledne si sedla Bérangere do zahrady na lavičku a viděl jsem, že je nehybná a starostlivá, Ke čtvrté hodině se vrátila do "Bytu", přešla chodbu a odešla ven.

Za půl minuty za ní jsem také odešel. Prošla ulicí, která se táhla kolem domu. Nalevo byla zahrada a "Ohrada", napravo byly strýcovy pozemky ohraničeny dlouhou, stísněnou ulicí, která se v dálce ztrácela v lukách a opuštěných lomech. Bérangere tam často chodila a já si představoval, podle její pomalé chůze, že se chce volně, na procházce oddati svému snění.

Byla prostovlasá. Slunce zářilo v jejím obnaženém účesu. Vybírala si opatrně kameny, aby nemusila šlapati do bláta. V těchto místech byla v silném, prkenném plotě "Ohrady" neužívaná již lucerna, přibitá železnými skobami. Bérangere se tam zastavila s určitým úmyslem, který mně, přiznám se, již mnohokráte pokoušel, jemuž jsem však odolal, snad proto, že jsem nevěděl, jak jej možno provésti.

Bérangere prostředek znala. Jednalo se o to, přelézti plot s použitím lucerny a vniknouti do "Ohrady" bez vědomí strýcova a ukrásti mu jedno z jeho podívání, jež tak žárlivě střežil pro sebe.

Tam se rozhodla bez váhání a když přelezla plot, neváhal jsem ani chvilky a následoval jsem jejího příkladu. Byl jsem v takové náladě, kdy se příliš neobtěžujeme výčitkami svědomí, kdy neuznáváme příliš nedelikátnosti, jen abychom ukojili svoji zvědavost, byť by to bylo špehováním skutků mladého děvčete. Přelezl jsem tedy také.

Ale výčitky svědomí se dostavily, když jsem byl na druhé straně tváří v tvář Bérangere, která s námahou sestoupila. Řekl jsem jí dosti zahanbeně: "Co zde děláme, není příliš krásné, Bérangere a předpokládám, že si to budeš vyčítati..."

Dala se do smíchu:

"Vyčítejte si to vy, já pokračuji ve své výpravě. Je to dosti ošklivé od kmotříčka, nedůvěřuje-li nám."

Nepokusil jsem se jí zadržeti. Zastavila se mezi dvěma nejbližšími kůlnami. Šel jsem blízko za ní.

Plížili jsme se odkrytými místy, které zabíraly prostředek "Ohrady" a zpozorovali jsme Noëla Dorgeroux, který stál proti promítací ploše. Ještě nerozhrnul černou, šerkovou záclonu, Bérangere zamručela:

"Počkejte... vidíte tam hromadu dříví, přes kterou je přehozena plachta na vůz... Tam nám bude docela dobře."

"Ale jestli se strýc obrátí až půjdeme okolo?"

"Neobrátí se."

Odvážila se první a já se k ní připojil bez nehody. Byli jsme asi na dvanáct metrů od promítací plochy.

"Jak mně tluče srdce!" řekla Bérangere. "Neviděla jsem ničeho! Nic... než onen druh očí - a je tam ještě mnohem více, není-liž pravda?"

Naše útočiště bylo tvořeno dvěma hromadami krátkých prken, mezi kterými byly pytlíky písku. Posadili jsme se tam tak, že jsme byli k sobě přitisknuti. Přesto byla Bérangere dosti daleko a já jsem se staral jen o pohyby strýcovy.

Měl v ruce hodinky a zdálo se, že očekává stanovenou hodinu. A ta hodina přišla. Záclona zadrnčela na svém kovovém závěsu. Promítací plocha byla odkryta.

S našeho stanoviště jsme viděli celou plochu tak dobře, jako ji strýc mohl viděti, protože vzdálenost, která nás od ní dělila, rovnala se tak asi obvyklé délce kinematografického sálu. Také skutečně první čáry, které se rýsovaly, se nám objevily úplně jasně. Byly to, mně dobře známé, tři geometrické obrazce. Stejné rozměry, stejné rozložení, stejná nečitelnost, stejné trhání vnitřní, které pomalu vše oživovalo a přivádělo k životu.

"Ano, ano," zašeptala Bérangere, "kmotříček mně jednou řekl: žijí "Tři oči"."

"Žijí," ujistil jsem ji, "a umějí se dívati. Podívej se jenom na ty dvě dolní oči, dívej se na ně jako na opravdové oči a uvidíš, že mají skutečně svůj výraz... Podívej se, teď se smějí..."

"Skutečně, skutečně se smějí..."

"A nyní, jak mají něžný a příjemný pohled... teď poněkud vážný... Bérangere, je to možné?"

"Co je?"

"Mají tvůj výraz, Bérangere... mají tvůj výraz!"

"Co říkáte? To je nesmysl."

"Opravdu, výraz tvých očí... Ty jich neznáš... Ale já je znám... Přes to, že se na mě nikdy tak nedívaly, je to jejich výraz, jejich kouzlo... Vím to dobře, protože mě ty oči znepokojují jako tvé, Bérangere."

Ale konec se již blížil. Tři geometrické obrazce se. dostávaly do společného pohybu, závratné rychlosti, který je měnil v nejasný terč a brzy zmizely úplně.

Bérangere byla vykloněna z našeho útočiště. Vzal jsem jí hlavu do svých rukou a obrátil jsem ji k sobě. "Tvoje oči... tvoje oči..." koktal jsem, "jak je možno pochybovati? Je to, jako když se ty díváš, Bérangere!"

Ano, ona se dívala úplně stejně a nemohu si vzpomenouti, jak se dívala Edit Cavellová na mě a Noëla Dorgerouxa a jak Noël Dorgeroux poznal pohled svého syna, dříve než jej spatřil? V tomto případě pak každý film (proč neužíti tohoto slova) byl uveden báječným viděním tří geometrických obrazců, ve kterých byl obsažen a kmital se pohled bytostí, které potom měly obživnouti na promítací ploše?

Nesmyslný předpoklad jako všechny, jež jsem učinil! Červenám se, když jej zde píši. Tedy, že by byly tři geometrické obrazce kinematografickou známkou? Známkou "Tří očí"? Blbost! Bláznovství! A přece...

"Bože!", řekla Bérangere, vyvinujíc se mně, "nemohu se hnouti. To vše mně dusí. Můžete mně to vysvětliti?"

"Naprosto ničeho, Bérangere! Mně to také dusí. Chceš odejíti?"

"Ne, ne," řekla, spěšně zamítajíc, "Ne, chci viděti..."

A viděli jsme. A v okamžiku, kdy nám unikal němý výkřik, zpozorovali jsme Noëla Dorgerouxa, jak dělá kříž.

Proti němu, v prostřed kouzelného prostoru, otevřeného ve zdi, byl to on nyní, který se připravoval na jeho nestálý, křehký přízrak, ale jako bytost plná činnosti a života. Ano, Noël Dorgeroux chodil sem a tam před námi, oblečen svými obvyklými kalhotami a svým dlouhým kabátem. A dějiště, kde se děj vyvíjel, byla "Ohrada" se svými kůlnami, pracovnami, nepořádkem, hromadami starého železa, hromádkami dříví, starými sudy, se svojí zdí a pravouhelníkem šerkové záclony.

Potom jsem si všiml této podrobnosti: šerková záclona pokrývala kouzelný prostor neprodyšně. Následkem toho není možno si mysliti, že by tento výjev mohl býti zaznamenán, pohlcen promítací plochou, která právě vydávala sebe, svůj obraz nám dávajíc na podívanou. Nemožné, protože Noël Dorgeroux obracel se zády ke zdi. Nemožné, protože bylo možno pozorovati tutéž zeď a zahradní dvířka, která byla otevřena a jimiž jsem já vnikal do "Ohrady".

"Vy! To jste vy," šeptala Bérangere.

"To jsem já, onoho dne, kdy mně dal strýc dostaveníčko, když jsem měl první vidění," odpověděl jsem ohromen.

V tom okamžiku kýval na mě Noël Dorgeroux s prahu své pracovny. Vstoupili jsme tam společně. "Ohrada" zůstala prázdná, potom po přestávce, která netrvala déle než jednu nebo dvě minuty, tentýž obraz se rýsoval, zahradní dvířka se znovu otevřela a Bérangere vstrčila otvorem svojí usměvavou hlavu.

Vypadala, jakoby chtěla říci:

"Nikdo... jsou přece v písárně... Na mou věru, se odvažuji..."

A vetřela se podle zdi až k šerkové zácloně.

To vše se předvádělo bez obvyklého stočení obrazů kinematografických a tak čistě a jasně, že jsem se díval na obrazy, ne jako na události minulé, ale jako na události, v nichž jsme byli herci a jež se odrážely v zrcadle. Abych řekl pravdu, byl jsem zmaten, že jsem se tam viděl a že jsem chápal, kde jsem byl. Bylo to rozdvojení osobnosti, které uvádělo můj rozum v pochyby.

"Viktore," řekla mne Bérangere sotva slyšitelným hlasem, "vy odejdete ze strýcovy pracovny se strýcem, jako tenkrát, není-liž pravda?"

"Ano," ujistil jsem ji, "chvíle onoho dne začínají."

A ony chvíle skutečně začínaly. A hleďme zde, strýc a já vycházíme z pracovny. Zde je Bérangere, která utíká se smíchem. A teď šplhá na prkno, položené mezi dvěma sudy a tančí tak roztomile a tak lehce! A teď pád, jako tenkráte. Vrhám se k ní, zdvihám ji, odnáším a kladu na lavici. Její ramena mě tisknou a naše obličeje se skoro dotýkají. A jako tenkráte, nejdříve lehce, pak s náhlou prudkostí ji líbám na ústa. A jako tenkráte, se vztyčuje, zatímco já jsem nad ní skloněn.

Ach! Jak si na vše vzpomínám. Vzpomínám si a vidím se. Vidím se tam, na promítací ploše, jak nemohu zdvihnouti hlavy a vidím Bérangere, jak stojí zahanbená, třesoucí se, rozhořčená... Rozhořčená? Vypadá skutečně jako rozhořčená? Ale proč její drahý obličej jeví tolik shovívavosti a sladkosti? Proč se usmívá tak nevyslovitelně radostně? Tam, na kouzelné ploše prožívá dojemnou chvíli. Tam je nade mnou šťastná tvář, která mě něžně a radostně pozoruje a která mě tak pozoruje proto, že ví, že ji nevidím a protože nemůže věděti, že ji jednou uvidím...

"Bérangere... Bérangere..."

Ale náhle, co divadlo tam dole pokračovalo, otevřely se mně oči. Bérangere se obrátila ke mně a položila na mě obě ruce, šeptajíc:

"Nedívejte se tam... zakazuji vám... a potom, vždyť to není pravda... Ta žena tam, ta lže... to nejsem já... Ne, ne, já jsem se tak na vás nedívala."

Její hlas slábl pomalu. Ruce jí klesaly. A docela umdleně dovolí, abych ji tiše a sladce objal.

Za deset minut po té, obrátil jsem se sám, Bérangere mě tiše opustila, beze slova, po svém tak nepředvídaném výrazu opuštěnosti.

Druhý den ráno jsem dostal telegram od rektora který mě jmenoval do Grenoblu.

Bérangere se ani neukázala při mém odchodu Když mě však vedl strýc na nádraží, zahlédl jsem ji nedaleko "Bytu", jak mluví s oním přepjatcem, o kterém říkala, že ho nezná.

VI. NEKLID.

"Vypadáte docela spokojeně, strýčku!" řekl jsem k Noëlu Dorgerouxovi, který během celé cesty k nádraží kráčel vesele a pohvizdoval si veselé písničky.

"Ano," odpověděl, "jako člověk, který se rozhodl."

"Vy jste se rozhodl, strýčku?"

"Ano, a velmi vážně! Stálo mně to jednu bezesnou noc, ale je to zde!"
"Mohl bych se vás na to zeptati?"
"Přirozeně. Řeknu to dvěma slovy. Rozbourám "Ohradu" a vystavím tam cirkus... nebo spíše amfiteátr."
"A proč to děláte?"
"Abych využitkoval věc... tu věc, kterou ty znáš."
"Jak to, využitkoval?"
"Pro boha! Vždyť zde jde o objev hrozně zajímavý, jehož využitkování mně dá jmění, jehož jsem stále hledal, ne snad pro ně samé, ale pro zdroje, které mně přinese, jmění, které mně pomůže, abych mohl pokračovati ve svých pracích, bez různých vedlejších ohledů. Miliony, Viktore, získati miliony. A s miliony co vše neudělám? Je zde přece tolik myšlenek (klepl se do čela), tolik vědeckých plánů k uskutečnění! Je potřebí peněz! Peníze! Peníze! Ty víš, že se jim směji! Ale je potřebí milionů, abych mohl své dílo dokončiti. A ty miliony budu míti!"
Přemohl své nadšení, vzal mě za rameno a vysvětlil:
"Nejdříve dám "Ohradu" vykliditi a srovnati. Tam nahoře, amfiteátr, jehož pět řad sedadel stupňovitých se obrátí ke zdi... Protože, abys mně dobře rozuměl, zeď zůstane, to je hlavní zásada a základ všeho. Ale zvýším ji a rozšířím, protože je tak na volném místě, bude bez závady viděti se všech míst. Rozumíš mně, není-liž pravda?"
"Jestli to půjde? Jak, ty, který víš, kladeš mně takovou otázku? Vždyť se budou rváti za každou cenu o každý kousek místa. Jsem si tím tak jistý, že do toho vrazím poslední sous, které mám. Během jednoho roku nahromadím nespočítatelné bohatství."
"Ale místa je málo, strýčku, a počet míst bude velmi omezen."
"Tisíc míst, tisíc pohodlných míst! Místo za dvě stě franků, na začátek tisíc franků..."
"Ale, ale, strýčku, místa jsou přece pod širým nebem, vystavena dešti, chladu, všem nepohodám..."
"Tu námitku jsem předvídal! "Ohrada" bude za deštivého počasí zavřena. Potřebuji slunce, dne, světelných hříček a jiných okolností, které ještě zmenšují počet představení. Na tom však již nezáleží. Bude státi každé místo dva tisíce franků, a bude-li potřebí i pět tisíc franků! Říkám ti, že neznám omezení, překážek. Žádný nebude chtíti zemříti, aniž byl v "Ohradě" Noëla Dorgerouxe. Proto, Viktore, nepochybuj ani ty! Konečně skutečnost předčí vše, co si můžeš, představiti nejpodivnějšího, jak mohou dosvědčiti tvoje oči."
Nemohl jsem ubrániti otázce:
"Tedy máte, strýčku, něco nového?"
Odpověděl mně, kývaje hlavou:
"Nestačí říci, že jsou nové okolnosti. Jsou to především ony, které mně dovolily s prostředky, jimiž nyní vládnu, abych pronikl až do nitra pravdy!"
"Strýčku, strýčku," řekl jsem mu, "vy tedy znáte pravdu?"
Odpověděl:
"Znám ji úplně, milé dítě. Vím, co je mé dílo a co je mimo mne. A na místě temnot je oslepující jas."
A připojil velmi vážně:
"A to je nepochopitelné! To je úplně na druhé straně nejodvážnějších snů, vše zůstává v oblasti skutečnosti a jistoty. Až bude lidstvo věděti, že posvátná hrůza panuje nad zemí, pak ti, kteří sem přijdou jako poutníci, padnou na kolena... tak, jako já jsem padl!... na kolena padnou jako děti, které prosí se sepiatýma rukama a s pláčem."
Ta slova byla jistě výstřední a pocházela patrně ze špatného duševního rozpoložení, ale podlehl jsem jim, vlivu povzbuzení a horečky.
"Vysvětlete mně to, strýčku, zapřísahám vás..."
"Až později, mé milé dítě, až budou všechny věci jasné."
"Čeho se bojíte?"
"Od tebe ničeho!"
"A od koho, tedy?"
"Od žádného. Ale nedůvěřuji... Možná, že neprávem. Přesto však určité důvody mě nutí věřiti, že jsem špehován a že někdo usiluje, aby mě oloupil o tajemství... určité známky, nalezené předměty... a potom, zvláště nejasné tušení."
"To je však vše úplně nejasné, strýčku."
"Velmi nejasné, přiznávám se," řekl, obraceje se ke mně. "Ostatně odpusť mně také, je-li má obezřetnost přepjatá, ale mluvme teď o jiné záležitosti... o tobě, Viktore, o tvých plánech."
"Nemám žádných plánů, strýčku."
"Máš jeden, který mně tajíš."
"Který?"
Zastavil se a řekl:
"Ty miluješ Bérangere."
Ani jsem nepomyslil na odpor, poněvadž jsem věděl, že Noël Dorgeroux byl včera v "Ohradě" před promítací plochou.
"Miluji opravdu Bérangere, ale ona mne nemiluje."
"Miluje tě, Viktore."
Projevil jsem poněkud svoji netrpělivost.
"Strýčku, prosím vás, nenaléhejte. Bérangere je ještě dítě, které zrovna neví ještě, čeho chce, které není ještě schopno vážného citu. Nechci na ni již mysliti. Je to ode mne jen rozmar, který, myslím, že není pozdě ještě, abych jej vyléčil."
Noël Dorgeroux pokrčil rameny.
"Milostné půtky. Ale mám ti něco říci, Viktore. Celou zimu se bude zde v "Ohradě" pracovati. Čtrnáctého května

přesně je otevření amfiteátru. Měsíc před tím jsou velikonoční prázdniny a o těch prázdninách se oženíš s mojí kmotřenkou. Neodporuj, beru si vše na starost. Beru si na starost také věno vás obou a vaši budoucnost. Chápeš přece, milé dítě, že teče-li zlato přívalem do domu (o čem není pochyby), že Viktor Beaugrand se vzdá povolání, které mu neposkytne dostatek příležitosti pro jeho soukromá studia a že bude zde žíti se mnou a se svou ženou... ano říkám se svou ženou a neupustím od toho. Teď s bohem, hochu. A ani slova již!"

Vzdálil jsem se. Strýc mě zavolal zpět:

"Polibme se, Viktore."

Vložil do svého objetí něžnost a zvláštní nadšení a slyšel jsem, jak šeptal:

"Kdo ví, uvidíme-li se? V mém věku!... A potom, jak jsem pronásledován."

Odporoval jsem. Objal mě znova.

"Máš pravdu, já opravdu žvaním. Mysli na svůj sňatek. Naše Křepelinka je ženským skvostem. A miluje tě. Na shledanou. Napíši ti. A teď, jdi..."

Přiznám se, že naděje Noëla Dorgerouxe, hlavně pokud se týče využitkování objevu, nepřipadaly mně nijak nesmyslné, a co jsem již řekl, vidění z "Ohrady" ospravedlňují důvody mé důvěřivosti. Teď však nechci se k nim vraceti ani mluviti napřed o veliké, naléhavé otázce "Tří očí" a mámeních, jež jsem viděl na kouzelné promítací ploše. Ale jak bych se mohl odloučiti od snů budoucnosti, které mně vnutil Noël Dorgeroux? Mohu zapomenouti na postavu Bérangere, její nepřátelství a její dvojsmyslné chování?

Často později jsem se pokoušel navázati vzpomínky na rozkošné divadlo a k obrazu Bérangere; jak naklání nade mnou svůj proněžnělý obličej. Ale brzy jsem se rozčilil a křikl jsem:

"Neviděl jsem dobře. Považoval jsem za něžnost a bůh mně to odpusť, za lásku, co bylo jen vítězoslavným vzezřením ženy, před kterou se muž sklání. Bérangere mě nemiluje. Pohyb, kterým se mně vrhla do náručí, je možno vysvětliti nervovým záchvatem a pak, vždyť byla tak zahanbená, že mě hned odstrčila a utekla. Neměla ostatně, neměla druhý den schůzku s oním mužem? A aby přišla k němu včas, nedala mně ani s bohem."

Měsíce mého vyhnanství byly přece obtížné. Psal jsem marně Bérangere. Nedostal jsem žádné odpovědi. Strýc ve svých dopisech mluvil jenom o "Ohradě". Práce rychle pokračovaly. Amfiteátr rostl. Zeď byla upravena. Z posledních novinek, asi v polovici března, mně strýc oznamoval, že zbývá ještě umístiti tisíc stolic, dávno už objednaných a zaříditi železnou oponu, která měla chrániti zeď,

V té době začal také nepokoj a neklid Noëla Dorgerouxe, nebo aspoň o nich začal mluviti v dopisech.

Dvě knihy, které si právě koupil v Paříži a které tajně četl, aby někdo podle výběru četby nepoznal, tajemství jeho objevu, dvě knihy byly ukradeny, odneseny, ale zase vráceny na své místo. List papíru, pokrytý poznámkami a chemickými vzorci, zmizel. Stopy v zahradě, vypáčení psacího stolu v koutě "Bytu", kde pracoval, od té doby, co byly kůlny rozbořeny.

Tato poslední událost mě skutečně pobouřila. Strýcovy obavy měly vážný základ. Bylo již zřejmé, že se někdo toulá kolem "Bytu", kdo tam vchází a snaží se podle snadného plánu uhodnouti. Proti své vůli, myslel jsem na muže s lorgnonem a na jeho styky s Bérangere. Jak se to dověděti?

Udělal jsem nový pokus u mladé dívky:

"Je ti známo, co se děje v "Bytě", není-liž pravda?" psal jsem jí. "Jak si vysvětluješ sama ony události, které na mě dělají zvláštní dojem? Pociťuješ-li nejmenší neklid, napiš mně. Čekej nejbližší večer..."

Ráz na ráz, za sebou jsem poslal dva telegramy. Ale umíněné mlčení Bérangere, namísto, aby mě znepokojovalo, uklidnilo mé předtuchy. Bylo-li by nebezpečí, jistě by neopomenula mě uvědomiti. Ne, jistě strýc se mýlil. Byl obětí horečky, do které jej uvedl jeho objev. Měl strach z blížícího se data, kdy měl vše odhaliti světu. Ale žádný důvod tento strach neospravedlňoval.

Uplynulo několik dní. Napsal jsem dvacet stránek Bérangere, ve kterých jsem jí dělal výčitky, kterých jsem však nikdy neposlal. Její chování mě pobuřovalo. Podlehl jsem návalu krutosti a žárlivosti. Konečně dvacátého devátého března jsem obdržel od strýce závitek papíru, doporučený a dopis velmi poučný, který jsem uchoval a který podávám zde úplně přesně:

"Drahý Viktore,

události, které se právě sběhly a jiné, určité okolnosti, velmi vážné, které ti vylíčím, dokazují, že jsem obětí vědomě zosnovaného útoku, proti němuž je už asi pozdě sám se ubrániti. Je aspoň mojí úlohou, uprostřed nebezpečenství, která ohrožují můj život, abych ukryl v bezpečí skvělý objev, za nějž mně bude lidstvo zavázáno a abych zachoval obezřetnost, které ty jistě nebudeš považovati za zbytečnou.

Udělal jsem tedy něco, čemu jsem se stále bránil - přesnou zprávu o svém vynálezu, o studiích, které mě k němu vedly, o závěrech, které jsem udělal ze zkušeností. Nepopiratelné závěry a naprosto žádné více méně spolehlivé hypothesy. Přesto, že jsou naprosto nepravděpodobné a odporují přístupným zákonům, jsou pravdivé, jak je prohlašuji. Není pravdivějších.

Připojuji v mé zprávě přesný popis technického provedení, kterého má býti použito při výrobě a uvedení v činnost mého vynálezu a také způsob finančního využitkování amfiteátru, nabídky, reklamu, řadu všech záležitostí a zdokonalení, které při dalším provádění je jim možno dáti, v zahradě, na místě Bytu, druhý amfiteátr, který by se díval na zadní stěnu zdi.

Tuto zprávu posílám ti v zapečetěném obalu, doporučeně a prosím tě, abys ji otevřel, stalo-li by se mně neštěstí. Z opatrnosti nenapsal jsem tam chemického vzorce, ku kterému jsem dospěl svými pracemi a který je základem mého objevu. Našel bys jej, vyrytý žhavou jehlou na malé tenké, ocelové destičce, kterou nosím stále v podšívce své vesty. Tak tedy budeš míti vše v rukách sám, ty jediný budeš míti všechny prostředky k nutnému využitkování. Není k tomu

potřebí žádných zvláštních vlastností, ani vědecké přípravy. Zpráva a vzorec stačí. Budeš-li majetníkem jednoho i druhého, budeš pánem situace a žádný tě nemůže připraviti o hmotný blahobyt, plynoucí ze zázračného tajemství, které ti odkazuji.

A teď, mé drahé dítě, doufejme, že všechny mé předtuchy jsou nespravedlivé a že budeme moci brzy společně slaviti šťastné události, které tuším a z nich přední je tvůj sňatek s Bérangere. Přesto, že jsem nemohl dostati ještě jisté odpovědi, a že se zdá býti opravdu, jak ty říkáš v bláznivé náladě, nepochybuji, že tvůj návrat nevzbudí odporu a že se nepokusí svůj odpor ospravedlniti. Líbá tě vroucně,

Noël Dorgeroux."

Dostal jsem tento dopis již příliš pozdě, abych mohl dostihnouti večerního rychlíku. Ostatně byl můj odjezd naléhavý? Neměl bych očekávati nových zpráv? Náhodná okolnost zarazila mé váhání. Přemýšlel jsem a obracel jsem docela mechanicky obálku v ruce. Najednou jsem si všiml, že obálka byla už jednou otevřena, pak zalepena dosti neobratně, pravděpodobně někým, kdo neměl po ruce dosti prostředků.

Teď se mně objevila situace vážnou. Muž, který otevřel dopis, dříve než byl poslán a který byl patrně ten, jejž Noël Dorgeroux označil za spiklence, věděl nyní, že Noël Dorgeroux nosí v podšívce své vesty ocelovou destičku se základním vzorcem.

Prohlížel jsem doporučený balíček a zpozoroval jsem, že nebyl otevřen. Náhodou, ale nicméně s odhodláním, nečísti zprávy svého strýce, odmotal jsem provázek a otevřel lepenkový obal. Vevnitř obalu byl závitek papíru, který jsem rychle rozmotal. Byly to bílé listy, nic více než bílé listy. Zpráva byla ukradena.

Tři hodiny poté jsem skočil do nočního vlaku, který přijel do Paříže až v neděli. Byly čtyři hodiny, když jsem projížděl nádražím meudonským. Už dva dni znal nejméně nepřítel dopis strýcův, jeho zprávu a hrozný prostředek zmocniti se vzorce.

VII. MUŽ S LÍTÝMA OČIMA.

V "Bytě" byla pro drobné domácí práce stará chůva, trochu hluchá, silně krátkozraká, velmi málo obratná, kterou měli podle okolností za pokojskou, kuchařku a zahradníka. Přes všechna ona četná zaměstnání, Valentina se neodloučila na dlouho od svých kamen, které byly umístěny v pavilonu, který souvisel s domem, ale dveře měl na ulici.

Tam jsem ji našel. Můj návrat jí nepřekvapil, nepřekvapilo ji ostatně nic, ani ji nic neznepokojilo - a hned jsem viděl, že žije jako dosud, docela stranou všech důležitých událostí a že mně nemůže dáti žádných užitečných rad.

"Jsou pohromadě?" ptal jsem se.

"Na mou věru, ne. Pán šel kuchyní a řekl mně: "Valentino, jdu dáti dopis na poštu. Potom půjdu do "Ohrady". Nechal zde lahvičku... vy víte, onu modrou lahvičku, již používá ke svým pokusům."

"A kde ji nechal? Nevidím jí."

"Tam na skříni s nádobím, Zapomněl ji tam jistě, když si bral svrchník, protože se nikdy neodloučí od svých lahviček."

"Není tam, Valentino. "

"Aha! Vždyť ona je blázen," řekla stará žena. "Pan Dorgeroux přece nevstoupil."

"A nikdo jiný zde nebyl?"

"Nikdo! A přece, jeden pán přišel se ptáti po Bérangere, za nějakou chvíli po jeho odchodu."

"A volala jste Bérangere?"

"Ano!"

"Ano, to by bylo možné, že za tu chvíli."

"Je to možné! Ah, to mě bude pan Dorgeroux hubovati."

"Ale kdo byl ten pán?"

"Na mou věru, toho nemohu říci... protože mě zrak opouští..."

"Znáte jej?"

"Ne, nepoznala jsem ani jeho hlasu."

"A vyšli oba, on i Bérangere."

"Ano, prošli tady a šli, tam naproti."

Naproti byla cesta do lesa.

Chvíli jsem se zamyslil, pak jsem vytrhl list ze zápisníku a napsal jsem naň:

"Drahý strýčku, až se vrátíte, čekejte na mě a nechoďte za žádných okolností z "Bytu". Hrozí vám nebezpečí.

Podpis: Victor."

"Dáte to panu Dorgerauxovi, až jej uvidíte. Za půl hodiny jsem nazpět."

Cesta se ztrácela na pravo mezi hustým porostem, ale malé lístečky znamenaly větve křovin. V minulých dnech silně pršelo, ale jarní slunce vysušilo cestu tak, že jsem nemohl rozeznati žádných stop. Přesto asi tři sta metrů odtud, jsem potkal chlapce ze sousedství, který mně byl známý a který se vracel s kolem, jehož pneumatiky ušly.

"Nevíděl's tam slečnu Bérangere?" ptal jsem se ho.

"Ano, viděl," odpověděl, "s jedním pánem."

"Který měl lorgnon, není-liž pravda?"

"Ano. Byl veliký, vousy zarostlý."

"Jsou daleko?"

"Viděl jsem je asi dva kilometry odsud. Pak jsem se obrátil a oni se dali starou cestou... víte, tou, která vede na levo."

Zrychlil jsem chůzi, povzbuzen rostoucím podezřením. Dostihl jsem staré cesty. Ale za chvíli jsem se ocitl na křižovatce, z níž vybíhalo mnoho stezek. Po které se dáti? Nepokoj se mně více a více zmocňoval, že jsem vykřikl:

"Bérangere! Bérangere!"

Za malou chvilku jsem uslyšel hrčení motoru a hluk automobilu, který se rozjíždí. Mohlo to býti ode mně asi na půl kilometru. Dal jsem se po jedné stopě na stezku a skoro hned jsem rozeznal na blátě velmi zřetelné stopy kroků ženy a muže, které mě dovedly až ke vchodu na hřbitov, již jistě dvacet let opuštěný, jehož plocha byla na rozhraní dvou obecních pozemků a byla předmětem sporů a žalob.

Vešel jsem tam. Vysoká tráva byla pošlapána dvěma směry, podél plotu až k troskám domu, ve kterém nyní bydlil hlídač a které byly rozvaleny kolem roubené cisterny upravené na studeň a táhly se až ke zdi malé pohřební komory na polovic zbořené.

Mezi studní a pohřební komorou byla půda hodně udupaná. Přiznám se, že v tom okamžiku se pode mnou nohy třásly, přes to, že mně žádná určitá myšlenka nenapadala. Podíval jsem se dovnitř kaple, pak jsem ji obešel.

U zdi, která jediná zůstala celá, něco leželo na zemi a co upoutalo mou pozornost. Byl to kousek ulomené hmoty, která tam upadla a jejíž temně šedá barva mně ihned připomněla povlak, který pokrýval promítací plochu v "Ohradě".

Zdvihl jsem hlavu. Mnoho jiných kousků hmoty téže barvy, připevněných na zdi, upevněných na háčky, které tvořily novou promítací plochu, na které bylo viděti skvrnu oné hmoty, docela čerstvou, právě natřenou.

Kým však? Pravděpodobně, jedním ze dvou bytostí, které jsem pronásledoval, buďto mužem s lorgnonem, nebo Bérangere, nebo oběma. Ale za jakým účelem? Proto snad, aby vyvolali zázračné vidění? A mám si snad mysliti - a tato domněnka se zdála býti jistotou - že byly kusy hmoty dříve ukradeny ve skrýších "Ohrady" a znovu upevněny jako mosaika? V tom případě, byly-li tytéž podmínky, byla-li potřebná hmota natřena podle přesných údajů objevu, jsme-li před promítací plochou úplně totožnou, pak se mohla... pak se mohla...

Současně, co byla otázka proslovena, dostala odpověď v duchu tak čistou, že jsem totiž viděl "Tři oči", než se vynořily z hlubin, kde jsem slídil po jejich objevení. Obraz, který jsem vyvolal, se rozplýval ve skutečný obraz, který se tvořil a který otevřel na mě tři zraky ponuré a ztrnulé.

Tedy zde, zrovna tak, zde na opuštěném hřbitově, jako v "Ohradě", kde vyluzoval Noël Dorgeroux své nevysvětlitelné přízraky, se probouzely "Tři oči" k životu, Tu a tam, rozedrané, rozpukané, dívaly se na mě z rozptýlených drobtů hmoty, právě tak dobře, jako z promítací plochy dobře upravené. Dívaly se na mě zde, stejně dobře, jakoby je roznítil Noël Dorgeroux a udržoval jejich záhadný oheň. Ponuré oči právě měnily svůj výraz. Stávaly se krutými, zlými, nesmiřitelnými, divokými. Potom zhasínaly a očekával jsem divadlo, jehož byly obvyklými posly tyto tři geometrické obrazce. A skutečně, po nějaké chvíli přerušení, zdálo se jakoby se světlo zakmitalo, ale docela nejasně, tak že mně bylo nesnadno rozeznati výjevy, dobře viditelné.

Stěží jsem uhodl stromy, řeku, kde vodu čeřil malý ostrůvek, nízký dům, lidi, všechno velmi matné, mlhavé, neukončené, roztrhané poškozenými místy na promítací ploše, proniklé neznámými příčinami. Mohlo by se říci, že bylo nějaké váhání ve vůli, která vyvolávala obrazy. Ostatně po několika bezúčelných pokusech a námaze, jejíž marnost jsem pozoroval, se život náhle zastavil a všechno se obrátilo v smrt a prázdnotu.

"K smrti a k prázdnotě," proslovil jsem nahlas.

Opakoval jsem tato slova několikráte. Zněla mně jako pohřební zvuky, které se splétaly se vzpomínkami na Bérangere.

Přízrak "Tří oči" se splétal s přízrakem, který mě uchvátil při pronásledování mladé dívky. Zůstal jsem před kaplí nešťastný, nerozhodný, bezradný... Stopy mladé dívky mě zavedly až ke studni, u které jsem poznal dvě stopy malých a úzkých podešvů. Studeň byla přikryta malou bání z tašek. Právě se spouštěl okov na kladce a vznášel vodu, kterou zde déšť nahromadil, na střechu domu.

Nebylo zde určitě ničeho přesvědčivého, co by dovolovalo si mysliti, že se zde odehrál zločin. Stopy? Ty známky nepostačovaly. Přesto, že jsem cítil záplavu potu, nakláněl jsem se nad zejícím otvorem, odkud vycházel, vlhký, plesnivý vzduch a zašeptal jsem:

"Bérangere..."

Neslyšel jsem ničeho. Zapálil jsem papír, který kroužil a hořel, vrhal slabé světlo do rozšířené nádržky cisterny. Viděl jsem však jenom vodní hladinu, černou jako inkoust, nehybnou.

"Ne, ne," odporoval jsem, to není možné! Nemám práva si představovati takovou hrůzu. Proč by měla býti zabita? To strýc byl ohrožován a ne ona!"

Docela náhodně jsem pokračoval ve sledování jediné lidské stopy. Přišel jsem na druhou stranu hřbitova, potom do jedlové aleje, kde jsem přišel na lahvičky oné sloučeniny. Jel tamtudy automobil. Stopy kol vedly napříč lesem.

Dále jsem se nesnažil. Vrátil jsem se k poště. Ale pak jsem si vše rozvážil a poznav, že je neděle a že strýc, když byl hodil dopis do schránky, se jistě vrátil do "Ohrady", běžel jsem k "Bytu" a volal jsem na Valentinu;

"Můj strýc se vrátil? Četl můj dopis?"

"Ne, ne," řekla, "vždyť pán říkal, že půjde do "Ohrady"."

"Tedy šel asi tudy!"

"Naprosto ne. Šel s pošty přímo novým vchodem do amfiteátru."

"V tom případě," řekl jsem si, "musím projíti zahradou."

Spěchal jsem, ale malá dvířka byla zavřena na klíč. V tom okamžiku, přesto, že nic nedokazovalo jeho přítomnost v "Ohradě", byl jsem jistý, že tam je a obával jsem se, aby moje zakročení nepřišlo pozdě.

Zavolal jsem. Žádná odpověď. Dveře zůstaly zavřeny.

Byl jsem rozčilen, obrátil jsem se k domu, vyšel na ulici, s levé strany obešel jsem celý strýcův majetek, abych mohl vejíti novým vchodem.

Byl na obou stranách ohraničen dvěma pavilony, zahražen vysokou mříží, která vedla do prostorného dvora, kde se pnula zadní fasáda amfiteátru.

Tato mříž byla také zavřena na silný zámek visací, který zavěsil a zavřel strýc za sebou.

A co teď?

Vzpomněl jsem si na šplhání, které kdysi provedla Bérangere a já po ní, šel jsem na druhou stranu "Ohrady", abych došel k staré lucerně. Táž stezka vedla podél téhož silného, prkenného plotu, který vystupoval rohem do luk. Když jsem dospěl k tomu bodu, uviděl jsem lucernu. V tom okamžiku jsem uviděl muže, nahoře na plotě, jak se drží sloupu a spouští se dolů. Nebylo možno pochybovati: tento muž, který takto vycházel z "Ohrady", právě opustil mého strýce. Co se stalo mezi Noëlem Dorgeroux a ním?

Vzdálenost, která nás dělila, nedovolovala mně rozeznati jeho rysy. Hned, jak mě zpozoroval, narazil si svůj měkký klobouk a hodil si do tváře oba konce svého šátku, který měl uvázaný na krku. Široký, cestovní šat z šedivého sukna ho ukrýval. Měl jsem však přesto dojem, že je to štíhlejší a mnohem menší postava, než měl muž s lorgnonem.

"Stůj!" křikl jsem, když se vzdaloval.

Můj výkřik zrychlil jeho útěk a teď jsem mohl docela krásně s rozčilením ho obviniti a ohrožovati revolverem, kterého jsem neměl; on docela klidně přeběhl přes luka, skočil přes živý plot a už byl na kraji lesa.

Byl jsem jistě mladší jeho, protože jsem poznal, že se vzdálenost mezi námi zmenšuje a byl bych ho jistě dohonil, kdybych byl běžel na holé rovině. Ale v prvním křoví zmizel mým zrakům a již jsem se vzdal úmyslu jej dohoniti, když najednou, se vrátil po své stopě a mně se zdálo, že něco hledá.

Pospíšil jsem si, abych ho potkal. Má blízkost ho asi nerozčilila. Vytáhl prostě revolver, namířil ho na mě, aniž se zdržel trochu ve svém pátrání.

V tom jsem poznal, co bylo předmětem jeho hledání. Něco se třpytilo v trávě. Byl to kousek kovu, který nemohl býti nic jiného, jak jsem pochopil, než ocelová destička, na které Noël Dorgeroux vyryl své chemické vzorce.

Skáceli jsme se skoro současně na zemi. Zmocnil jsem se destičky první. Jeho ruka mě uchopila a já zpozoroval na jejím plátěném rukávě, který ji do polovice zakrýval, stopu krve.

Zhrozil jsem se a na vteřinu mě opanovala ochablost. Obraz blouznícího, umírajícího Noëla Dorgeroux mě tak mocně dojal, že se muži podařilo mě přemoci a povaliti.

Dostali jsme se tak blízko sebe, že se naše obličeje skoro dotýkaly. Viděl jsem jen část jeho obličeje, ostatek byl zakryt šátkem. Ale ze stínu klobouku mě jeho oči pronikavě sledovaly, dívali jsme se tiše na sebe, ale naše ruce se nepřestaly drtiti.

Byly to divoké, nesmiřitelné oči vraha, jehož celá bytost vhání do nejvyššího napětí, aby vraždil. Kde jsem však o nich již uvažoval? Protož nepopiratelně jsem už poznal ty oči, blyštící divokostí. Ten pohled vnikal do mého mozku na místo, kde se už jednou hluboko vtiskl. Důvěrný pohled, pohled, který se upínal k mému. Ale kdy? Které oči jej měly? Snad oči, vyvolané ze zdi? Oči, které vystupovaly ze zázračné promítací plochy?

Ano, ano, byly tam také! Poznával jsem je! Zářily z onoho nekonečného prostoru, který se otvíral v hlubinách hmoty. Žily několik minut před tím, na zdi zřícené pohřební komory. Byly to tytéž kruté, divoké oči, oči, které mě tam náhle pobouřily, jako mě pobouřily teď tak, že mé síly byly vyčerpány.

Povolil jsem své ruce. Muž se rychle vztyčil, dal mě do čela ránu rukovětí a utekl. Ocelovou destičku nesl sebou. Teď jsem už nemyslil na to, abych ho pronásledoval. Jeho rána mě neublížila, ale zbavila mě smyslů.

Zdvihl jsem se těžce, vrávoravě, když jsem uslyšel týž hluk motoru, přiváděného do pohybu a týž počáteční hluk automobilu, jako jsem slyšel v okolí hřbitova. Auto, řízené mužem v lorgnonu, přijíždělo hledati mého soupeře. Dva spoluvinníci, zbaveni Bérangere a Noëla Dorgerouxe, se vzdalovali.

V úzkosti jsem se rychle obrátil a běžel k staré lucerně, pracně jsem vylezl na plot a seskočil do prostoru před "Ohradou", který byl uzavřen hlavní zdí a novými budovami amfiteátru. Tato zeď, znova zřízena, mnohem vyšší a širší, než dříve, byla tak silná a důkladná jako zeď řeckých a římských divadel. Dva mohutné čtverhranné pilíře a sloupoví ohrazovaly místo pro promítací plochu. Neviděl jsem ještě na tu vzdálenost spodek této zdi, u něhož byl nahromaděn nejrůznější materiál, nezdálo se ještě, že by byla pokryta onou známou hmotou, potřenou tmavě šedou sloučeninou, čímž jsem si vysvětlil, že nebyla plocha ještě zastřená. Byl jsem však už jistý, co uvidím, až se přiblížím. Věděl jsem to tak dobře!

Nohy se mi třásly. Musil jsem se podpírati! Musil jsem vynaložiti všechnu sílu, abych pokročil do předu.

Naproti zdi, ve středu celé "Ohrady", ležel Noël Dorgeroux, tváří k zemi, s rukama zkroucenýma.

Nahlédl jsem a hned jsem poznal, že byl zabit motykou,

VIII. NĚKDO VYJDE ZE STÍNU...

Přes vysoké stáří Noëla Dorgerouxa, byl boj krutý. Vrah, jehož stopy podél cesty vedly od plotu až ke zdi, se vrhl na svou oběť a pokusil se ji nejdříve zardousiti. Později, asi po několika minutách boje, se zmocnil motyky, aby jí uhodil Noëla Dorgerouxe.

Nic nebylo uloupeno. Našel jsem strýcovy hodinky i tobolku. Ale vesta byla otevřena a v podšívce, která dělala kapsu, nebylo jistě ničeho.

V té chvíli jsem se nezdržel v "Ohradě". Prošel jsem zahradou a "Bytem", kde jsem řekl pár slov staré Valentině, zavolal jsem nebližší sousedy, poslal jsem chlapce na radnici s oznámením a dal jsem se na starý hřbitov v průvodu několika osob, které sebou nesly provazy, žebřík a lucernu. Došli jsme tam již za soumraku.

Chtěl jsem sám sestoupiti do cisterny a udělal jsem to bez nějakého velikého rozčilení. Přes všechny důvody, které mně naplňovaly obavami, nebyla-li tam Bérangere hozena, zdál se mně ten zločin naprosto nepravděpodobný. Neklamal jsem se. Ale přece na dně studně, plném děr a skulin, kde bylo jenom pár kaluží hnijící vody, našel jsem v nádobě mezi oblázky, kusy tašek a rozbitými kuthany prázdnou lahvičku s uraženým hrdlem, jejíž modrá barva mě překvapila. Nebylo pochyby, že je to lahvička, ukradená ze skříně Noëla Dorgerouxe. Ostatně, jak jsem ji večer přinesl do "Bytu", Valentina ji hned poznala.

Všecky události se mohly asi takto sběhnouti: Muž s lorgnonem, majetník lahvičky, utekl na hřbitov, aby dostihl

automobilu, který naň čekal, zastavil se před kaplí, kde byly připevněny úlomky staré zdi z "Ohrady". Potřel tyto úlomky tekutinou, kterou měl v lahvičce. Když jsem se pak já přiblížil, hodil lahvičku do cisterny a protože neměl času, aby pozoroval vidění, které jsem já o deset minut později pozoroval, utekl a jel s automobilem čekati poblíž "Ohrady" na vraha Noëla Dorgerouxe. Události se sběhly asi tak, jak jsem je vysvětloval, aspoň z části. Co však Bérangere? Jakou úlohu v tom všem hrála? A co se s ní stalo?

Ve vyšetřování, které zavedlo četnictvo v "Ohradě", pokračoval druhého dne vyšetřující soudce se dvěma zřízenci stráže bezpečnosti, s nimiž jsem křižoval krajinou. Dozvěděli jsme se, že automobil se dvěma spoluvinníky přijel předešlého dne ráno z Paříže a že se tam v noci zase vrátil. Při jízdě sem i tam vezl sebou dva muže, jejichž popis se hodil na oba spoluvinníky.

Přála nám však neobyčejná náhoda. Hlídač z Boulegneského lesíka, který upravoval na břehu cestu, nám vypravoval, že takový automobil, na nějž jsme se ptali, poznal, jak zahýbá do garáže domu, vedle nějž bydlí a zrovna také v muži s lorgnonem poznal jednoho z nájemníků toho domu.

Dal nám adresu. Bylo to za zahradou Batignollskou. Starý barák, kasárenského vzezření, kde se hemžili nesčetní nájemníci. Hned, jak jsme popsali osobu, kterou hledáme, vykřikl domovník:

"Vy chcete mluviti s panem Velmotem? Je to veliký, krásný muž, není-liž pravda? Bydlí zde už šest měsíců. Ale spí zde jen občas. Mnoho cestuje."

"Spal zde dnes v noci?" ptal jsem se.

"Ano. Vrátil se ve svém automobilu včera s pánem, jehož jsem nikdy neviděl a nevyšli až dnes ráno."

"Odjeli automobilem?"

"Ne. Vůz je v garáži."

"Máte klíč od bytu?"

"Pro boha, vždyť tam uklízím!"

"Doveďte nás tam."

Byt se skládal ze tří malých místností a jídelny. Nebylo tam žádného šatstva ani papírů. Pan Velmot vše odnesl v tlumoku, jako vždy, když odejel, jak nám vypravoval domovník.

Na zdi byla vyškrábána kresba, která mezi mnohými náčrtky představovala obraz "Tří očí" a jejich rozvoje. Tedy jediný obraz, který mohl narýsovati jedině svědek zázračných vidění,

"Teď do garáže," řekl jeden zřízenec.

K otevření bylo třeba zámečníka. Pod šátkem na krk a zakrváceným šatem jsme našli ještě dva jiné šátky na krk, tři zničené, hedvábné šátky. Přední značka automobilu byla čerstvě přetřena. Čerstvě namalované číslo bylo asi falešné. Mimo tyto maličkosti, nebylo tam nic zvláštního.

Budu se snažiti krátce shrnouti průběh pátrání a vyšetřování. Jen jediné dobrodružství citové; tato zpráva není kriminální historkou. Záhada "Tří očí" a její rozřešení, to je jediný účel těchto stránek a jediný zájem, který je možno zde nalézti. Ale z vývoje, který jsme vylíčili, je snadno pochopiti, že všechny tyto události se tak hluboce pronikaly, že není možno jednu od druhé odděliti. Jedna podmiňuje druhou, a ta je spojena s onou událostí, která ji vyvolala. Teď si však zopakujeme otázku, kterou jsme si již položili! Jakou úlohu v tom všem hrála Bérangere? Co se s ní stalo? Zmizela náhle v okolí kaple. Mimo toto místo žádné stopy, žádné známky. A toto nevysvětlitelné zmizení bylo zakončením řady týdnů, po které se, přiznejme si to, mladé děvče chovalo tak podivně, že to musilo býti i do očí nejlhoslejnějších.

Chápal jsem to teď dobře a nepřestal jsem to ve svých svědeckých výpovědích také tvrditi: "Byla zapletena do zločinného plánu a teď byla odstraněna."

"Dokažte to," mně bylo odpověděno. "Odhalte ony schůzky, které měla celou zimu s tím, jejž vy jmenujete pánem v lorgnonu, to jest panem Velmotem."

Spravedlnost nabývala svého podezření důvodem, opravdu pobuřujícím, který právě odhalila a který mně unikl. Během boje, ve kterém Noël Dorgeroux odporoval útočení - byl, bezpochyby, když byl již seslábly a když se muž vzdálil pro motyku, podařilo se Noëlu Dorgerouxovi načrtnouti křemenem několik slov na spodek promítací plochy. Nápis, stěží načrtnutý, skoro nečitelný, protože křemen jen slabě ryl do plochy, ale přesto bylo možné jej rozluštiti asi takto:

"Paprsek B... Berge..."

Výraz "Paprsek B" se přirozeně vztahoval k vynálezu Noëla Dorgerouxa. První myšlenka strýcova v nebezpečí smrti, byla zachovati co nejkratčeji (a bohužel také nejtemněji) zprávu, která měla jeho zázračný objev zachrániti před zapomenutím. Paprsek B, výraz srozumitelný pro něj, ale bezcený pro toho, kdo nevěděl, co se tak označuje.

Pět písmen B, E, R, G, E, naopak dovolovaly jen jediné vysvětlení: Berge. To byl začátek rodinného jména, jímž volal Noël Dorgeroux svojí kmotřenku.

"Buď si!" křikl jsem před úředníky, kteří mě dovedli až k promítací ploše. "Buď si, připojuji se k vašim výkladům. Jedná se o Bérangere. Ale strýc chtěl jistě vyjádřiti své vzrušení a svoji úzkost. Když psal ve chvilce smrti jméno své kmotřenky, bál se o ni a odporoučel ji..."

"A obviňoval ji," odsekl vyšetřující soudce,

Bérangere, že byla strýcem obviněna? Bérangere, že by byla schopná míti účast na zavraždění svého kmotra? Jak však odpovídati jinak, než odporem, který se neopíral o žádnou skutečnost a který nesouhlasil se stopami?

Namítl jsem prostě:

"Nevidím, jaký by na tom měla zájem!"

"Pozoruhodný zájem... využitkování báječného tajemství, o němž jste mně vypravoval."

"Ale vždyť toho tajemství nezná!"

"Víte to jistě? Že ho nezná, když je s oběma spoluvinníky srozuměna. Rukopis, který vám poslal pan Dorgeroux, zmizel: kdo ho mohl lépe odciziti, než ona? Ostatně, musíte pochopiti, že já ničeho netvrdím. Domnívám se a to je

všechno a hledám."

Mé přesné, podrobné pátrání bylo bezvýsledné, Bérangere tedy byla také obětí obou spoluvinníků?

Upozornili jejího otce v Toulouse. Pan Massignac byl připoután již čtrnáct dní na lůžko nepříjemnou chřipkou, odpověděl, že až se zotaví, přijede do Paříže, ale ostatně, protože již mnoho let o své dceři ničeho neslyšel, že nebude moci dáti žádného vysvětlení.

Přes všechno pátrání, byla-li odstraněna, jak jsem já myslel, nebo skryta, jak se domnívala spravedlnost, nebyla Bérangere k nalezení.

Zatím se veřejné mínění začalo zajímati o tu záležitost, která je za nějakou dobu úplně rozvášnila. Nejdříve byly různé otázky o vlastním činu. Zavraždění Noëla Dorgerouxe, odstranění jeho kmotřenky - možnost, kterou spravedlnost na mé naléhání připustila - krádež rukopisů strýcových, krádež vzorce, vše od začátku se zaplétalo jako obratně nastrojené spiknutí, jako obratně provedený zločin, Několik málo dní uběhlo, když výpovědi, vysvětlení, ke kterým jsem byl donucen, zavedly pozornost obecenstva a časopisů k vynálezu Noëla Dorgerouxe.

Bylo totiž potřebí promluviti přes sliby mlčení, ke kterým mě strýc zavázal. Bylo třeba odpovědí na otázky úřadů, bylo třeba vypravovati, vysvětlovati, uváděti do podrobností, psáti zprávy, odmítati omyly, opravovati, vyjasňovati, vykládati a krátce svěřiti spravedlnosti a příležitostně i chtivým zpravodajům, všechna slova a sny mého strýce, všechny zázraky z "Ohrady", všechny přízraky promítací plochy.

Za týden, Paříž, Francie, celý svět znal ze zpráv, až na některé podrobnosti, které pojily mě a Bérangere, celou událost, jednomyslně označenou v záhadu "Tří očí". Ironie, sarkasm, výbuchy smíchu, ty mě hodně rozčilovaly. Zázrak má věřící jen mezi těmi, kteří byli jeho ohromenými svědky.

A co se mohlo státi jiného, když zázrak byl úkazem, který neměl opravdu žádné přípustné příčiny? Zázrak byl poprava Edity Cavellové? Byl zázrak vzdušný boj? Nebo výjev, kde byl zastřelen syn Noëla Dorgerouxe? Nebo výjev z "Ohrady", jak Bérangere tančí, padá a omdlévá? Je všechno zázrak, vytrysknutí "Tří očí", jejich plápolání, život, rozhled, těch očí, které jsou zároveň očima bytostí, liteře budou předváděny na ploše, jako zázračné ohlášení představitelé!

A přece se objevili, jeden po druhém, obhájci, kteří stáli při mně. Zkoumali mojí minulost, určovali váhu mého svědectví, bylo-li by možno mě obviniti, jsem-li při zdravém rozumu, nebo jsem-li nemocný, oběť hallucinací. Je-li možno předpokládati moji naprostou věrohodnost. Utvořila se zvláštní strana! Bojovalo se! Přál-li si strýc Dorgeroux, aby jeho amfiteátr byl znám širší veřejnosti, kolik jeho přání by bylo vyplněno řvoucí, hroznou reklamou, která vypukla a šířila se jako nepřestávající hlomoz hromu.

Nad tím vším hlukem převládala jedna myšlenka, která se pomalu vyvíjela a která zrodila tisíce domněnek, kterými se každý upokojoval. Sebral jsem je v článku v novinách, který jsem uchoval.

"Ať je jakékoliv mínění, které bychom mohli míti o domnělém vynálezu Noëla Dorgerouxe, jakýkoliv soud, který bychom měli pronésti o zdravém rozumu a duševní rovnováze pana Viktora Beaugranda, jedinou věc bychom chtěli znáti, to je - pravda.

Jestliže se spojili dva mužové, silní jako pan Velmot a jeho spoluvinník, aby provedli danou úlohu, krádež vědeckého tajemství, a jestliže svoji úmluvu provedli s takovou obratností a nade všechno očekávání, není jistě potřebí potají se radovati z výsledku jejich podnikání, není-liž pravda?

Mají-li v ruce rukopis Noëla Dorgereuxe a chemický vzorec, který jej doplňuje, jistě z toho vytěží všechen užitek, který chtěl Noël Dorgeroux vytěžiti pro sebe. Aby z toho měli užitek, je potřebí nejdříve tajemství provésti. A abychom provedli podobné tajemství, je nutno jednati otevřeně, veřejně, před očima celého světa. A proto není potřebí jíti to vše provésti do některé jiné končiny Francie, nebo jinam dáti vznik nové aféře. Zbytečná námaha, protože za těchto okolností by bylo přiznání viny stejné. Tak naprosto ne, právě, hned ze začátku, klidně, drze zařídit se v amfiteátru "Ohrady" a užíti toho, co udělal Noël Dorgeroux, podle nejlepších podmínek úspěchu."

"Tedy shrnujeme: někdo vyjde trochu ze stínu. Odhalí se maska. Pokračování nedokončeného spiknutí se rozvine v celé své šíři. A v určený den, čtrnáctého května, to znamená za tři týdny - budeme přítomni otevření amfiteátru, zbudovaného Noëlem Dorgerouxem, Otevření bude zřízeno tím, kdo je majetníkem tajemství a kdo je, doznejme si to, drsný, přísný člověk."

Uvažování přísně logické. Ukradený klenot se prodává pod rukou. Stříbro je beze jména v oběhu. Ale vynálezu nutno využitkovati.

Dni rychle plynuly v očekávání a ze stínu nikdo nevycházel. Oba spoluvinníci nedávali nejmenší známky života. Teď bylo už známo, že pan Velmot provozoval již ta nejrůznější zaměstnání. Pařížští továrníci, pro které cestoval, jej přesně popisují. Vědělo se naň mnoho věcí, ale žádná nebyla taková, která by dovolila ho potahovati k zodpovědnosti.

Prohledání papírů Noëla Dorgerouxe neposkytlo té nejmenší stopy. Našla se tam jenom zapečetěná obálka bez adresy, jejíž obsah mě nijak nepřekvapil, když byla otevřena. Byla to závěť, datovaná před pěti lety, kterou mě Noël Dorgeroux vyvolil za universálního dědice, a ve které daroval své kmotřence, Bérangere Mnssignucové, pozemek "Ohradu" a vše, co bude v ní v den jeho smrti. Mimo tento papír bezvýznamný, protože mne strýc v jednom ze svých posledních dopisů napsal naprosto opačné mínění, byly nalezeny jenom bezvýznamné poznámky, které se netýkaly zázračného tajemství. Od té doby zanikalo vše v dohadech, které se nepodařilo ani rozptýliti přísežným chemikům, kteří byli pozváni, aby zkoumali promítací plochu. Zeď nepodávala nic zvláštního, jen vrstvu hmoty, která nebyla natřena oním zvláštním nátěrem, který vlastně tvořil tajemství Noëla Dorgerouxe.

Nebyl tento nátěr na staré hřbitovní kapli, kde se mně objevil geometrický obraz "Tří očí"? A skutečně bylo shledáno něco na povrchu kousků hmoty, vybrané z onoho místa. Ale s tím nepatrným množstvím nepodařilo se vyrobiti látku,

schopnou vyvolati toho nejmenšího vidění. Chyběl správný vzorec a bezpochyby také hlavní přísada, která na dešti a slunci vyprchala.

Ke konci dubna nebylo důvodu k věření předpovědím, které oznamovaly nevyhnutelné provedení divadla. Zvědavost obecenstva rostla po každém zklamání a po každém novém dnu, uplynulém v očekávání.

"Ohrada" Noëla Dorgerouxe se stala poutnickým místem. Automobily, povozy přijížděly hromadně. Přeci zavřenými mřížemi a okolo plotu byl nával. Každý se pokoušel podívati se na zeď. Dostal jsem také dopis, ve kterém mně byla nabízena koupě "Ohrady" za každou cenu, kterou bych žádal.

Jednoho rána uvedla stará Valentina do salonu pána, který přišel, jak říkal, za důležitými záležitostmi. Viděl jsem před sebou muže, šedivějícího, prostřední postavy, jehož širší než delší tvář byla rozjařena zježenými licousy a stálým úsměvem. Jeho ošumělé šaty a sešlapaná obuv ukazovaly jeho nepříliš skvělý stav jmění. Ale to vše také ukazovalo osobnost, již peněžní záležitosti nedovedly zastaviti,

"Mám za sebou veliké jmění," ujišťoval mě s veselou tváří a ještě dříve, než mně řekl své jméno. "Mé plány jsou připraveny. Zbývá nám ještě, abychom se dohodli."

"O čem?" ptal jsem se.

"Ale, právě o záležitosti, kterou vám chci navrhnouti."

Odsekl jsem:

"Odpusťte, pane, ale nezabývám se žádnými záležitostmi!"

"To je škoda," křičel stále veseleji a veseleji s otevřenou hubou. "Jaká škoda, byl bych šťastný, kdybych vás mohl k sobě připojiti. Ale, co chcete, budu jednati sám, bez ohledů, jistě podle práv, která mám na "Ohradu".

"Vy, práva na "Ohradu"?" zvolal jsem, zaražen touto jistotou.

"Pro pána boha, ano," řekl s výbuchem smíchu, "má práva, nemám jiného slova."

"Nerozumím."

"Není to opravdu příliš jasné. Tedy dobře! Představte si... porozumíte mně... představte si, že dědím po Noëlu Dorgerouxovi!"

Počal jsem býti netrpělivý a zdvihl jsem prudce hlavu:

"Již mám dost těch žertů, pane. Noël Dorgeroux neměl jiných příbuzných, mimo mě."

"Já také nedědím, protože bych byl příbuzným."

"A proč tedy?"

"Podle práva dědice, prostě... zákonného dědice, označeného jménem Noëlem Dorgerouxem. Tedy podporován zákonníkem, zákonem, ďáblem a celou jeho družinou."

Byl jsem trochu zaražen a po chvilce uvažováni jsem řekl:

"Noël Dorgeroux tedy udělal závěť ve váš prospěch?"

"Ano, udělal."

"Ukažte mně ji."

"Není potřebí jí ukazovati, vy jste jí viděl."

"Že jsem jí já viděl?"

"Ano, včera. Bude patrně v rukách vyšetřujícího soudce... nebo notáře."

Rozhorlil jsem se:

"Tedy o to se jedná. Ale předně: tato závěť nemá žádné ceny. Mám jeden dopis od strýce..."

Přerušil mne.

"Tento dopis neubírá naprosto ceny závěti. To vám řekne celý svět."

"A potom?" křikl jsem, "v předpokladě, že je platná, Noël Dorgeroux v ní mluví jen o mně, jako o dědici "Bytu" a o své kmotřence, jako o dědičce "Ohrady". Bude-li někdo mimo mě děditi, bude to jenom Bérangere."

"A tak skutečně, správně," odpověděla ona osoba, aniž se dala zmásti. "Víte však, co se stalo s Bérangere Massignacovou, Předpokládejme, že je mrtvá..."

Řekl jsem rozhněvaně:

"Není mrtvá! Není možné, aby byla mrtvá."

"Předpokládejme," řekl klidně, "že je živa, nebo že je odstraněna, nebo že se skrývá, V každém případě je jedno jisté: že jí není dvacet let a proto není plnoletá a nemůže sama spravovati své jmění. Se stanoviska občanského práva, nevystupuje sama, nýbrž v zastoupení svým přirozeným zástupcem, svým poručníkem, případně svým otcem."

"A její otec," řekl jsem úzkostlivě.

"Její otec? Jsem já."

Zdvihl klobouk, jako by chtěl zdraviti a řekl: "Theodor Massignac, dvaačtyřicetiletý, rodilý z Toulousů, obchodní cestující s vínem."

Útok byl prudký. Najednou se mne objevila drsná pravda. Tento muž, ta povaha nejasná, lstivá, byl otec Bérangere, přicházel ve jménu obou spoluvinníků, pracujících vzájemně pro sebe a využitkovávajících pro své služby moci, které nabyli okolnostmi.

"Její otec..." zašeptal jsem, "je to možné? Vy jste její otec...?"

"Ano, pro boha, otec mladé dívky," odpověděl v návalu veselosti, "a proto na osmnáct měsíců majitel všech požitků, plynoucích z odkazu Noëla Dorgerouxe. Jenom osmnáct měsíců! Pochopíte, proč spěchám, abych převzal do správy pozemky, abych ukončil práce a připravil na čtrnáctého května zahájení, důstojné mého starého přítele Dorgerouxe."

Cítil jsem krůpěje potu, které mně porosily čelo. Pronesl předpověděná a očekávaná slova. To byl muž, jejž obecenstvo označovalo: V příhodný okamžik někdo vyjde ze stínu...

IX. TEN, KDO VYŠEL ZE STÍNU...

V příhodný okamžik někdo vyjde ze stínu... V příhodný okamžik se maska odhalí...

Tu tvář měl jsem, široce rozesmátou, před sebou. Ten, kdo měl hráti roli spoluviníka, byl otec Berangere. A stále se ozývala otázka, stále úzkostlivěji:

"Jakou úlohu hraje Bérangere v strašném dramatě?"

Těžké ticho se mezi námi rozprostřelo. Začal jsem se procházeti po světnici, pak jsem se zastavil u krbu, kde dohoříval zbytek ohně. S toho místa jsem pozoroval v zrcadle, aniž mohl něco tušiti, jeho postavu v klidu. Překvapila mě svým zasmušilým výrazem, který mně nebyl neznámý. Viděl jsem asi nějakou jeho podobiznu u Bérangere.

"Je zajímavé," řekl jsem mu, "že by vám vaše dcera nepsala."

Přes to, že jsem se rychle obrátil, měl dosti času rozevříti ústa a obnoviti svůj úsměv.

"Bohužel," povzdechl, "drahé dítě mně mnoho nepíše a málo stará se o svého ubohého otce. Já jí miluji opravdu hodně. Jediná dcera je přece jenom jediná dcera, není-liž pravda? Když jsem četl v novinách, že bude děditi, dovedete si představiti, že jsem skákal radostí. Potom jsem se chystal docela se jí oddati, zasvětiti všechny své síly a schopnosti obraně jejích zájmů a jejího jmění. Jaká obdivuhodná úloha!"

Mluvil nasládlým hlasem a měl dojemné, bolestné vzezření, které mě rozjitřilo. Zeptal jsem se ho:

"Jak hodláte splniti tuto úlohu?"

"Doceia jednoduše," odpověděl, "že budu pokračovati v díle Noëla Dorgerouxe."

"To znamená..."

"Že otevřu amfiteátr."

"A co to znamená?"

"A to znamená, že ukáži obecenstvu obrazy, které vyvolával váš strýc."

"Vy jste viděl ty obrazy?"

"Ne. Mluvím o nich podle vašich svědeckých výpovědí a podle vašich interviewů."

"Víte však, jak je strýc vyvolával?"

"Vím to od včerejška od večera."

"To znamená, že jste použil rukopisu, který mně byl ukraden a že jste se dověděl vzorec, který ukradl vrah?"

"Od včerejška, od večera, opakuji."

"Ale jak?" křikl jsem rozčileně.

"Jak? Docela dětinským obratem."

"Vysvětlete mně to."

Vytasil se svazkem novin, které měly včerejší datum a pokračoval s výrazem uspokojení ve tváři:

"Kdybyste byl četl pozorně včerejší večerní noviny, aspoň ty nejdůležitější, byl byste četl mezi nabídkami tuto utajenou poznámku:

Majetník "Ohrady" by chtěl odkoupiti dva dokumenty, potřebné k využitkování objevu. Dostaveníčko dnes večer na Vendómském náměstí.

Vypadá to, jako nic, taková poznámka, není-liž pravda?

Ale pro majetníky dokumentů, jaké jasné znamení a zvláště vnadidlo! Pro ně to byla jedinečná příležitost zpeněžiti je, protože sami nemohou využitkovati svůj lup, aniž by se veřejně prozradili, když je celá záležitost tak veřejně rozhlášena... Můj počet byl správný... Po hodině čekání u vendómského sloupoví, nádherný automobil, který se skoro ani nezastavil, mě sebral sebou a za deset minut mě vyložil u l'Étoile. Měl jsem dokumenty. Ztrávil jsem celou noc čtením rukopisu. Ach, můj drahý pane, jaký byl genius váš strýc! Jeho vynález je hotová revoluce! Jak učitelsky, účelně a jasně vše vykládá! Co mně zbývá, abych učinil to, co je studentská hračka."

Poslouchal jsem pana Massignace s rostoucím úžasem. Myslel si, že mu někdo tu jeho nesmyslnou bajku bude věřiti?

Smál se, dělaje dojem člověka, který si blahopřeje k událostem, k nimž se připletl, nebo snad lépe, o nichž myslel, že je vyvolal.

Přistrčil jsem mu klobouk, který si položil na stůl a otevřel jsem dveře na chodbu.

Zdvihl se a řekl mně:

"Nebydlím daleko odtud... v nádražním hotelu. Byl byste tak laskav a dal byste mně tam laskavě donésti dopis, který sem na mojí adresu dojde? Já totiž nemyslím, že byste měl pro mě místo v "Bytu"!"

Chytil jsem ho rázně za rameno a křikl jsem:

"Vy víte, k čemu spějete, není-liž pravda?"

"Čím?"

"Tím, že chcete provésti svůj úmysl."

"Na mou věru, nevím!"

"Do vězení, pane."

"Oh, do vězení..."

"Do vězení, pane. Spravedlnost nikdy neuvěří vašim historiím a lžím."

Jeho ústa se našpulila k novému úsměvu.

"Jaká odvážná slova! A kolik křivdy se vrhá na otce, který nechce nic více, než štěstí své dcery! Ne, ne, pane, pamatujte si dobře, otevření se bude konati 14. května... přece se nepostavíte na odpor přání, které vyslovil váš strýc ve své závěti..."

Tázal se mne očima, s jistým neklidem, ale já jsem zůstal nerozhodný na odpověď, kterou jsem mu měl dáti. Mé váhání ustoupilo před pohnutkou, jejíž ceny jsem jasně nechápal, která se mně zdála býti tak vznešená, že jsem prohlásil:

"Nebudu odporovati, nejen z úcty k odkazu, který vyjadřuje opravdu vůli strýcovou, ale protože musím zasvětiti

všechno jeho slávě. Jesliže objev Noëla Dorgerouxe závisí na vás, pane, jednejte! Prostředky, jichž jste užil, abyste se ho zmocnil, se mne netýkají."

Nový záchvat veselosti, až se prohýbal a odešel.

Téhož večera, za návštěvy u notáře a druhý den v novinách, uveřejnil odvážně své požadavky, které ostatně se stanoviska práva byly přípustny, jako naprosto zákonité. Ale třetí den byl předvolán k vyšetřujícímu soudci a bylo proti němu zahájeno vyšetřování.

Proti němu, to je správné pojmenování. Nemohli jistě zdůrazniti žádné okolnosti, která by svědčila proti němu. Dokázal určitě, že ležel nemocen, ošetřován starou hospodyní, která jej ošetřovala po celý měsíc, že neopustil svého bydliště v Toulousu, až při svém odjezdu přímo do Paříže. Ale co dělal v Paříži? Všech těchto otázek nemohl vysvětliti.

Nepokoušel se již o to.

"Jsem zavázán býti diskretním," řekl. "Dal jsem své čestné slovo, že neodhalím ničeho o těch, kdož mne svěřili potřebné dokumenty."

Slovo páně Massignacovo! Výčitky svědomí páně Massignacovy! Lež, není-líž pravda?, licoměrnictví?, šašky? Ale přes podezření, které budila tato osoba, z čeho jí obžalovati, a jak odůvodniti obžalobu?

A potom podivuhodná okolnost, podezření, domněnky, jistota, že pan Massignac je nástrojem a spoluvinníkem obou zločinců, stupňovala napětí dychtivosti, která zachvátila celý svět. Nehledělo se na nic, na zvyklosti soudní, na obvyklá opatření, na odhady, na projednání pozůstalosti, které oddaluje převzetí dědictví ve prospěch dědice. Chtěli viděti a znáti a Theoder Massignac byl člověk, který měl v rukách zázračné tajemství.

Měl sám klíč od amfiteátru, vcházel tam sám nebo s dělníky, na které dohlížel, které střídal, vystříhaje se smlouvám a pletichám. Často chodil do Paříže, střežil se zřízenců policejních, sledující jeho balíky a vracel se s baňkami a čtyřhrannými nádobami pečlivě zabalenými.

V předvečer zahájení nebyla policie dále než první den, ať ve vyšetřování proti panu Massignacovi nebo v očekávání návratu pana Velmota, nebo vraha nebo Bérangere. Táž nejasnost v otázce tajemství Noëla Dorgerouxa, v otázce okolností... provázejících jeho smrt, v otázce záhadných slov, napsaných Noëlem Dorgerouxem na stěnu zdi. Co se týče zázračných vidění, o nichž jsem již vypravoval, buď je popírali, nebo je přijímali se stejným zápalem a bez příklonění se k té či oné straně. Krátce, nebylo naprosto nic známo.

Proto snad byl onen tisíc míst v amfiteátru rozprodán v několika hodinách. Prodávána byla za sto franků, byla odkoupena půl tuctem spekulantů, kteří je prodali dvakrát až třikrát tak draho. Kdyby byl strýc živ, jakou by měl radost!

Tu noc před čtrnáctým květnem jsem spal špatně, obtěžován můrami, které mě vždy náhle probudily. Za prvních záblesků jitřních, seděl jsem již na posteli, když v úplném tichu, které sotva ojedinělý výkřik ptáka rušil, zdálo se mně, že slyším skřípati zámek a otvírati dveře.

Musím podotknouti, že od strýcovy smrti, jsem obýval pokoj, vedle jeho bývalého pokoje. Hluk tedy pocházel z toho pokoje, od kterého jsem byl oddělen jen zasklenými dveřmi, zakrytými tureckou záclonou. Naslouchal jsem. Skřípot odstrčené židle dorazil k mému sluchu. Byl tam tedy patrně někdo, kdo jistě nevěděl, že zde vedle spím, protože nebyl nijak opatrný. Jak mohl až tam přijíti?

Vyskočil jsem s postele, oblékl kalhoty, ozbrojil se revolverem, odhrnul jsem v koutku záclonu. Nejdříve, okenice byly zavřeny a pokoj byl temný, jsem tam viděl jen neurčitý stín. Potom bylo okno zlehka otevřeno. Neznámý nadzdvihl závoru, rozevřel okenice a světlo tam vniklo.

Teď jsem zpozoroval dámu, která se obracela dovnitř pokoje. Hnědý vlněný plášť ji zakrýval od hlavy k patě. Poznal jsem ji však okamžitě. Byla to Bérangere. Užasl jsem, ale více než úžas jsem pocítil náhlou, hlubokou lítost při pohledu na její vyhublý obličej, její ubohý obličej, dříve jasný a zářící, teď tak smutný a bezbarvý. Myslil jsem jenom na to, že je živa a nijak jsem se neptal na to, za jakým účelem přišla pokradmu do "Bytu". Mou celou pozornost zajímalo bolestné podívání na její bledou tvář, oči, hořící horečkou, podívání na její zamodralá víčka. Pod pláštěm se rýsovalo její slabé tělo.

Srdce jí muselo neobyčejně tlouci, protože si tiskla prsa oběma rukama, aby utlumila jeho přílišný tlukot. Pocítila potřebu opříti se o roh stolu. Vrávorala, div že neupadla. Ubohá Bérangere, jak jsem ji úzkostlivě pozoroval.

Ale přece se vzmužila a rozhlížela se kolem sebe. Pak se potácela směrem ke krbu, kde na každé straně visela rytina, zarámovaná v černých lištách se zlatými proužky. Vystoupila na stolici, sundala pravou rytinu, která představovala d'Alembertovu podobiznu.

Ihned zase slezla se stolice, prohlížela zadní stranu rámu, která byla uzavřena starým tuhým papírem, který byl k rámu přilepen proužky lepenky. Bérangere rozřízla perořízkem ony proužky, dávajíc pozor na hřebíčky, které také držely tuhý papír. Viděl jsem všechno. Bérangere byla ke mně obrácena zády, neunikla mně nejmenší podrobnost - viděl jsem, že mezi tuhý papír a rytinu byl vložen list papíru, podle rukopisu, zaslaného mému synovci.

V čele byl červeným inkoustem načrtnut výkres "Tří očí". Potom jsem viděl tato slova: Potřebné poučení k provedení mého objevu, stručně shrnuté podle rukopisu, zaslaného mému synovci.

Pak bylo čtyřicet nebo padesát řádků, velmi hustě psaných a tak drobným písmem, že nebylo možno jich rozluštiti.

Neměl bych byl na to ostatně času. Bérangere se na papír jen roztržitě podívala. Našla, co chtěla, měla už v moci doplňující dokument, který napsal strýc pro ten případ, kdyby rukopis nedošel na místo svého určení, strčila papír za ňadra, zadělala papírovou vložku a pověsila rytinu.

Chtěla odejíti? Nemohla voliti jiné cesty, než jakou zcela určitě přišla, to znamená projíti toiletní pokojík Noëla Dorgerouxa, který byl na druhé straně pokoje, kam si nechala Bérangere dveře pootevřené. Chystal jsem se jí v tom zabrániti a již jsem bral za kliku, když Bérangere udělala náhle několik kroků k strýcově posteli, klesla na kolena a zoufale sepjala ruce. Bylo slyšeti v tichu vzlykání. Zašeptala několik slov, která jsem postřehl: "Kmotříčku, můj ubohý kmotříčku..." A vášnivě líbala prostěradlo na posteli, kde velmi často ošetřovala strýce, když byl nemocen.

Záchvat byl dlouhý a byl přerušen teprve mým příchodem. Obrátila hlavu, uviděla mě, pomalu vstala, aniž ze mně oči spustila.

"Vy! To jste vy!" zašeptala.

Jak se blížila ke dveřím, řekl jsem jí:

"Neodcházej, Bérangere."

Zastavila se. Byla ještě bledší a měla stísněný výraz ve tváři. "Dej mně ten list papíru, který máš za ňadry," poručil jsem jí.

Rychle mně jej podala. Po chvilce ticha, jsem pokračoval.

"Proč's přišla ho hledati? To ti strýc řekl o tom úkrytu, není-liž pravda? A ty jej přinášíš vrahům strýcovým, aby se nemusili ničeho báti a aby jenom oni sami znali ono tajemství? Mluv přece, Bérangere!"

Mluvil jsem hlasitěji a blížil jsem se. Ona odstupovala dále. "Zakazuji ti, abys se hýbala," křikl jsem. "Zůstaň! Poslouchej mě a odpověz!"

Již se ani nehnula. Její oči byly tak sklíčené, že jsem se musil trochu mírniti.

"Odpověz," řekl jsem jí něžně. "Ty víš dobře, že přes to, co's udělala, jsem tvůj přítel... tvůj shovívavý přítel... který ti poradí... pomůže... Jsou city, které nic nepřemůže. Ten, který chovám k tobě, Bérangere, je jeden z nich. To je více než něžnost... víš to dobře! Ty, víš, že tě miluji?"

Její rty se pohnuly, chtěla mluviti, ale nepodařilo se jí to. Řekl jsem jí ještě několikrát:

"Miluji tě... miluji tě..."

Bérangere se po každé zachvěla, jakoby tato slova, pronesená neskonale něžně, jichž jsem nevyslovil nikdy tak vážně a upřímně, ji ranila do hlubin její duše. Podivné stvoření! Pokoušel jsem se položiti jí ruku na rameno. Vyhnula se mé přátelské lichotce.

"Co chceš, pochybuješ o mně?" ptal jsem se jí, "pochybuješ, že tě miluji? Proč se mně nechceš svěřiti? Nejseš svobodná, viď? Nutí tě k tvým činům? Děsíš se všeho, co děláš?"

Hněv se ve mně znova zmáhal. Byl jsem pobouřen jejím mlčením. Jak ji přinutiti, aby odpověděla? Jak přemoci tuto nepochopitelnou zdrželivost, není-li to odpor proti, když ustupovala před výbuchy mé prudkosti, která mě dohánělа k hrubostem. Odvážně jsem postoupil dopředu. Neudělal jsem však ještě ani kroku, když se tak zapotácela, že jsem myslil, že upadla dveřmi do druhé místnosti. Spěchal jsem tam za ní. Vykřikla hrozně. V tom jsem ucítil náhlou ránu. Pan Massignac, který byl ukryt v této druhé místnosti a špehoval nás, do mně vrazil a prudce na mě útočil, zatímco Bérangere utíkala ke schodišti.

"Vaše dcera..." koktal jsem, bráně se "... vaše dcera... zadržte ji."

Byla to nesmyslná slova, protože pan Massignac byl spoluvinníkem, o tom není pochyby, ano byl svůdcem Bérangere.

Dokázal mně to ostatně svým vztekem a tím, že na mě útočil, aby chránil dceru před pronásledováním. Kouleli jsme se po koberci a jeden jsme se snažil přemoci druhého. Již se pan Massignac nesmál. Bil mně prudce, ale beze zbraně a bez úmyslu mě zabíti. Bránil jsem se stejně prudce a viděl jsem, že vítězím. To mně dodalo síly! Podařilo se mně ho smáčknouti pod sebe. Bránil se vší silou, ale marně. Byli jsme těsně schouleni do klubka. Chytil jsem ho za krk a začal tisknouti,

"Ah! Vždyť on by mohl vše vysvětliti a věděl bych to konečně."

A najednou jsem ustal. Má slova se proměnila v děsivý výkřik, když jsem položil ruku na obličej dolní část, abych viděl jenom oči... Oh! ty oči, které byly přilepeny na mých... však jsem je znal! Ne s jejich obvyklým výrazem falešné a lichotivé radosti, ale s takovým výrazem, jaký měly teď! Ano, našel jsem je teď, ony nesmiřitelné, divoké oči... ty oči, jež jsem pozoroval na zdi hřbitovní kaple... ty oči, které mě pozorovaly týž den, když jsem v lesíku u "Ohrady" sípal v násilném objetí vrahově.

A právě jako tenkrát, i teď mě síly opustily. Poděsily mě barbarské, líté, opravdové oči páně Massignacovy... Vyprostil se mně s vítězným smíchem a odříkal: "Marná námaha! Je chyba, že se pleteš do mých soukromých záležitostí."

Odstrčil mě a odběhl týmž směrem, jako Bérangere, Za několik minut jsem zpozoroval, že list papíru, který dcera našla za starou rytinou, mně byl ukraden otcem. Teď jsem pochopil přesný smysl jeho útoku.

A odpoledne téhož dne bylo otevření amfiteátru. V čele seděl ředitel podniku Theodor Massignac, vrah Noëla Dorgerouxa.

X. DAV VIDÍ.

Theodor Massignac seděl v čele a dohlížel. Vznikla-li nedorozumění, vstal a rozřešil je. Theodor Massignac chodil sem a tam, prohlížel vchody, ukazoval cestu, prohodil tu vlídné slovo, tam zase velitelský pokyn a vše to dělal se svým věčným úsměvem a svojí podlízavou úslužností.

Necítil rozpaků? Ani trochu. Každý cítil, že Theodor Massignac, chlap s širokým rypákem a otevřenou hubou, byl tím, kdo upoutal pozornost všech. A žádný nepochyboval, že Theodor Massignac je důležitou hlavou těch, kdož vedli celou záležitost a odstraniti Noëla Dorgerouxe. Veselou náladu Massignacovou však nezměnily ani pošklebky, ani opovržlivé posuňky, ani více méně utajovaný dohled, který policisté věnovali jeho osobě. Vždyť přece měl tolik drzosti, že na velikých podstavcích připevnil, po obou stranách vchodu, veliké plakáty, které představovaly krásnou, vážnou, prostou postavu Noëla Dorgerouxe?

Ta příhoda vyvolala mezi námi živý, ale krátký výstup, který však neměl svědků. Byl jsem těmi plakáty rozčilen tak, že jsem přišel k němu ještě před otevřením amfiteátru a třesoucím se hlasem jsem mu odříkal:

"Odkliďte to... Zakazuji vám. Ostatně vše může zůstati. Ale jenom to ne, takovou hanbu, takovou urážku!"

Tvářil se velice překvapeně:

"Urážka? Je to urážka, uctívati památku vašeho strýce a vyvěsiti podobiznu geniálního vynálezce, jehož objev převrátí svět? Měl jsem za to, že mu prokazuji úctu."

Nevědomky jsem zašeptal:

"Zakazují vám to - nesvolím, abych byl spoluvinníkem vaší nestydatosti."

"Ale ano, ano," řekl se smíchem, "budete s tím srozuměn, jako se vším ostatním. To jest součástí plánu, milý panáčku. Je třeba to polknouti. A vy to jistě polknete, protože sláva Noëla Dorgerouxe má nad vším tím vyděračstvím trůniti. K čertu, vím přece dobře, že jediné slovo od vás a jsem za mřížemi. A potom? Co by se stalo s velikým vynálezem? Byl by utopen, protože já jsem jediný majetník všech tajemství a vzorců. Já jediný majetník, slyšíte! Přítel Velmot, muž s lorgnonem, je jenom statista, jenom nástroj... a Bérangere také... Tedy, Theodor Massignac v chládku a je konec se všemi neobyčejnými viděními Dorgerouxovými. Ještě více slávy, více nesmrtelnosti. To je asi to, čeho si přejete, mladý muži, není-liž pravda?"

Aniž čekal na mou odpověď, ihned dodal:

"A potom, ještě jiná okolnost... několik slov, která jsem pochytil dnes v noci. Tak, tak, drahý pán miluje Bérangere... je hotov jí brániti proti každému nebezpečí. V tom případě však buďte logický, čeho se mám já báti?

Mě udati, to znamená udati svoji milenku. Tak se podívejte, nemám pravdy? Papá a děvenka... tedy dvě hlavy v jedné kličce. Uřízne-li se jedna, co se stane s druhou? Což, začínáme rozuměti? Moudříme? Tak to bude lépe! Vše dopadne dobře, věřte mně, budete míti hodně dětí a kdo mně bude děkovati za to, že jsem proň vydělal krásné věno? Jen vy, Viktore." Díval se na mě chvíli posměvačně.

Stiskl jsem pěstě a zasyčel podrážděně:

"Bídáctví! Jaké bídáctví zde provádíte!"

"Když k nám přicházejí lidé," řekl mně potichu a obrátil se ke mně zády: "Ticho, Viktore! Neurážejte svého tchána."

Opanoval jsem se. A odporný chlap měl pravdu. Byl jsem odsouzen býti zticha z důležitých důvodů, pro které Theodor Massignac mohl ukončiti svoji úlohu, aniž si musil pro mně dělati nějaké výčitky svědomí. Noël Dorgeroux a Bérangere nad ním bděli.

Zatím se amfiteátr plnil a v dlouhé, nepřetržité řadě přijížděly automobily, chrlíce proud privilegovaných, kterým jejich jmění nebo postavení poskytlo možnost, aby zaplatili za místo deset nebo dvacet louisů. Bankéři, milionáři, slavní herci, chefredaktoři časopisů, vynikající příslušníci uměleckého literárního světa, tajemníci velikých dělnických sdružení, všichni ti spěchali, jakoby je hnala horečka, k tomu divadlu, jehož neznali a o němž nepřinášela žádná vyhláška nejmenších podrobností a na podiv, nebylo možno si ničeho představiti, protože nebyl nikdo jistý, byl-li postup Noëla Dorgerouxa opravdu nalezen a bylo-li ho správně užito. Kdo z těch, kteří považovali mé zprávy za pravdivé, mohl býti jistý, že Massignac nevyužitkoval celé té záležitosti k tomu, aby všechny důkladně podvedl? Nebyla na lístcích a návěštích málo uspokojivá slova: "V případě nepříznivého počasí uchovají lístky platnost pro příští den. Bude-li znemožněno představení z jakýchkoliv jiných důvodů, nebudou peníze vráceny, ani obecenstvu škoda jinak nahrazena."

Nic však nemohlo zadržeti úžasnou sílu zvědavosti. Lidé chtějí viděti, ať už věřili nebo ne. Počasí bylo však krásné. Slunce zářilo na bezmračném nebi. Proč se připravovati o bázlivou, tlumenou veselost, která oživovala duši davu?

Vše bylo připraveno. V několika týdnech, se podařilo Theodoru Massignacovi, dík jeho podivuhodné činnosti a organisační schopnosti, doplniti a dokončiti, v součinnosti s architekty a podnikateli dílo Noëla Dorgerouxe, podle vypracovaných plánů. Dovedl sehnati četné dělníky, zvláště mnoho silných dělníků, jimž dobře platil, jak se říkalo, a kteří měli udržovati pořádek. Amfiteátr byl vystavěn z železobetonu a byl úplně zařízen a vyzbrojen.

Dvanáct řad křesel, opatřených pohyblivými poduškami, bylo rozestaveno kolem přízemí, které mírně stoupalo a řadilo se postupně na dvanácti stupních v široce rozevřeném kruhu. Kolem celého obvodu řada prostorných loží a za nimi chodba, jejíž podlaha nebyla, všeho všudy, výše nad zemí než tři nebo čtyři metry.

A naproti - byla zeď. Byla značně odloučená od půlkruhu, nejdříve postavená na prvním místě, pak oddělená od diváků prázdným místem pro orchestr, A konečně přístupu bránila železná mříž, zvýši muže, aspoň v prostřed plochy, důkladná, s ostrými hroty a příčkami, které tvořily tak hustou mříž, aby jí neprošla ruka.

Střední část, byla promítací plocha, vyzdvižená asi do stejné výše, jako byl čtvrtý nebo pátý stupeň. Dva čtverhranné pilíře, vzdálené od sebe tři nebo čtyři metry, ji ohraničovaly a podpíraly vyčnívající sloupoví. V té chvíli byla celá plocha zakryta železnou oponou, nakvap pomazanou křiklavými krajinami s nemotornou perspektivou.

V půl šesté nebylo už jediného prázdného místečka v celém amfiteátru. Policie nařídila uzavření mříží. Dav se začal znepokojovati a bylo znáti jisté rozčilení v bzukotu a smíchu tisíců hlasů. Vtipy začínaly býti jizlivé.

"Jestli to selže," řekl jeden z mých sousedů, "bude to pěkná mela."

Uchýlil jsem se s několika známými novináři na chodbu, doprostřed hlučícího zástupu, právě hašteřivějšího, který neměl takových choutek, jako obecenstvo v hledišti.

Jiný novinář, vždy dobře se vším obeznámený, s nímž jsem měl poslední čas mnoho co dělati, řekl:

"Ano, bude mela, ale nebezpečí, které hrozí váženému Massignacovi, nehrozí s té strany. Odvažuje se mnohem více."

"Čeho?" ptal jsem se.

"Nedbati na své uvěznění."

"Cože?"

"No, skutečně na své uvěznění, Jestliže všeobecná dychtivost, kterou až dosud udržoval bez ujišťujících důkazů, bude ukojena, bude dobře. Ne-li, v případě pohromy, bude o chlebě a vodě. Rozkaz je podepsán."

Zamrazilo mě. Kdyby byl Massignac zavřen, jaké nebezpečí pro Bérangere!

"A buďte jistý," řekl známý, "že neví, co mu visí nad hlavou a že s tím nedělá mnoho okolků." Ještě větší nepokoj se rozmohl v davu. Theodor Massignac přešel přízemím a prošel prázdným prostorem pro orchestr. Byl provázen tuctem

silných chlapíků, kteří tvořili mužstvo amfiteátru, Rozsadil je na dvě potažené lavice a s docela přirozeným výrazem ve tváři jim dal rozkazy. Jeho tvář prozradila smysl jeho rozkazů, které jasně naznačovaly, co mají činiti v případě, že by se pokusil někdo přiblížiti ke zdi - v tom se zdvihla bouře odporu.

Massignac se obrátil k divákům, aniž se nějak pohoršil a se smíchem ve tváři a lehkým pohozením ruky, řekl: "Co chcete? Činím svá opatření. Není to mé právo?" A nevyrušiv se z posměvačného klidu, vytáhl z vesty klíček a otevřel dvířka v železné mříži. Byla to poslední ohrada před zdí. Proklouzl tam.

Tento způsob, hráti si na krotitele, který se schovává za mříž klece, vypadal tak směšně, že ihned se smísil smích s pískotem.

"Má docela pravdu, výborný pan Massignac," dokazoval můj soused. "A potom, zabezpečuje se, aby se s ním nespokojenci nevyrovnali; unikne-li, podaří-li se, aby se nadšenci nehnali ke zdi, aby se s klamy vyrovnali. Je to zlomyslník, na všechno myslí."

Za silnou ohradou byla stolička. Theodor Massignac si sedl stranou, na čtyři kroky od zdi, vytáhl hodinky k obecenstvu, zaklepal na ně rukou, aby naznačil, že rozhodná chvíle bude býti.

Dostal na několik minut poshovění. Ale pak zase nastal hluk znovu a proměnil se v ohlušující vřavu. Ztratil náhle důvěru.

Myšlenka, že jsou oklamáni, blýskla najednou všem mozkem, právě že nechápali dobře, proč by mělo divadlo začínati později nebo hned, když to záleželo jenom na Massignacovi.

"Oponu! Oponu!" křičeli.

Za chvilku, ne snad proto, že by uposlechl výkřiků, ale proto, že ručičky na jeho hodinkách mu to kázaly, se zdvihl, přiblížil ke zdi, odhalil dřevěnou desku, která skrývala dva elektrické vypínače a položil na jeden prst.

Železná opona se pomalu spouštěla a ponořovala se do země. Na přímém denním světle se objevila promítací plocha, neobyčejných rozměrů. Třásl jsem se před touto novou plochou, kde byla tmavě šedivá skvrna tajemného náčrtu. A podobné chvění zachvátilo dav, který si vyvolal vzpomínky na mé svědecké výpovědi. Je to možné, že budeme účastni neobyčejné podívané, jejíž popis vyvolal tolik polemik. S jakým zápalem jsem vyslovoval svá přání! Zapomněl jsem v té slavné chvíli na všechny události dramatu, na všechen odpor k Massignacovi, na vše, co mělo vztah k Bérangere, na pošetilost jejího jednání, na úzkosti své lásky a myslel jsem jen na veliké divadlo, ve kterém strýcův objev hrál hlavní úlohu. Vše, co jsem viděl, by mě poblouznilo v temnotách minulosti, že bych já, jediný svědek všech zázraků, o tom pochyboval? Nebo neuvěřitelné vidění by obživlo ještě jednou a vícekrát, aby pojistilo budoucnost jménu Noëla Dorgerouxe? Měl jsem pravdu, když jsem pomstu, kterou požadovala jeho smrt, obětoval vítězství obětí? Nebo jsem byl spoluvinník vraha, jehož obavný zločin jsem neudal? Nejmenší hluk nerušil hlubokého ticha. Tváře byly svraštěny. Oči zrovna drtily prázdnou zeď. Malovali si je se stejnou úzkostí, jako já jsem očekával, úzkostlivě objevení se toho, co bylo ještě neviditelné, ale co se připravovalo v hlubinách hmoty. A zde neukojitelná vůle tisíce posluchačů se spojila s vůlí Massignacovou, který tam dole stál, záda ohnutá, hlavu napřed a vášnivě sledoval povrch necitelné zdi.

On byl první, kdo zpozoroval první záblesk, záblesk ohlašující. Uklouzl mu výkřik, zatímco jeho ruce zběsile šermovaly ve vzduchu. A skoro v okamžiku, jako když se rozlétnou jiskry na všechny strany, se rozléhaly tichem jiné výkřiky, ale ticho vážnější, hlubší se zase obnovilo. "Tři oči" se objevily.

"Tři oči" rýsovaly na promítací ploše své tři trojúhelníky se zakřivenými stranami.

Při pohledu na nepochopitelný úkaz, obecenstvo nerozumělo tomu způsobu uvedení, podobně jako jsem já kdysi nerozuměl. Pro ně, tři geometrické obrazce, tak zamračené a nehybné byly, představovaly tři oči i dávno před tím než oživly, byly to živé oči. Jak potom neobyčejné rozčilení, když ty oči bez víček, tvořené prostými, souměrnými čarami, se naplnily náhlým výrazem, který je připodobnil očím lidské bytosti. Tvrdý výraz, pyšný, se záblesky zlomyslné radosti. Věděl jsem i všichni ostatní, že to nebyl libovolný výraz, jakým se naplnily "Tři oči", ale výraz bytosti, která se ve skutečnosti tak dívá a která se nám objeví teď ve skutečném životě.

Potom, jako vždy, nastalo zázračné tvoření tří obrazců. Terč se točil. A náhle vše se přerušilo...

XI. VELECHRÁM.

Dav se neprobral ze svého úžasu. Čekal. Znal ode mne cenu poselství, vidění "Tří očí". Znal jasný smysl předchozího obrazu, něčeho, co bylo jako titul nebo jako návěští, ohlašující příští divadlo. Vzpomněl si na oči Edity Cavellové, Dominika Dorgerouxe, Bérangere, na všechny oči, které se potom objevily. Dav se ponořil do vzdorného ticha, jako by se bál, aby slovem nebo pohybem nepoděsil neviditelného boha, který se skrýval v hlubinách zdi. Dav nabyl nyní úplné jistoty. Stačila tato první zkouška mé upřímnosti, mé prozíravosti, abych nezůstal již jediným nevěřícím. Dav vstupoval v končiny, jichž jsem já dosáhl po obtížných cestách. Žádný odpor, který by se příčil jeho cítění. Skutečně jsem viděl kolem sebe jen pozornost, vážnost, napětí, pochopení a potlačované nadšení.

Všechno to napětí najednou vypuklo v nekonečný jásot, který vyrazil k nebi. Před námi na promítací ploše, teď ještě prázdné a pusté jako písečné pole, se rodily, jakoby samy ze sebe, sta a tisíce osob, které vřely v nepopsatelném nepořádku.

Byla to jistě náhlost a složitost vidění, které vyvolalo takový silný náraz v myslích diváků. Útok byl náhlý, z neznáma, z neurčitého života, unikl jako náhlý převrat. Před tváří davu, kde nebylo dříve ničeho, vřel jiný dav, stejně mohutný, jehož pohyby se mísily s pohyby našeho a jehož hluk, jak se náš dav domníval, souvisel s jeho vlastním zmatkem. Za několik vteřin měl jsem dojem, že ztrácí rovnováhu a že se potácí jako v blouznění.

Přesto se mu však podařilo se ještě opanovati. Potřeba neporozuměti - o to se zprvu asi mnoho dav nestaral -, ale viděti a pozorovati úplný obraz úkazu, krotil jeho uvolněné síly. Dav se znova zamlčel. Pozoroval. Poslouchal.

Tam dole - nedovoluji si ani říci na promítací ploše, protože vlastně rozměry byly mnohem větší, že obraz vystupoval z rámce a naplňoval celý prostor - tam dole, co vypadalo jako nepořádek, zmatek, se pořádalo podle rytmu, který se u nás ukončil, když se vidění objevilo. Sem a tam se procházeli dělníci, kteří vykonávají vymezenou práci, která se konala

kolem neobyčejně veliké budovy nedostavěné.

Ale všichni ti dělníci byli oblečeni naprosto jinak než dnes, také nástroje, jimiž pracovali, tvar jejích žebříků, lešení, způsob nošení břemen a jejich pracná doprava ve vrbových košících do vyšších poschodí, potřebný materiál a spousta jiných podrobností, nás najednou postavila do doby. která byla asi třinácté nebo čtrnácté století.

Četní mniši dohlíželi na práce, křičeli rozkazy z jednoho konce obrovského skladiště dříví na druhý. Neštítili se rozdělávati maltu, tlačiti vůz nebo přisekávati kámen. Ženy z lidu, které z plna hrdla křičely, obcházely s konvicemi vína, které nalévaly do číší, které byly ihned zase pijáky vyprázdněny. Také žebrák tudy přešel. Dva otrhaní zpěváci se dali do zpěvu, doprovázejíce se na nástroje, podobné gitarám. Zástup komediantů, chromých, jednorukých nebo kulhajících se chystal dělati představení, když najednou scéna se proměnila bez přechodu, jako obraz, který se promění obyčejným přerušovačem.

Byl to však týž obraz stavby, rozestavěné. Teď však bylo jasně viděti celý plán budovy, základ velechrámu, gotického, který se hrozivě vypínal.

A na této prostoře, asi ve výši spodku věží a podél portálů nebo před různými výklenky, nebo na různých prázdných místech před chrámem se sbíhali se všech stran zedníci, kameníci, sochaři, tesaři a jejich učeníci i mniši.

Ale obleky již nebyly stejné. Jedno nebo dvě století již minula... Vystřídaly se tady obrazy, které nebylo možno od sebe odděliti a z nichž žádný nemohl býti nazván začátkem nebo koncem.

Postupem, nepopiratelně podobným, jako se nám v kinematografii předvádí vzrůst rostliny, viděli jsme téměř nepozorovatelně, jak roste kathedrála, jak se rozkládá jako květ, jehož skvostně řezané lístky se rozhalují postupně a konečně dospívají před našima očima docela samostatně, bez lidské pomoci. Tak přišel okamžik, kdy se vztyčila k nebi ve své nádheře a harmonické kráse. Byla to remešská kathedrála, se svými třema vchody, s celým národem postav, krásnou růžicí, nádhernými věžemi, ovroubenými vzdušnými věžičkami, s podpěrnými zdmi, kamenými krajkami a nádhernými galeriemi. Byla v celé své kráse, jak ji bylo viděti po staletí, dokud ji Barbaři nezmrzačili.

Dlouhé zachvění proběhlo davem. Dav porozuměl tomu dobře, co ten, kdo neviděl, může jen těžko pochopiti z bezvýznamných slov, porozuměl dobře, že se nedívá na fotografický obraz stavby. A přesto, že dav byl hluboce a opravdově bystrozraký, aby se nezbláznil z nepochopitelného mámení, byl unesen a pobouřen, při podívání na zázračnou podívanou znepokojujícím pocitem - skutečná stavba středověkého chrámu, skutečná práce zpěváka v třináctém století, skutečné bytí mnichů a dělníků, kteří stavěli remešskou kathedrálu. Jeho bystrozrakost mu poskytla možnost, že ani na chvíli nepochyboval o svědectví svých očí. Co jsem já popíral, nebo aspoň vykládal jako přízrak, s ohrazením a záchvaty nevěry, dav přijal jako jistotu, proti níž by bylo pošetilé se vzpírati. Nebylo to umělé vyvolání minulosti. Byla to opravdová minulost, kterou vzkřísili v žijící skutečnost.

Skutečnost, stejně jako pomalý vývoj, který pokračoval, nejen v obrysech stavby, ale v samé podstatě, jak mohu říci, který se předváděl postupnými změnami, které mohl způsobiti jedině postup času. Veliká, bílá spousta se zatemnila. Zrnité kameny se opotřebovaly, ošlehaly a nabyly vrásčitého vzezření, které jim dodává hlodání trpělivých let. Nestárly jistě, ale žily, protože věk jest krása a mládí kamenů, jimž člověk vtiskl podobu svých snů.

Žily a dýchaly během století, byly stále svěží při svém odkvétání, krásnější, i když se zástupy svatých a andělů mrzačily. Zpívaly svoji zbožnou bymnu pod širým nebem, nad domy, které pomalu skrývaly její portály a boky, nad městem, jehož namačkaným střechám vévodila, nad krajinami a pahorky, které tvořily nezřetelný obzor.

Často přicházeli lidé, aby se opřeli o balkon některé vzdušné galerie, nebo, aby se ukázali v rámci vysokého okna a na jejich obleku bylo viděti postup dob. Viděli jsme tak měšťáky z doby před Revolucí, vojáky císařství, potom měšťáky devatenáctého století, pak se objevili dělníci, kteří stavěli lešení a prováděli opravné práce.

Poslední zjevení byla skupina francouzských důstojníků, dívajících se do krajiny. Vystoupili spěšně na vrchol jedné věže, vytáhli svá kukátka a rychle sestoupili. Tu a tam nad městem se objevily malé, kulaté mráčky, prozrazující výbuch dělových granátů.

Ticho davu se stává bojácným. Zraky jsou upřené a neklidné. Cítili jsme, co se bude díti a soudili jsme všichni, že divadlo, které nám předvedlo pomalý vzrůst a zázračný vývoj kathedrály, zakončí dramatickým rozuzlením. Objevila se vůdčí myšlenka, která dodávala filmu jednotnosti a přičinné souvislosti. Konec byl tak logický, jako poslední jednání klassické tragedie. Ale dovedli jsme si představiti divokou velikost a hrůzu toho, co v sobě tajilo celé divadlo? Dovedli jsme si představiti, že bombardování remešské kathedrály je jenom částí rozuzlení, které se tak vlastně jen připravuje a že konec násilnického výjevu, který napjal naše nervy a otřásl naším mozkem, by byl koncem výjevu, který poskytuje nejhroznějšího a nejpřísnějšího poučení.

První granát padl na severovýchodní část kathedrály, do místa, kterého jsme nemohli viděti, protože jsme se dívali poněkud s vrchu a viděli jsme před sebou jen západní části kathedrály. Ale rozsvítilo se světélko jako blesk a sloup dýmu vystupoval k čistému nebi,

A skoro současně, tři nové granáty, tři nové výbuchy, jejichž dým se smísil. Pátý náboj padl více kupředu, doprostřed střechy. Vyskočil veliký plamen. Remešská kathedrála hořela,

A teď se objevily výjevy skutečně nevysvětlitelné, když si myslíme, že máme co dělati s kinematografem. Říkám kinematograf, přesto, že slovo není přesné, ale jak jinak popsati zázračná vidění v "Ohradě"? A jak si vypomoci při popsání viditelné paraboly šestého granátu, který jsme sledovali svýma vlastníma očima v prostoru, kde se zastavil na chvíli, aby zase pokračoval ve svém pomalém letu, aby se znova zastavil na několik centimetrů před postavou, kterou měl udeřiti - postavu prostého, rozkošného svatého, který zdvihal ruce k Bohu a jehož obličej měl sladký výraz, šťastný, důvěřivý - bylo to mistrovské dílo díků a krásy, božské stvoření, které po staletí bylo uzavřeno do toho asylu, mezi hnízda vlaštovčí, kde žilo svůj skromný život proseb a zbožností a které se usmívalo tváří v tvář hrozné smrti... Záblesk... Kouř... Na místo svatého je vyčištěný výklenek, zející díra! V té chvíli jsem poznal, jak kolem mne roste hněv a nenávist. Zavraždění svatého rozhořčilo dav a ihned přišla chvíle, kdy bylo možno rozhořčení projeviti. Před námi se

kathedrála zmenšovala, přibližujíc se. Vypadala, jakoby vystupovala z rámce, zatímco vzdálené krajiny nám přicházely blíže. Pahrbek, potažený dráty, rozrytý příkopy a posetý mrtvolami, se vypjal a zmizel a uzřeli jsme vrch, opevněný cementovými tvrzemi a hradbami.

Neobyčejná děla tam trčela a spousta německých vojáků se všemožně přičiňovala. To byla baterie, která bombardovala Remešskou kathedrálu.

Uprostřed byla skupina generálů s kukátky v ruce, s odepjatými šavlemi. Při každé ráně nasadili kukátko, zakývali hlavami na výraz uspokojení.

Ale najednou se jich zmocnilo rozčilení. Postavili se do jedné řady a postavili se jako stroje, zatímco vojáci obsluhovali děla. A hned se objevil na druhé straně pevnůstky automobil v průvodu jezdců. Na plošině se objevil muž. Měl helmu na hlavě, oblečen v dvojité pláštěnce, kterou zdvíhala pochva šavle, kterou držel v ruce.

Rychle postoupil do předu. Poznali jsme císaře.

Podal ruku jednomu generálovi. Ostatní zdravili ztrnule, potom, na znamení velitele se rozešli a utvořili půlkruh kolem generála, kterému císař podal ruku.

Hovořili. Generál po několika vysvětlivkách a pohybech ruky, kterými ukazoval na město, dal přinésti a připraviti dalekohled, kterým císař pozoroval.

Jedno dělo bylo připraveno. Byl dán rozkaz.

Na promítací ploše se vystřídaly rychle dva obrazy, jeden ukazující kamenné sousoší, které se rozpadá pod úderem granátu a druhý ukazující hned potom císaře. Viděl! Viděl a jeho tvář, která, zdálo se, vyrostla a osaměla na promítací ploše, jevila živou radost.

Jal se obratně hovořiti. Jeho veliké pysky, kartáčovité vousy, převislé, zbrázděné líce, vše se najednou pohybovalo. Ale protože bylo asi nové dělo na řadě, shýbl se a díval se na město. V tom okamžiku se vznesla ruka do výše očí, vlastně trochu nad ně, tak že jsme skulinou mezi rukou a štítkem čepice je mohli pozorovati. Byly kruté, zlé, plné pýchy, nesmiřitelné. Byl to přesně výraz těch zázračných "Tří očí", které se před námi chvěly.

Ozářily se. Zlý úsměv je oživil. Viděly, co jsme viděli s nima současně, celou spoustu hlavic a říms, řítících se a nové plameny, které zuřivě v sloupech vyšlehly. Teď se dal císař do smíchu. Jeden pohled nám jej ukázal, jak se smíchy celý chvěje a stojí trochu stranou v prostřed generálů, kteří se také zrovna šíleně smáli. Smál se! Smál se! Bylo to tak směšné. Remešská kathedrála plála! Úctyhodný velechrám, kde byli korunováni francouzští králové, se rozpadal v trosky. Německá síla zasáhla nepřítele přímo do srdce. Veliká německá děla ničila krásu a vznešenost. A zde byl ten, kdo to všechno chtěl, on, císař, pruský král, pán světa! On, Vilém Hohenzollern! Bože, jaká radost smáti se v rozepjaté vestě, spokojeným, naivním úsměvem dobrého Němce!

Bouře křiku se rozpoutala v amfiteátru. Celý dav vstal, pěstě zaťaté, urážky pršely. Sluhové se dávají do boje s zuřivým zástupem, který vnikl do orchestru. Za mřížemi své klece se naklonil Theodor Massignac a smáčkl vypínač, Železná, opona vystoupila.

XII. "PODOBY".

Ráno toho dne, který přišel po pamětihodném divadle, jsem se pozdě probudil po horečné noci, kdy se mně zdálo, že slyším dva výstřely.

"Přízraky," řekl jsem si, vstávaje, "obrazy bombardování mě obtěžovaly a slyšel jsem výbuchy granátů."

Výklad byl pravděpodobný. Silné dojmy z amfiteátru, které vystřídaly stejně silné dojmy ze setkání s Bérangere za minulé noci a můj boj s Massignacem, vyvolaly ve mně takové nervové rozdráždění. Ale jak jsem vstoupil do jídelny, kde jsem měl připravenou kávu, vnikl tam Massignac, nesa v ruce svazek novin, který hodil na stůl. Pod kloboukem jsem viděl, že má přes čelo obvaz. Byl raněn?

A bylo by možno uvěřiti, že bylo skutečně slyšeti rány z ručnice v okolí "Ohrady"?

"Nehleďte na to," řekl, "to je pouhé škrábnutí. Narazil jsem hlavou."

Ukázal mně noviny a řekl: "Čtěte raději toto. To je vítězství Mistrovo." Neodporoval jsem dotíravosti ohavného člověka. Mistrovo vítězství a spása Bérangere mě rozhodně donutily, abych mlčel, čehož on využitkoval k úplnému dokončení svých náčrtků. V domě Noëla Dorgerouxe byl jako doma a jeho vzezření ukazovalo, že je si vědom svých práv a mé bezbrannosti. Přes to, že byl odporný, zdál se býti roztržitý a starostlivý. Nesmál se a bez svého úsměvu poctivého člověka, mě Theodor Massignac ještě více zmátl.

"Ano," řekl, vztyčiv se. "To je vítězství, uznané celým světem. Ani jediného špatného slova ve všech článcích. Podiv a nadšení! Úžas a rozjařené opěvování! To ničeho nemění, a naopak ani jedno vysvětlení, které by odporovalo. Všichni lidé jsou poblouznění. Slepci, kteří jdou bez hole. Ne, ale je potřeba, aby byla světu zacpána huba."

Postavil se prudce přede mě a řekl:

"A co vy? Vy neuhodnete? Jak je to hloupé. Teď, když je věc už známa, přivádí mě v úžas, když jí někdo nerozumí. Neslýchaný objev, buď si, ale tak prostý! A konečně je to možno nazývati objevem? Protože konečně... Ale přece je celá věc tak nepochopitelná a nepřijatelná na první pohled, že uplyne ještě hodně času, než se ji podaří rozmotati. Zítra, pozítří, řekne nějaký účastník: "Podvod v "Ohradě". Ale byl jsem tam." A tak bude také. Není potřebí býti na to učencem, k smíchu, právě naopak!"

Pokrčil rameny.

"Já se vlastně sobě směji. Protože se najde, co kdo bude chtíti, ale všemu zabrání jen vzorec, který není nikde jinde, než v hloubi mého mozku. Nezná ho nikdo, ani přítel Velmot. A ocelová destička Noëla Dorgerouxe? Zničena. Poučení, ukrytá za podobiznou ďAlembertovou? Spálena. Není tedy konkurence vůbec možná. A místa amfiteátru se jistě zase rozprodají, za čtrnáct dní mám milion v kapse, Za tři neděle dva miliony. A na co společníci, s pánem bohem, co mně je po nich! K čertu, vždyť není potřeba pokoušeti osud a četníky!"

Chytil mě za knoflíky u kabátu, a hezky tváří v tvář mně řekl vážnějším hlasem:

"Mě je divná jediná věc. Když si totiž vzpomenu, že tyto krásné obrázky se nebudou moci na stěně objeviti, až já nebudu již živ. Cože? Je to možné? Že by nebylo těch zázračných vidění? Vždyť jsou to pohádky o vílách, o nichž budou mluviti na věky. Není-liž pravda? Tajemství Noëla Dorgerouxa nesmí býti ztraceno. Myslil jsem tedy na vás. Pro boha, vždyť jste jeho synovec. A potom, vždyť milujete mou drahou Bérangere... Jednou se s ní jistě oženíte... A protože pracuji pro ni, nezáleží na tom, dostane-li peníze, mnou nebo vámi vydělané, není-liž pravda? Poslouchejte mne a pamatujte si všechna má slova, Viktore Beaugrande! Poslouchejte mne! Pozoroval jste, že spodek zdi náhle vyčnívá. Noël Dorgeroux tam dal udělati jakousi komůrku, ve které je několik nádob, naplněných různými látkami a mimoto měděný džber.

V tomto džberu je přesně určená směs, přesného množství sloučenin, ke kterým přidáme tekutinu z malé baničky, kterou připravíme podle vzorce vašeho strýce ráno před představením. A pak jednu nebo dvě hodiny před západem slunce namočíme silný štětec do takto připraveného nátěru a natřeme jím libovolně povrch promítací plochy. Tak uděláte na každé představení, mají-li býti obrazy jasné a pamatujte si, že se mají konati jen za jasných dnů, kdy není možnosti, aby se postavil nějaký mrak mezi slunce a promítací desku. A vzorec, ten není dlouhý, všeho všudy patnáct písmen a dvanáct cifer... asi takto..."

Massignac opakoval pomalu a nejasným hlasem:

"Patnáct písmen a dvanáct cifer... Až je budete uměti nazpaměť, budete moci býti klidný... Já také. A co, ostatně jaká neopatrnost, když s vámi o tom mluvím? Zapřísaháte mě, abych ničeho neříkal? Ale, vždyť jste v mé moci pro Bérangere, není-liž pravda? Tedy patnáct písmen..."

Bylo viděti, že váhá. Vážil slov víc a více, A najednou mne odstrčil, uhodil pěstí na stůl v návalu zlosti.

"Ne, za nic na světě ne, nebudu mluviti. Bylo by to velmi hloupé! Ne, nechám si to hlavní jenom pro sebe. Ať z toho pojde, co pojde! Já bych pustil celou záležitost za dva miliony? Ani za deset, za dvacet! Budu státi na stráži celé měsíce, bude-li potřeba, jako dnes v noci, s puškou na rameni a vstoupí-li někdo do "Ohrady", skolím ho jako psa. Zeď jest pro mě, pro Theodora Massignaca! Žádný jiný se jí nesmí dotknouti, ani nejmenšího kousku vzíti! To je mé tajemství, můj vzorec! Koupil jsem to zboží za ránu nožem. Budu je brániti až do posledního dechu, a pojdu-li, tím hůře, odnesu je sebou do hrobu!"

Mával pěstí proti neviditelnému nepříteli. Potom mě prudce vzal za ruku:

"Ano, pojdu-li. Ty věci jsou tam. Mé uvěznění, četníci, kašlu na to. Neodváží se. Ale zloděj, ukrytý ve stínu... vrah, který nade mnou střílí, jako dnes v noci, když jsem šel na stráž... Ale ty's slyšel, Viktore Beaugrande? Což, obyčejné škrábnutí. A ten špína, však už si najdu čas, abych si naň počíhal. Ale vždyť já jsem ho také obelhal... Ale počkej příště, ty špíno, ožralo!"

Začal mnou prudce třásti:

"Ale ty také, Viktore, vždyť je to také tvůj nepřítel. Nerozumíš, muž s monoklem? Pan Velmot? Chce-li ukrásti mé tajemství, chce ukrásti tobě tu, kterou miluješ. Dnes nebo zítra, budeš se vším vyrovnán, jako já. Budeš se brániti, ty blahoslavená sketo, a útočiti při každé příležitosti? Řeknu-li ti, že jej Bérangére miluje? Cože, to tě rozčílí! Ale což jsi slepý? Nevidíš, jak proň celou zimu pracovala, a že kdybych se byl já do toho pomalu nevložil, že by mne nakašlali? Miluje jej, Viktore. Je to poslušná otrokyně krásného Velmota, Ale zlam mu vaz, tomu chlapíkovi! Je tam, toulá se po městě. Poznal jsem jej dnes v noci! Ach, kdybych k čertu se mu mohl dostati na kůži!"

Massignac vyprskl několik kleteb, promíchaných urážkami, které platily zrovna tak mně jako Velmotovi. Řekl, že jeho dcera je darebák a nebezpečný blázen, vyhrožoval mně smrtí, dopustím-li se nějaké nediskretnosti, a nakonec s kletbami na rtech a zaťatými pěstmi, šel nazpět, jako člověk, který se obává nejhoršího útoku nepřítelova.

Neměl se čeho báti. Byl jsem necitelný pod návalem urážek. Dotkla se mě jedině jeho žaloba na Bérangere a hrubé ujišťování o její lásce k panu Velmotovi. Ale já jsem od jisté doby rozhodl nepočítati se svými city, které jsem choval k mladé dívce, nedáti jich na jevo, nebrániti, neproklínati, ani jich neposuzovati, a trpěti v očekávání, protože mě události postavily před nepopiratelné zkoušky.

V nitru se mně zdálo, že mám jen soustrast. Hrozné drama, ve kterém zmizela Bérangere, zdvojnásobilo svou prudkost. Theodor Massignac a jeho spoluvinník se postavili proti sobě. Ještě jednou mělo tajemství Noëla Dorgerouxa rozpoutati vášně a všechny známky dávaly tušiti, že Bérangere bude stižená velkými útrapami.

Četba novin potvrdila, co mně řekl Massignac. Mám je před sebou, když píši tyto řádky. Všechny projevují nadšení, ale žádné neupozorňují na pravdu, která však byla již na kraji odhalení. Zatím, co nevědomí a povrchní lidé horečně hromadili nejpošetilejší předpoklady, lidé, opravdově vzdělaní, se drželi nazpět, a zdálo se, že jsou zaujati proti myšlence, že jde o zázraky, ke které se asi uchylovala jistá část obecenstva a ti říkali:

"Není zázraků! Stojíme před vědeckou hádankou, která bude rozhodnuta jedině vědeckými prostředky. Až dosud doznáváme svojí úplnou nemožnost ji vysvětliti."

Ať už byly poznámky tisku jakékoliv, povzbuzovaly jenom rozčilení v obecenstvu. V šest hodin večer bylo znovu útočeno na amfiteátr. Stráž bezpečnosti, naprosto nedostatečná, se marně bránila vniknutí davu. Místa byla obsazena, po prudkém boji, lidmi beze jména a představení začalo v hluku a zmatku, za nepřátelských pokřikování a zběsilého potlesku, který přijímal Massignac, když se uchýlil za mříž své klece.

Ale dav byl donucen k tichosti, hned jak se zjevily "Tři oči", ale rozčilení a podráždění se nezbavilo a nedosáhlo toho ani divadlo, které se začalo odehrávati. Neznámé divadlo, nejméně srozumitelné ze všech, jimž jsem byl přítomen. Pro ostatní, dřívější i nynější diváky, tajemství spočívalo jedině v jeho předvádění. Oni byli účastni věcí docela obvyklých a přirozených. A přece věci, které jsme viděli, byly opakem skutečných věcí, byly jako přízraky pomateného a blouznění umírajícího, který je v bezvědomí.

Jak je možno o tom mluviti, aniž si pomyslíme sami, že přicházíme o rozum? Neodvážil bych se toho tvrditi, kdyby tisíce osob nebylo svědky stejného podivného mámení a kdyby toto vidění bláznivé, to je jediné správné slovo,

nebylo rozhodnou příčinou, která vábila celý svět na cestu za pravdou.

Řekl jsem si: tisíce svědků, ale přiznám se, tisíce svědků, různících se ve svých svědectvích, protože byly i dojmy, které vnímali, různé a protože bylo vše tak rychlé. A co já jsem po tom všem viděl? "Podoby". Živé obrazy. Ano, a to je vše, živé obrazy. Každá viditelná věc má svůj obraz. Skála, pyramida, lešení kolem domu mají nějakou podobu, ale to vše přece nežije, není-liž pravda? A tam to žilo. Snad to nemělo již vztahu s podobou živé bytosti, jako s podobou skály, pyramidy nebo lešení, A přece nebylo pochyby, že to jednalo jen jako živá bytost, která se pohybuje, ovládá, poslouchá svých vlastních pohnutek a že dosahuje určeného cíle.

Nepokouším se ty podoby popsati. Jak by to bylo možné, aby byly stejně určeny a přece se jedny od druhých lišily a aby se změnil i týž obraz za jednu vteřinu? Představme si pytel uhlí (vnucuje se mi to přirovnání, protože "Podoby" byly černé a tak hrbolaté), který by se nafukoval, až by se změnil v tělo vola, pak se stáhl, že by byl tak malý, jako pes a pak se zase roztahoval, či lépe vytahoval do délky. Představme si, že z této hmoty, beztvárné jako rosolovité tělo medusy, vylezou tři tykadla jako ruce. Předpokládejme, že je před námi obraz města, ne ve vodorovné rovině, ale svislé rovině, s ulicemi vztyčenými jako žebříky a podél těchto tepen se zdvíhají "Podoby", jako balony. Takový jest první obraz. A nad městem, vysoko, se objevují "Podoby" a plynou do vodorovného prostoru, kde se hemží jako mravenci.

Měl jsem dojem, a byl to dojem všeobecný, že ten prostor je náměstí. V prostřed se kupil zástup. Tam stojí "Podoby" nehybně. Ostatní se tam blíží tím postupným nadýmáním a splaskováním, které vypadá jako jejich způsob chůze. Celé množství živých "Podob" se vyhýbá pochodu méně důležité skupiny, která vypadá, jako by nesla nehybnou "Podobu".

Co se to děje? Mé dojmy byly tak čisté a vzpomínky mám tak přesně zachované, že váhám je popsati slovy. Opakuji: vidění překračuje hranice možnosti, vyvolávajíc hrůzu, jíž podléháme, aniž jí rozumíme. Protože, co to konečně znamená? Dvě mohutné "Podoby" vrhají svá tykadla, kterými obkličují nehybnou "Podobu", která byla přinesena, tisknou jí, trhají, zmenšují a zdvihají do vzduchu a mávají kouskem, který utrhly, který vypadal jako uříznutá hlava původní "Podoby", na které se vyvalovaly oči, bez řas, bez výrazu, "Tři oči" geometrické.

Ne, to neznamená nic. To jsou přízraky bez souvislosti a bez skutečnosti. A přece bylo naše srdce sevřeno úzkostí, jako když se máme zúčastniti vraždy nebo popravy. A snad přece toto vidění mohlo býti tím, co bylo na našem objevu nejpravdivějšího. Jeho nelogičnost vynutila logické vysvětlení úkazů. Co vytrysklo z temnot, zapálilo první světélko...

Co dnes, při vyvolávání minulosti nazývám nesouvislostí a tmou, zdá se býti dokonalou pravidelností a naprostou jasností. Ale teď, na sklonku odpoledne, kdy se ostatně chystala zdaleka bouře, dav, sklíčený úzkostí, se stal hlučnějším a útočnějším. Divadlo je oklamalo. Nenalezl zde, čeho čekal a svou nespokojenost projevoval výhružnými výkřiky, namířenými proti Theodoru Massignacovi. Události, které naznačovaly náhlé zakončení představení, se chystaly.

"Massignac! Massignac!" pokřikovali.

Stál ve své kleci, hlavou obrácen k promítací ploše, jakoby slídil, až se přízraky možná promění v jiné vidění. A opravdu, podívali-li jsme se dobře, tyto přízraky existovaly. Nebo, lépe řečeno, spíše než vidění, byly to světelné záblesky, které osvětlovaly a kmitaly se jako lehké mráčky na zdi.

Náhle Massignac natáhl ruku. Lehké mráčky dostaly přesnější obrysy a bylo možno viděti, jak pod touto mlhou divadlo znova začalo a pokračuje.

Postupovalo těžce s tmavými přestávkami a chvilkami v polostínu, kdy se scény vyvíjely ve stínu. Bylo viděti tedy skoro pusté ulice, na nichž většina krámů byla zavřena. U dveří ani u oken ani človíčka.

Občas se ukázal v ulicích vozíček. Napřed vezl dva četníky v kroji z doby Revoluce, v zadu kněze a muže, oblečeného v tmavých kalhotách a bílých punčochách. Zvláštní vidění nám předvedlo obličej a poprsí tohoto muže. Rozeznal jsem v něm ihned já i ostatní obecenstvo, těžkou, línou postavu Ludvíka XVI. Díval se upřeně a hrdě.

Po několika přerušeních jsme jej viděli na náměstí, obklopeném děly a černajícím se vojáky. Upjatě vstupoval na lešení. Neměl ani kabátu ani kravaty. Kněz jej podpíral. Čtyři kati se pokoušeli jej uchopiti. Jsem nucen přerušiti zde zprávu, kterou podávám tak suše, jak mohu, o těch prchavých obrazech, abych naznačil, že neúčinkovaly v té chvíli tak hrozně, děsivě, jak by si bylo možno z četby mé zprávy představiti. Byly velmi krátké, či lépe, tak roztrhané v porovnání s kinematografem, že obecenstvo proti nim, protože ony byly původci, místo hrůzy a bázně dávalo na jevo hněv.

Ztratilo rázem všechnu důvěru, Smálo se a zpívalo. Hanobilo Massignaca. A nadávky se zdvojnásobily, když jeden z katů se objevil na promítací ploše s uříznutou hlavou královou a potom zmizel v mlze jako lešení, vojáci i děla.

Objevilo se několik bojácných pokusů náběhů, jako ve filmu, ve kterých mnozí chtěli viděti královnu Marii Antoinettu. To upokojilo obecenstvo, které bylo žádostivé býti přítomno, tak draze zaplacenému divadlu, až do konce. Ale pohyb davů nebylo již možno zadržeti.

Kdo jej rozpoutá? Kdo vyskočí první a vyvolá nepořádek a z toho zmatek? Nepodařilo se zavésti klid. Patrně chtěl celý dav upokojiti svoji touhu, dáti průchod své nespokojenosti. Nejdivočejší z nich toho využili, aby zle zřídili Theodora Massignaca a aby se dostali blíže k báječné promítací ploše. V tom byl tento poslední pokus zaražen nepřekročitelnou hradbou sluhů, kteří byli ozbrojeni americkými bijáky a holemi a zatlačili zástup útočníků. Massignac měl bláznivý nápad, že zdvihl oponu, vyběhl z klece a běžel k jednomu východu, ale byl chycen a ztlučen v hloučku zuřivých účastníků.

A v tom se začali tahati. Jedna strana měla potřebu hádky a boje, kterým čelili protivníci Massignacovi straníkům pořádku, zrovna jako odvážní mužové mužům, kteří neměli jiné myšlenky, než utéci. Hole a slunníky je rozdělovaly. Krev tekla.

Já jsem se skryl, jak jsem mohl, a snažil jsem se proraziti touto nepopsatelnou směsí. Měl jsem nehodu, protože četní policejní zřízenci a mnoho osob, které nemohly vstoupiti a které spěchaly k východům amfiteátru. Konečně jsem se dostal ke mříži, průlinou, která se utvořila v davu.

"Místo raněnému!" křičel velký chlap s holým obličejem, za ním šli dva muži, kteří nesli na ramenách osobu, pokrytou šaty a svrchníky.

Dav se rozestoupil. Průvod odešel. Využitkoval jsem toho. Prstem označil auto pánovo, které zde mělo své stanoviště.

"Chauffeure, já vás žádám. Rozkaz z policejního ředitelství. No, chlapci, pospěšte si trochu!"

Dva soudruzi zanesli raněného do vozu a usadili ho tam. Onen muž si sedl vedle chauffeura a auto se vzdálilo. Neuplynula ani vteřina, kdy auto zmizelo v zatáčce a když se mně rozbřesklo, bez nějakých zvláštních důvodů ovšem, co znamená tato scéna.

Hned jsem uhodl, kdo byl onen raněný, kterého tak pečlivě ukrývali a kterého tak bedlivě opatřili. A hned, přes změnu obličeje, přes to, že nenosil ani lorgnon ani vousů, pojmenoval jsem toho velkého a hladce oholeného chlapa. Byl to pan Velmot.

Obrátil jsem se spěšně k "Ohradě". Upozornil jsem policejního komisaře, který se zabýval až dosud Dorgerouxovou záležitostí. Zapískl na své lidi. Skočili do automobilů. Ale bylo již pozdě. Cesty byly již přeplněny návalem automobilů, takže vůz komisařův stál jako přibitý na jednom místě.

Tak za jasného dne, velmi odvážnou lstí, využitkovav zmatku, kterému byl asi zvyklý, pan Velmot zachránil svého spoluvinníka a nesmiřitelného nepřítele, Theodora Massignaca.

XIII. ZÁVOJ SE ODHALUJE...

Nezabýval jsem se těmito dvěma filmy posledního představení a nemyslel jsem na samozřejmý vztah, který je poutal. Musíme se teď, blížíce se konci prazvláštní příhody, zastaviti u několika nudných poznámek. Je nutno připomenouti, že druhý den uveřejnil jeden časopis část a za několik hodin po té druhou část, nezapomenutelných pamětí Prévotellových, kdy byla záhada tak mohutným způsobem vymezena a rozhodnuta tak přísně logickou methodou, která na nás hluboce působila. Jak bych na to já mohl zapomenouti? Jak bych mohl zapomenouti, jak toho večera, kdy jsem ve svém pokoji přemýšlel o Massignacově únosu o neočekávaném vlivu této události na představení v "Ohradě", dlouho očekávaná bouře propukla nad pařížskou krajinou a té noci psal Bénjamin Prévotelle začátek svých pamětí. A jak bych na to mohl zapomenouti já, který jsem byl o všem poučen samotným Bénjaminem Prévotellem?

Asi okolo desáté hodiny jeden z nejbližších sousedů, u kterého strýc i Bérangere často telefonovali, mně vzkázal, že byl spojen s Paříží a že jsem já byl požádán za každou cenu přijíti hned k telefonu.

Byl jsem ve špatné náladě. Byl jsem tím vším utrmácen. Déšť mě rozčiloval a noc byla tak temná, že jsem spěchal mezi těmi stromy a domy.

Hned, jak jsem přišel, chytil jsem naslouchátka. Někdo mně řekl hlasem, který se chvěl na konci niti:

"Pane, pane... našel jsem..."

Nejdříve jsem nerozuměl a ptal jsem se, s kým mluvím.

"Mé jméno vám ničeho nepoví," odpověděl, "Bénjamin Prévotelle... Nemám určité hodnosti... inženýr... vyšlý přede dvěma lety z "L'École Centrale"."

Přerušil jsem ho.

"Okamžik, pane, okamžik... Haló... Bénjamin Prévotelle? Ale vaše jméno je mně povědomé... Ano, vzpomínám si... četl jsem je v papírech strýcových."

"Co říkáte? Mé jméno v papírech Noëla Dorgerouxe!"

"Ano, napsané doprostřed stránky bez poznámky..."

Rozčilení mého spolurozmlouvajícího se zdvojnásobilo:

"Což by to bylo možné?" ptal se. "Napsal-li si Noël Dorgeroux mé jméno, to by dokazovalo, že četl jednu mou brožuru, asi před rokem, a že se připojil k vysvětlení, které dnes nahlížím."

"Jaké vysvětlení, pane?" zeptal jsem se ho, ne bez netrpělivosti.

"Porozumíte, pane. Porozumíte, až budete čísti mé paměti."

"Vaše paměti?"

"Ano, paměti, které píši dnes v noci. Tedy... byl jsem přítomen dvěma představením v "Ohradě" a našel jsem, pane."

"Ale co, k čertu?"

"Otázku, rozřešení otázky, pane."

"Cože?" křičel jsem, "vy jste nalezl?"

"Ano, pane, otázka ostatně tak snadná, že... že se nechci dáti předhoniti. Pomyslete si, kdyby někdo jiný přede mnou prohlásil pravdu! Já jsem proto telefonoval do Meudonu, abych vás zavolal k telefonu. Prosím vás, pane, poslouchejte mě... Je potřeba mně věřiti a mně pomoci."

"Zajisté," odpověděl jsem, "zajisté, ale nevidím dobře..."

"Ale ano, ale ano," vydechl Bénjamin Prévotelle, zavěšuje se na mě beznadějným hlasem. "Vy můžete mnoho... Stačí mně několik poznámek..."

Přiznám se, že jsem tvrzením Bénjamina Prévotella mnoho nedůvěřoval. Přesto jsem však odpověděl:

"Může-li vám býti několik poznámek užitečným..."

"Jediná snad stačí," odpověděl. "Tedy, zeď pro promítací plochu byla sestrojena úplně vaším strýcem Noëlem Dorgerouxem, není-liž pravda?"

"Ano."

"A tato zeď, jak jste řekl a jak pozoroval celý svět, svírá se svojí základnou jistý úhel."

"Ano."

"A za druhé, podle vašich výpovědí, Noël Dorgeroux měl v úmyslu vystavěti ve své zahradě ještě jeden amfiteátr, v němž by použil za promítací plochu zadní strany zdi, není-liž pravda?"

"Tak jest."

"Děkuji, to jsou poznámky, na něž se ptám. Všiml jste si, že tato zadní část svírá tentýž úhel, jako část přední?"

"Ano, toho jsem si všiml."

"Pak tedy", řekl Bénjamin Prévotelle s rostoucím rozčilením, "je důkaz proveden. Shoduji se úplně s Noëlem Dorgerouxem... Vidění nepocházejí ze zdi, Je zde jiná příčina... Ukáži ji, jestli by pan Massignac byl tak laskav..."

"Théodor Massignac byl dnes večer odstraněn," prohodil jsem.

"Odstraněn? Cože? Co povídáte?"

"Ano, odstraněn a já myslím, že amfiteátr zůstane až do nových rozkazů zavřen."

"Ale to je hrozné! To je úžasné!" zabručel Bénjamin Prévotelle. "Jak? Pak by nebylo možno moji myšlenku ověřiti? Pak bychom už vidění nikdy neuviděli? Ne, uvidíme, to je nemožné! Pomyslete, vždyť já nezbytného vzorce neznám! Nezná ho žádný, jen Massignac! Ne, ne, je třeba za každou cenu... Haló, haló... ale nepřerušujte tedy, slečno! Pane, po druhé ještě... Musím vám říci celou pravdu o viděních... Čtyři slova stačí... Haló, haló!..."

Hlas Bénjamina Prévotella náhle utichl. Měl jsem úplně jasnou představu o vzdálenosti, která nás dělí od sebe, v okamžiku, kdy jsem se dověděl tuto zázračnou pravdu, která si osobovala právo vlastního, samostatného objevu.

Čekal jsem bázlivě. Uplynulo několik minut. Dvakrát zaznělo zvonění telefonu, ale spojení jsem nedostal. Rozhodl jsem se odejíti a byl jsem už dole na schodech, když mě ve spěchu zavolali. Někdo mě volal k telefonu.

"Někdo?" řekl jsem vystupuje, ale to nemůže býti nikdo jiný než tatáž osoba.

A ihned jsem chytil naslouchátko:

"Haló! To je pan Prévotelle?"

Zprvu jsem uslyšel jen své jméno, vyslovené slabým hlasem, neurčitým, který však byl jistě hlasem ženy.

"Viktore, Viktore..."

"Haló!" křikl jsem v rozčilení, aniž jsem dosud rozuměl! "Haló, ano to jsem já, Viktor Beaugrand... Jsem skutečně zde, u telefonu... Haló, kdo je u telefonu?"

Hlas se během čtyř nebo pěti vteřin přibližoval, pak slábl a vzdálil se. Bylo hluboké ticho. Ale postřehl jsem několik slov:

"Na pomoc, Viktore... mému otci hrozí smrt... na pomoc... Přijďte do "Modrého hostince" do Bougivalu..."

Zůstal jsem zaražen... Rozeznal jsem hlas Bérangere!

"Bérangere..." zašeptal jsem, "ona mě volá na pomoc..."

Aniž jsem ztrávil mnoho času uvažováním, hnal jsem se na nádraží. Jel jsem až do samého Saint-Cloud a druhým vlakem o dvě stanice dále. Bičován deštěm, vrávoraje blátem, jsem bloudil ve tmách a šel jsem pěšky těch několik kilometrů, které mě dělily od Bougivalu, kamž jsem přišel asi o půlnoci. "Modrý hostinec" byl zavřen. Ale kluk, který bděl u dveří, se mně ptal, jsem-li pan Viktor Beaugrand. Na mou odpověď mně řekl, že jedna dáma, jménem Bérangere ho pověřila, aby na mě čekal a dovedl mě k ní, ať přijdu v kteroukoli hodinu.

Doprovázel jsem toho kluka pustými ulicemi malého města, až jsme přišli ke břehu Seiny, na němž jsme šli hezkou chvíli. Déšť přestal. Ale tma byla stále neproniknutelná.

"Loďka je tady," řekl kluk.

"A my se převezeme?"

"Ano, slečna je ukryta na druhé straně. Ale hlavně, žádný hluk."

Brzy jsme přistáli na druhé straně. Vedl mě potom kamenitou stezkou až k domu, kde kluk třikrát zaklepal na dveře.

Otevřely se. Byl jsem stále veden, přešel jsem několika kroky síň osvětlenou jenom svíčkou a vstoupil jsem do temné místnosti, kde nikdo nebyl. V tom mně vrhla elektrická lampa světlo do tváře. Ústí revolveru bylo na mě namířeno a mužský hlas mně řekl:

"Budete ticho, že ano? Nejmenší hluk, nejmenší pokus útěku je vaší záhubou. Ostatně se nemusíte báti a nemůžete udělati nic lepšího než jíti spát."

Dveře se za mnou zavřely. Dva západy cvakly. Upadl jsem do sítě, kterou mně pan Velmot - neváhal jsem ani chvíli jej obviňovati - nastrojil prostřednictvím Bérangere.

Toto dobrodružství, nevysvětlitelné, jako všechny příhody, do kterých Bérangere byla zapletena, mě nijak zvláště neděsilo. Byl jsem asi mrzutý, abych hledal důvody jednání mladé dívky a muže, který je řídil. Proč mě zradila? Čím jsem se znelíbil panu Velmotovi? A z jakého zájmu by mě zavřel, nemám-li se ničeho báti, jak mě ujistil? Dost už těch pošetilých otázek. Přešel jsem, tápaje místnost a shledal jsem, že je zde jedna postel, či lépe řečeno slamník, opatřený pokrývkami, odhodil jsem boty a šaty, zabalil se do pokrývek a za několik minut jsem usnul. Během mého spánku, který trval až do pozdních hodin druhého dne, byli asi v místností, protože jsem viděl na stole kus čerstvého chleba a láhev vody. Místnost, ve které jsem bydlil, byla malá. Dostatečné světlo vnikalo příčkami žaluzií, které byly pevně zasazeny z vnějška, jak jsem se přesvědčil, když jsem otevřel úzké okno... Jedna příčka v žaluzii byla na polovic zlomena. Touto průlinou jsem viděl, že mé vězení se zdvihá tři nebo čtyři stopy nad říčkou, na jejíž břehy narážely vlnky v rákosí... Obhlédl jsem okolí a přelétnuv zrakem říčku, uviděl jsem jinou řeku, z čehož jsem soudil, že mě Velmot zavedl na nějaký ostrov na Seině. Nebyl to ten ostrov, který jsem zahlédl v prchavém vidění na stěně opuštěné hřbitovní kaple? A asi minulé zimy, Velmot a Massignac si zařídili zde své hlavní sídlo?

Část dne prošla v tichu. Ale k páté hodině jsem zaslechl hlomoz hlasů a výkřiky hádky. Odehrávalo se to pod mojí jizbou a proto asi ve sklepě, jehož otvor ústil pod mým oknem. Naslouchal jsem pozorně a za chvíli jsem poznal hlas Massignacův.

Hádka se táhla po celou hodinu. Potom někdo vyskočil před mé okno a zavolal:

"A vy tady, pojďte přece a připravte se. Je to pravý umíněnec, který nebude mluviti dříve, dokud ho nepřinutíme."

Byl to onen veliký chlap, který včera rozrážel dav v "Ohradě" a křičel "Místo raněnému!" Ano, byl to Velmot. Velmot,

zhubenělý, oholený, bez lorgnonu - Velmot, hezký chlapík, který miloval Bérangere,

"Já ho, to zvíře, přinutím! Cože, já ho mám v rukách a nemohu mu vyrvati jeho tajemství. Ne, to nejde, musí to býti dnes v noci skončeno. Jste rozhodnut?"

Dvě zachrčení mu odpověděly. Ušklíbl se:

"Co, jste dobře zabalen? Už je to dost zlé, zbavím se vás. Na začátek ránu rukou."

Měl tam loďku, přivázanou ke kroužku. Vstoupil do ní. Jeden z mužů ji odstrčil bidlem mezi dvěma koly, zaraženými do bahna a vyčnívajícími nad rákosí Na každý konec uvázal jeden konec silného provazu do jehož prostředku upevnil železný hák.

"Už je to hotovo," řekl vraceje se. "Už vás nepotřebuji. Vezměte loďku a očekávejte mně v úkrytu. Přijdu tam za tři nebo čtyři hodiny, až Massignac celou svojí věc vyžvatlá a až si trochu drsněji pohovořím s naším novým vězněm. Tedy na cestu..."

Doprovodil své dva náhončí. Když jsem ho asi za dvacet minut uviděl, držel v ruce noviny. Položil je na malý stolek, který byl před mým oknem. Potom si sedl a zapálil si cigáro. Obrátil se ke mně zády a zakryl mně stůl. Ale za nějakou chvíli se uhnul a uviděl jsem noviny "Le Journal du Soir", které byly v polovici přehnuty a kde byl napsán velikými písmeny, která zabírala celou šířku listu, tento vábný titul:

Pravda o zjeveních meudonských je známa...

Zachvěl jsem se až do dna bytosti své. Tedy mladý student nelhal! Bénjamin Prévotelle odhalil pravdu a podařilo se mu jí za několik hodin rozvinouti v pamětech, o nichž mluvil a které uveřejnil!

S jakým namáháním jsem se přilípl na žaluzie a pokoušel jsem se čísti první řádky článku, jež jsem jedině viděl, jak byly noviny sbaleny. A jak mě rozčililo každé rozluštěné slovo.

Tyto noviny, jejichž zásluhou mně byla odhalena aspoň část tajemství, jsem bedlivě prohlížel. Než otiskly slavné paměti, otisknuté ráno Bénjaminem Prévotellem, říkaly asi toto:

"Fantastická záhada je rozřešena. Jeden z našich soudruhů uveřejnil dnes ráno ve formě "Otevřeného listu" na "Akademii věd", nejstřízlivější, nejjasnější a nejvíce přesvědčující zprávu, jak si jen možno představiti.

Nevíme, přistoupí-li oficielní věda na závěry zprávy, ale pochybujeme, že její námitky, ať už jsou jakkoli vážné a které ostatně jsou přímo uvedeny ve zprávě, by mohly býti tak silné, aby zničily přednesenou domněnku. Důvody jsou nevývratné. Důkazy jsou přesvědčující. A co zvětšuje cenu této podivuhodné domněnky je, že se zdá býti nepřemožitelnou a že otvírá nejširší a nejzázračnější obzory. Objev Noëla Dorgerouxe není tak omezený, jak ve skutečnosti dosud byl a jak se zdál býti. Přináší důsledky, jichž není možno určiti. Je schopen přenášeti všechny známé věci o minulosti lidstva a všechny naše názory na budoucnost. Od začátku světa se nestala událost takového významu. Je to událost stejně nepochopitelná jako přirozená a stejně složitá jako jednoduchá. Veliký vědec usilovným přemýšlením ji přivedl na svět. Je to skoro ještě dítě, které geniální prozíravostí a bystrým pozorováním si získalo této neocenitelné slávy. Jde o několik poznámek z rozmluvy, kterou nám poskytl Bénjamin Prévotelle. Omlouváme se, že neznáme žádných podrobností o jeho osobě k doplnění jeho zprávy. Jak by také bylo jinak? Bénjaminovi Prévotellovi je třiadvacet let. Dáme..."

Musil jsem se zaraziti, protože následující řádky unikaly již mému pohledu. Že bych dále nevěděl? Velmat se zdvihl a procházel se po terase. Po krátké nepřítomnosti se vrátil s lahví likéru, z níž shltl ráz na ráz dvě sklenice. Potom rozhrnul noviny a dal se do čtení pamětí, vlastně četl vše znova, protože vím jistě, že o nich už nic nevěděl.

Jeho židle byla naproti mé žaluzii. Držel noviny tak obráceně v rukách. že jsem nemohl viděti konce předběžného článku, ale vlastní pamět., které pomalu předčítal...

Zatím ubývalo denního světla, soumrak padal s nebe, kde mraky skrývaly slunce. Četl jsem současně s Velmotem:

Otevřený list na "Akademii věd".

"Žádám vás, pánové, abyste považovali tyto paměti za jakýsi úvod, tak krátký, jak to bylo možno, úvod k důležitější studii, kterou chci psáti a nesčetným studiím, které vyvolá ve všech zemích a jimž bude sloužiti za skromný úvod.

Pracuji ji ve spěchu, jak mně plyne péro, v horečce rychlého tvoření. Najdete tam mezery a slabosti, kterých se nesnažím zakrýti a které jsou odůvodněny omezeným počtem pozorování, která jsme mohli provésti v Meudonu a zdrželivým odporem, kterým pan Theodor Massignac odpírá jakékoliv doplňující zprávy. Ale pozoruhodný zájem, který vyvolala zázračná vidění, ukládá mi za povinnost přinésti výsledky, třeba ještě neúplné, výsledky studie, již chci zákonnitou snahou zajistiti právo prvenství. Doufám, rozvinuje domněnku, že pomohu zjištění pravdy a utišení lidí.

Má snaha vznikla za prvních odhalení pana Viktora Beaugrand. Sledoval jsem všechna jeho slova. Rozebral jsem všechny jeho dojmy, Zmocnil jsem se všeho, co řekl Noël Dorgeroux. Uvážil jsem všechny podrobnosti jeho pokusů. A tak jsem vše uvážil, vyzkoušel a je jasné, že jsem nepřišel na první představení do Meudonu s rukama v kapse, jako milovník sensací a dychtivý poznati tajemství, ale že jsem přišel s plánem zrale uváženým a s několika pracovními přístroji, určenými k načrtnutí a ukrytými pod svými šaty a pod šaty přátel, kteří mně nabídli spolupráci.

Nejdříve fotografický aparát.

To bylo nesnadné. Pan Theodor Massignac byl nedůvěřivý a nedovolil přinésti sebou ani nejmenšího... Ale podařilo se to a bylo toho zapotřebí. Bylo zapotřebí dáti konečnou odpověď na první otázku, kterou lze nazvati otázkou předběžnou. Meudonské obrazy jsou způsobeny individuální sugescí či společnou, nemající žádného skutečného podkladu mimo ty, kdo jich jsou účastni? Nebo mají skutečnou, vnější příčinu? Tuto odpověď lze určitě odvoditi s naprostou přesností z dojmů všech účastníků. Ale já dnes přináším přímý důkaz, o němž myslím, že je nevývratný. Fotografická komora není mozek, kde by se mohl obraz sám vytvořiti, kde se přízrak vytváří z vnitřních látek. To je svědek, který nelže a neklame. A ten svědek mluvil. Citlivá deska dokazuje skutečnost úkazů. Mohu Akademii dodati sedm otisků, kterých jsem dosáhl fotografováním promítací desky, z nichž dva, které představují požár remešské katedrály, jsou pozoruhodně jasné. Tedy první bod je dosažen: promítací plocha je sídlem světelného vyzařování.

Hned, jak jsem nabyl důkazů tohoto vyzařování, podrobil jsem je prostředkům pátrání, kterých nám poskytuje fysika. Nemohl jsem, bohužel, provésti tolik pokusů a tak přesně, jak bych chtěl! Vzdálenost od zdi, zařízení míst a nedostatečnost světla, vysílaného promítací deskou tomu bránily. Nicméně díky spektroskopu a polarimetru jsem zjistil, že toto světlo se neliší citlivě od přirozeného světla, vysílaného bílým tělesem.

Ale mnohem důkladnějšího výsledku, jemuž přikládám velikou důležitost, jsem docílil otáčivým zrcadlem. Je známo, že pozorujeme-li v zrcadle roztočeném do veliké rychlosti, kinematografické obrazy obyčejné, vrhané na promítací plochu, fotografie postupně se rozkládají a poskytují v poli zrcadla, oddělené obrazy. Ostatně podobný zjev, třebaže ne tak jasný, je možno obdržeti točíme-li živě hlavou tak, aby se postupně fotografie obrážely na různých místech sítnice. Bylo tedy možno užíti tohoto způsobu rozboru v oživených obrazech, předváděných v Meudonu, Mohl jsem rozhodně zjistiti, že se obrazy rozkládají, jako u obyčejného kinematografu, ale s mnohem větší rychlostí postupnou než v obyčejném kinematografii, protože jsem zjistil průměrně dvacet osm obrazů za vteřinu. A za druhé obrazy nejsou vysílány ve stejných přestávkách. Je možno pozorovati oddíly proběhlé zrychleně a pomaleji a věřil bych skoro, že tyto změny rychlosti nejsou bez souvislosti se zvláštním dojmem životnosti, který byl nápadným všem divákům meudonským.

Pozorování, která předcházejí, dospívají jistoty povahy vědecké a dávají přirozeně mým výzkumům dobře vymezený směr: Obrazy meudonské jsou skutečně obrazy kinematografické, promítané na promítací desku a pozorované diváky docela obyčejným způsobem. Ale kde je projekční přístroj? A jak se s ním zachází? Co nám zbývá působí vážné nesnáze protože po žádném přístrojí není ani stopy, ani nejmenší známka o bytí nějakého přístroje, nemohla býti dosud odhalena. Bylo tedy možno předpokládati, jak jsem také neopomenul, že promítání se děje zevnitř promítací plochy, pomocí podzemního zařízení, které přece není nemožné si představiti?

Přirozeně tato poslední domněnka uchlácholí našeho ducha nejvíce, protože převádí vidění na obratný klam. Ale není bezdůvodné, že pan Viktor Beaugrand nejdříve a pak obecenstvo odmítlo toho připustiti, Vidění nesou na sobě ráz věrnosti a nepředvídanosti, která zaráží všechny diváky bez výjimky. A mimo to, odborníci v kinematografických podvodech, byvše otázáni, prohlašují, že jejich vědění je spletené a jejich technika nedostatečná. Je možno tvrditi, že tvůrce těchto obrazů nemá jiné možnosti, než je přijímati na promítací desku a že nezná sám, co se na ní objevuje. Konečně je nutno podotknouti, že příprava filmu byla by prací zdlouhavou a složitou, vyžadující rozsáhlých zařízení a četných osob a že není možné, aby taková příprava se provedla naprosto tajně.

Zde jsem byl přesně ve svém zkoumání předevčírem večer po zahajujícím představení. Nemám v úmyslu říkati, že jsem věděl více, než první příchozí, v čem závisí podstata otázky. Ale také, když jsem zaujal místo při druhém představení, byl jsem tak daleko, jako žádný jiný divák. Zaujal jsem své postavení na příhodném místě. Ovládal jsem se, bez rozčilení, bez horečky, aniž mohlo cokoliv oslabiti mojí pozornost. Nebyl jsem nijak předpojatý. A žádná nová myšlenka ani nová událost se nemohly odehráti na můj dosah, abych jich okamžitě nezaznamenal. To, co přišlo, nová událost, bylo divadlo předvádějící bláznivě klamně přepodivné "Podoby". Nevyvodil jsem z nich závěrů, které v sobě měly nebo jsem si jich aspoň nebyl vědom. Má chápavost se probudila. Ty trojruké bytosti se spojily v mém mozku se začáteční záhadou "Tří očí". Nechápal-li jsem ještě, tušil jsem; nevěděl-li jsem, dohadoval jsem se, co budu jistě věděti... Dveře se pootevřely. Svítalo.

Za několik minut později, jak si vzpomene každý, objevil se nešťastný obraz káry, vezoucí dva četníky, kněze a krále, kterého vezli k poslední cestě. Vidění bylo rozkouskované, roztrhané, které se ustavičně přerušovalo a obnovovalo. Proč? Protože věc nebyla obvyklá. Až dosud jak víme a jak nás pan Viktor Beaugrand ujistil, byly obrazy podivuhodně jasné. A teď najednou obrazy váhavé, nepořádné, nejasné, slabé, chvílemi skoro neviditelné. Proč?

V té chvíli nebylo jiné myšlenky než tato: Hrůza i vzdálenost divadla mnoho nezajímaly. Proč to bylo technicky tak špatné divadlo? Přesný stroj, který až dosud pracoval naprosto dokonale, náhle vypověděl službu. Bylo to zrnko písku, které jej uvedlo do nepořádku? Otázka se mně skutečně vtírala s prostotou, která mě pobuřovala. Znali jsme smysl této záhady? Měli jsme před sebou kinematografické obrazy. A ty nevycházely ze samotné zdi ani z okolí amfiteatru. Jaká překážka se nastavila jejich volnému promítání?

Nevědomě jsem udělal jediný pohyb, který jsem mohl udělati a který by udělalo i dítě, kterému bychom položili tuto základní otázku: zdvihl jsem oči k nebi.

Bylo naprosto jasné. Širá prázdná obloha.

Čisté a prázdné, ale jen tam, kam se mohly podívati mé oči. Ale bylo tomu tak v té části, již mně vrchní část amfiteatru zabraňovala viděti?

Nepronesl jsem ani slov této otázky a napadla mě úzkost... A ta nesla v sobě hroznou pravdu. Stačilo, aby byla vyslovena a velikého tajemství už není.

Třesoucíma nohama stoupal jsem až ke štítu amfiteatru, srdce zastavilo téměř svůj tlukot a pozoroval jsem obzor:

"Tam dole, na západě, pluly lehké mráčky."

XIV. MASSIGNAC A VELMONT.

"Mráčky pluly... mráčky pluly..."

To byla poslední věta pamětí, kterou jsem nevědomky opakoval, snaže se rozluštiti, co jí následovalo, ale byla poslední, kterou jsem mohl čísti. Noc přicházela rychle. Oči, vyčerpané nepohodlným čtením, marně zápasily s rostoucím stínem a náhle odepřely jakoukoliv novou snahu.

Ostatně Velmot se zdvihl a přiblížil se k sráznému svahu. Hodina jednání asi udeřila.

Ale jakého jednání? Neptal jsem se sebe na to. Od začátku svého uvěznění, nedorážela na mě žádná osobní bázeň, přes to, že Velmot mluvil o trochu hrubém podnikání, které měl v úmyslu se mnou provésti.

Velké tajemství "Ohrady" pokračovalo v ovládání celé mé mysli, takže události mě zajímaly jen tolik, pokud chránily nebo vyšetřovaly záležitost Noëla Dorgerouxe. Zde někdo znal pravdu a teď už celý svět ji asi začal chápati.

Jak bych se mohl znepokojiti něčím jiným? Mohlo mě zajímati něco jiného než pravdivé důvody Bénjamina Prévotella, důmyslnost jeho vynálezů? A jak bych o nich chtěl také věděti? A v čem asi záležela nová domněnka? Shodovala se všemi zkušenostmi, se skutečností? Budu já upokojen, když ostatně jsem mohl, jako nikdo jiný, do nitra skutečné podstaty a nabyl jsem nejrozsáhlejších zkušeností? Překvapovalo mě, že jsem nerozuměl lépe. A překvapuje mě to mnohem více nyní. Na prahu svatyně, jejíž dveře mně byly otevřeny, jsem neviděl. Neoslnil mě žádný jas. Co chtěl říci Bénjamin Prévotelle? Co znamenaly ty bludné mráčky na jedné straně oblohy? Jestliže se draly dopředu první oznamovatelé západu a působily tak na obrazy na promítací ploše, proč se mne Bénjamin Prévotelle telefonicky ptal na podobu zdi, která byla přestavěna, nakloněna k jiné straně světové, to jest k východu? A proč přijal mojí odpověď, jako ověření své domněnky?

Hlas Velmotův mě vytrhl ze snění a postrčil mě k oknu, které jsem před několika minutami opustil. Byl nakloněn nad srázným svahem a pošklebovał se: "Tak co, Massignacu, jsi už připraven na operaci? Chci jíti okolo tebe tudy, abych se vyhnul zacházce kolem schodiště."

Tu zacházku však Velmot udělal, aby mohl sestoupiti a zpozoroval jsem pod sebou výbuchy nové hádky, která zakončila výkřiky a náhlým tichem, které nejvíce působilo. Teď jsem teprve zpozoroval, jakou hroznou scénu Velmot připravoval a třeba, že jsem Massignaca nelitoval, chvěl jsem se při pomyšlení, že snad také na mě dojde řada.

Už už se odehrávalo vše, jak řekl. Massignac svázaný jako mumie, s roubíkem v ústech, ztuhlý se vynořoval pomalu ze sklepa. Velmot k němu hned přišel, vytáhl jej za ramena až na břeh řeky a nechal ho padnouti do loďky. Sám zůstal na svahu a tak k němu hovořil:

"Už se potřetí obracím k tvé dobré rozvaze. Massignacu, a donutíš-li mě, učiním tak i počtvrté. Ale ty ustoupíš, není-liž pravda? Uvaž, co bys dělal, kdybys byl na mém místě. Jednal bys zrovna tak, jako já, viď? Tedy, nač čekáš se svojí řečí? Roubík tě tísní? Kývni jen hlavou a odstraním jej. Souhlasíš? Ne? V tom případě potom ti bude docela jasné, že zakončíme čtvrtou a poslední část naší rozmluvy. Je mně velice líto, zdá-li se ti býti trochu nepříjemnou."

Velmot se postavil vedle oběti, odstrčil se bidlem a zavedl loďku mezi dva koly, které vyčnívaly nad vodu.

Ty dva koly naznačovaly mé zorné pole, které mně poskytovala skulina v žaluzii. Voda se kolem vlnila, blýskala jiskřičkami, Měsíc se vybavil z mraků a já jsem přesně viděl všechny podrobnosti, i výraz Velmotův.

"Nesměj se, Massignacu, k ničemu to nevede... Co? Cože? Zdá se ti, že jedeš rychle? Vždyť jsi ještě v suchu! Tedy, jsme zde, kupodivu!"

Přitiskl Massignaca k sobě a levou rukou jej objal. Pravou rukou uchopil železnou skobu, upevněnou na provaze, mezi dvěma kůly, přitáhl ji a špičku zastrčil pod provazy, které objímaly Massignaca ve výši ramen,

"Na podiv," pokračoval, "vidíš, že nemám příčiny, abych tě držel. Zůstaneš státi sám, jako panák."

Vzal znova bidlo, odstrčil se od svahu a uklouzl s loďkou Massignacovi, který brzy klesl. Provaz se prohnul. Půl těla se potápělo.

Velmot řekl svému bývalému spoluvinníku potichu, ale tak, že jsem bez námahy slyšel (předpokládal jsem stejně pořád, že Velmot mluvil po celý ten čas tak, abych ho slyšel):

"Vidíš, až sem jsem chtěl s tím dospěti, staroušku, a my už si toho mnoho nepovíme. Pomysli si, za hodinu, možná dříve, zakryje ti voda ústa, což není příliš zrovna milé, chceme-li mluviti. Buď si, na tu hodinu je potřeba, abych ti dal patnáct minut času na uvažování."

Uhodil bidlem a postříkal hlavu Massignacovu. Potom začal se smíchem znova:

"Nahlížíš dobře svoji situaci, není-liž pravda? Provaz, na kterém jsi přivázán, jako vůl na trámě, je upevněn k oběma kolům obyčejnými uzly, které se smeknou dříve, tak, že nejmenší pohyb je posune o několik centimetrů. Všiml jsi's toho dobře, jak jsem tě pouštěl? Vždyť jseš už do půl hlavy ve vodě... Ještě lépe, váha tvého těla dostačí... Už jedeš, staroušku, jedeš bez zastávky a nemůže tě nic zastaviti... jedině, považ, budeš-li mluviti. A jsi už odhodlán mluviti?"

Měsíční světlo střídavě osvětlovalo a vrhalo stín na truchlivý obraz. Uzřel jsem Massignacův černý obrys, který zůstával stále v pološeru. Voda mu pokrývala již půl těla a Velmot pokračoval:

"Přirozeně, ty musíš mluviti, chlapíku... Situace je jasná. Podnikli jsme oba společně maličkou věc, která se našemu společnému úsilí podařila, z níž však máš, dík svojí mazanosti, užitek jenom ty. Chci svůj díl a to je všecko. Proto dostačí, svěříš-li mně slavný vzorec Noëla Dorgerouxe a že mně zaopatříš prostředky k prvnímu provedení. Pak tě osvobodím a ty jistě z bázně před konkurencí mně dáš můj díl. Tak co, mám tě?"

Theodor Massignac asi nějakým pohybem odepřel nebo projevil odpor nějakým zvukem, protože dostal facku, která v tichu mlaskla.

"Odpusť, staroušku," začal znova Velmot, "ale ty bys zatratil svatého. Tobě je tedy milejší zdechnouti, Nebo myslíš, že žertuji, nebo, že ti někdo pomůže? Blbost! Ty's sám jsi's vybral toto prostředí, takovou zimu... Žádný parník tady nejezdí... Je to už v lukách... Nějaká pomoc vyloučená... A ode mne nejmenší útrpnosti, ne... Ale k čertu, což neuvažuješ? Vždyť jsem ti přece ukázal ráno na článek. Až na formuli je tam celé tajemství Dorgerouxovo, celé tvé tajemství je tam odhaleno. Myslíš, že už teď nenajdou lehko vzorec? Kdo říká, že za čtrnáct, nebo za osm dní nebude věc v bryndě a já jsem, jako blázen, projel milion, aniž jsem hnul rukou? Ne, to by bylo moc blbé!"

Byl ticho.

Nový záblesk mně ukázal Massignaca. Voda už překročila výšku ramen,

"Nemám ti už čeho říci," řekl Velmot. "Skončeme. Ty odporuješ?"

Čekal chvíli a řekl:

"Odporuješ-li, pak se již nenamáhám. Na co? Ty sám si určuješ svůj osud a volíš smrt utopením. S bohem, staroušku. Vypiji sklenku a zapálím si dýmku na počest tvého rozhodnutí."

Naklonil se ke své oběti a řekl:

"Při tom je dobře předvídati. Změníš-li náhodou své mínění (kdož ví? nápad v poslední chvíli), zavolej mě jen docela

tiše... Počkej, povolím ti trochu roubík."

Velmot odstrčil loďku a přistál s mumláním:

"Jaké psí zaměstnání! Je potřeba, aby bylo to zvíře tam tak blbé?"

Podle svého plánu si sedl, když byl přitáhl ke svahu stůl a stolici, vypil sklenici likéru a zapálil si dýmku a pak řekl:

"Na tvé zdraví, Massignacu! Podle toho, jak pokračuješ, pozoruji, že se za dvacet minut napiješ ty také. Ale hlavně, nezapomeň, že mě můžeš zavolati. Budu poslouchati, starý příteli."

Měsíc se zahalil do mraků, asi značně hustých, protože bylo na břehu tak tma, že jsem stěží rozeznal postavu Velmotovu. Ostatně byl jsem v nitru přesvědčen, že se zápas skončí nějakou dohodou, buď že Velmot ustoupí, nebo, že bude Massignac mluviti. Přes to minuty utíkaly, deset, patnáct, a zdály se mně býti nekonečnými. Velmot klidně kouřil a Massignac vyrážel tiché vzdechy, ale nevolal. Ještě pět minut. Velmot náhle vstal, rozrušen.

"Nejedná se o to, abys vzdychal, chlape mizerná! Mám už dost toho mručení. Budeš mluviti? Ne? Tak zdechni, ty mrcho!"

A slyšel jsem, jak skřípe zuby:

"Možná, že se dohodnu lépe s jiným..."

Co tím chtěl říci? Ten jiný jsem byl já? Skutečně odešel nalevo, to znamená, k té části domu, kde byl vchod.

Slyšel jsem ještě výkřik. Pak již nic, úplné ticho s té strany. Co se stalo? Narazil snad Velmot ve stínu na zeď nebo na nějaké prkno?

Se svého stanoviska jsem ho nemohl viděti. Stůl i židle se ve stínu rýsovaly. Tam dále, ze stínu, vycházel sesláblý nářek Massignacův.

"Velmot přichází," řekl jsem si. "Ještě několik minut a je zde..."

Důvodu jeho příchodu jsem nerozuměl víc, než důvodu svého uvěznění. Myslil si, že znám vzorec a neudal-li jsem Massignaca, že jsem s ním ve spojení? Chtěl mě v tom případě donutiti mluviti týmiž prostředky, jako nutil svého spoluvinníka? Nebo se jednalo o Bérangere, kterou jsme oba milovali a o které, k mému velikému úžasu, Velmot s Massignacem vůbec nemluvili? To byly otázky, na které jsem měl odpověděti.

"Přijde však přece?" myslil jsem si. Protože konečně na břehu nebyl a v domě nebylo nejmenšího hluku. Co dělal? Dosti dlouho jsem zůstal u dveří, kudy měl vstoupiti, uši napjaté, neuslyším-lí tlukot. Byl jsem připraven k obraně, přes to, že jsem neměl zbraně. Nepřišel.

Obrátil jsem se k oknu. Ani tam žádný hluk. A to bylo hrozné, ticho rostlo a potahovalo celou řeku a celé okolí; a ani chrapot Massignacův ho nepřerušoval. Marně jsem se namáhal něco rozeznati. Hladina vodní zůstávala neviditelná.

Theodora Massignaca jsem již neviděl ani neslyšel. Již jsem ho neviděl, ani neslyšel...! Děsivé poznání! Již se smekl s kolíků? Dusící a vražedná voda již stoupla k jeho ústům a nozdrám?

Silnou ranou pěsti jsem udeřil na žaluzii. Myšlenka, že Massignac je mrtev anebo, že umírá, která mně dosud jasně nepřišla na mysl, mě poděsila. Massignac mrtev. To by byla nenahraditelná a úplná ztráta tajemství. Massignacova smrt by byla novou smrtí Noëla Dorgerouxe.

Zdvojnásobil jsem své úsilí. Teď již jsem byl jistý, že se Velmot neblíží a že nenastane boj mezi námi. Již mě nemohla zaraziti žádná úvaha. Musel jsem spěchati na pomoc, ne Massignacovi, ale Noëlu Dorgerouxovi, jehož zázračné dílo mělo býti uvedeno v niveč. Ve všem, co jsem až dosud dělal, že jsem mlčel ke zločinným podnikům Massignacovým, bylo třeba pokračovati, zachráněním od smrti člověka, který znal nenahraditelný vzorec.

Když pěsti již nedostačovaly, rozlámal jsem židli a tou jsem tloukl do žaluzie. Ostatně žaluzie nebyla příliš pevná, protože příčky částečně chyběly. Jedna za druhou povolovaly. Mohl jsem protáhnouti ruku a zdvihnouti železnou, příčku, která byla připevněna z vnějšku. Žaluzie hned povolila. Zbývalo jen vylézti z okna a seskočiti na svah.

Velmot mně jistě nechal volné pole.

Nemeškal jsem, přešel jsem kolem židle, převrátil stůl a našel snadno loďku.

"Jsem tady!" Křičel jsem na Massignaca. "Držte se!"

Mocným odstrčením jsem se dostal až k jednomu ze sloupů a křičel jsem znova: "Držte se, držte se, jsem zdel"

Chytil jsem oběma rukama provaz po proudu a táhl jsem jej až k sobě, v domění, že najdu Massignacovu hlavu. Nenašel jsem jí. Provaz se smekl, skoba byla ve vodě a nebyla ničím obtěžkána. Mrtvola se smekla do vody a proud jí asi odnesl.

Docela náhodně jsem ponořil ruku do vody, jak jsem mohl nejvíce. Náhle mě však zarazil výstřel, kulička mně zafičela nad hlavou. Současně jsem poznal Velmota, shrbeného na břehu, jako kdyby lezl a stísněným hlasem mručel:

"Ty darebáku, využil's toho, viď? A Massignac... ty ho chceš snad zachrániti. No, počkej, lotře, počkej jen..."

Dvakrát za sebou vystřelil, na zdař bůh, protože jsem se rychle vzdaloval. Netrefil mě. Byl jsem brzy z dostřelu.

XV. SKVĚLÁ DOMNĚNKA.

Nejen dnes, kdy vyprávím tento výjev tragický, který mně je vedlejší v celé události, ale i v okamžiku, kdy se odehrával, jsem zakoušel tento dojem. Nehledím-li ke hrůze a zděšení, které jsem zakusil, byla to jenom jakási mezihra. Utrpení Massignacovo, jeho zmizení, nevysvětlitelné chování Velmotovo, který opustil na chvíli záležitost, kterou prováděl s ďábelskou odporností, byly maličkosti, které mizely podle úžasné události, jakou představoval objev Bénjamina Prévotella.

A tato událost byla pro mě tak důležitá, že když jsem spěchal na pomoc Massignacovi, že jsem zamýšlel sebrati na stolici noviny, ze kterých jsem přečetl první část pamětí. Býti volným, to znamenalo pro mě více, než zachrániti Massignaca a tím i vzorec, to znamenalo pro mě pokračovati v četbě pamětí a znáti to, co už znal celý svět.

Obeplul jsem loďkou ostrov a plul jsem k prvním světlům a právě jsem přistál u hlavního břehu. Právě jela okolo tramway. Krámy byly otevřeny. Byl jsem mezi Bougivalem a Port-Marly,

V deset hodin večer jsem se zavřel do pokoje jednoho hotelu v Paříži a rozbalil jsem noviny. Neměl jsem však odvahy

tak dlouho čekati. Už po cestě jsem v nedostatečném světle elektrické dráhy přelítl několik řádků článku. Jediné slovo mě poučilo. Znal jsem sám, docela sám, samostatně, zázračnou domněnku Prévotellovu. Znal jsem ji, rozuměl jsem jí a věřil jsem jí.

Vzpomínám si na místo, kde jsem ustal ve své nepohodlné četbě. Bénjamin Prévotelle dovozoval závěr svých studií a pokusů, že meudonské obrazy jsou skutečně promítané obrazy kinematografické a protože nepřicházejí z okolí amfiteátru, že musejí přicházeti z mnohem větší dálky. A teď, proč bylo poslední vidění, onoho bouřlivého dne 16. května přerušeno? Jaká byla překážka? Jak vysvětliti z duševního rozpoložení Prévotellova, že musel zdvihnouti oči k nebi?

Nebe bylo jasné. Byly překážky tam, jak jsme mohli pozorovati z nejhořejších stupínků amfiteátru? Bénjamin Prévotelle vystoupil až na vršek a pozoroval obzor.

Tam daleko, na východě, pluly mráčky. A Bénjamin Prévotelle pokračoval, opakuje větu "Mráčky pluly!".

A skutečně, jak mraky pluly na obzoru, vidění na promítací ploše se zatemnila a mizela. Náhodná shoda okolností? řekl by někdo. Ve třech různých chvílích, když film ztrácel na jasnosti, jsem se obrátil k obzoru: a třikrát mraky pluly. Mohou se tři shody okolností vyvolati náhodou? Byl by vědecky založen, kdo by zde neviděl příčinné souvislosti a kdo by nebyl nucen připustiti při takové příležitosti, kdy ostatní vidění byla pozorována a byla zahalena neznámou příčinou, že vzniklé mraky působí jako závoj, který zabraňuje průběhu promítání. Nemohl jsem již provésti zkoušku po čtvrté. Ale co na tom? Vnikl jsem do věci již dříve, aniž mně co překáželo. Nezůstanu na poloviční cestě k určité, jisté pravdě. Když všechny okolnosti pozorujete, odhalují se vám docela. Jistě, napoprvé vědecká logika, třeba že hned nepřivádí k vysvětlení, kterého tak hltavě hledám, k daným pravdám lidské vědy mě dohání k opovrhování sebou samým do ještě tajemnějších oblastí. Když jsem, při druhému představení, se nad sebou samým zamyslil, položil jsem si otázku, nebylo-li by lépe, abych uznal svoji nevědomost, než abych se hnal za domněnkou, která se mně nyní zdála býti vůbec nad hranicemi lidského rozumu. Ale jak jsem to mohl udělati? Pracoval jsem a uvažoval proti své vůli. Závěry se zaplétaly. Důkazy se hromadily. Zatím, co jsem váhal se dáti na cestu, směrem, jenž mě znepokojoval, dotl jsem se konce a nyní, sedaje za stůl s perem v ruce, chci napsati zprávu, kterou mně diktoval můj rozum stejně, jako má obraznost. Tedy, první krok byl učiněn: na přímý rozkaz skutečnosti jsem připustil domněnku o stycích mimozemských, nebo aspoň místy nad těmi mraky. Či jsem měl předpokládati, že vyzařovaly z nějakého řiditelného letadla z prostoru nad pásmem těch mraků? Mimo to, že nebylo nic takového pozorováno, je třeba podotknouti, že světelné promítání, které by bylo tak silné, aby osvětlilo meudonskou promítací plochu na několik kilometrů vzdálenosti, jistě by zanechalo v ovzduší světelnou stopu, která by žádnému nebyla unikla. Konečně, podle dnešního stavu vědy, je nutno naprosto ujistiti, že by takového promítání nebylo možno provésti.

Tedy? Je potřeba upříti oči do dálky a předpokládati, že obrazy jsou původu mimozemského a mimolidského? Teď je napsáno to slabé slovo. Své myšlenky již neovládám. Jak bude přijata zítra těmi, jež tato zpráva rozechví? Rozechví je stejným úsilím a stejnou bázní, jako mě? Začnou se stejnou nedůvěrou a skončí se stejným nadšením, jako já?

Ale chcete zase se vrátiti k chladné úvaze? Je blouznivý závěr, ke kterému jsme dospěli zkoumáním úkazů, zkoumejme teď úplně svobodně závěr a pokusme se ho podrobiti všem zkouškám, jichž můžeme naň užíti.

Co to znamená, obrazy původu mimolidského? Výraz se zdá býti nejasný a naše myšlenka také nejasná. Ale držme se přesně věci. Považujme nyní za nepřekročitelné hranice naší slunečné soustavy a zahleďme se v tomto nezměrném kruhu na nejpřístupnější a proto nejbližší body. Protože, jedná-li se skutečně o promítání, ať mimolidské nebo lidské, je potřebí k tomu pevných bodů, postavených v prostoru. Protože je nutno, aby vyzařovaly z hvězd, nejbližších Zemi, kterým jedině máme právo přičítati promítání obrazu.

Měsíc, Slunce, Jupiter, Mars a Venuši.

Jestliže přijmeme doměnku, že promítání se děje přímočaře, musela by neznámá hvězda, z níž by obrazy vyzařovaly, vyplniti dvojí podmínku: předně by musela býti schopna přijímati obrazy, a za druhé by musela býti schopná nám vysílati obrazy. Za příklad vezměme ten případ, kdy můžeme přesně určiti místo a čas.

Vzlet balonu Montgolfierova, naplněného teplým vzduchem, se stal 5. června 1783 ve čtyři hodiny odpoledne v okolí Annonay. Je možno, nahlédneme-li do tabulek "Zpráv hvězdářských", se dověděti, které hvězdy byly v ten čas na obzoru a jak byly vysoko. Najdeme, že Mars, Jupiter a Měsíc nebyly na obzoru kdežto Slunce a Venuše byly ve vzájemném postavení 25 a 23 stupňů nad obzorem annonayským, přirozeně, že strany západní. Ty dvě hvězdy mohly jedině viděti pokusy bratří Montgolfierů. Ale neviděly je pak stejným zorným úhlem; pohled se Slunce by ukázal věci svrchu, kdežto Venuše je mohla pozorovati ve směru málo nakloněném.

Zde je první známka? Můžeme ji kontrolovati? Ano, zjistíme-li, mohly-li hvězdy v den, kdy byly obrazy pozorovány Viktorem Beaugrandem, osvětliti promítací plochu v Meudonu. Tedy v ten den, postupujeme-li podle zpráv, kterých nám poskytl Viktor Beaugrand, Mars a Měsíc nebyly na obzoru, Jupiter byl na východě, Slunce nízko nad obzorem a Venuše trochu nad ním. Obrazy vyzařované touto hvězdou mohly tedy býti zachyceny promítací plochou, která byla, jak známo, nakloněna a postavena na západ. Tento příklad nám ukazuje, že přes křehkost mé domněnky je možno ji podříditi přísné kontrole. Nemeškal jsem užíti této methody na ostatní vidění a uveřejňuji výsledek ve zvláštní tabulce, připojené k této rozpravě, jako tabulku výsledků, pořízených poněkud spěšně, jak jinak ani nebylo možno. Ve všech zkoušených případech, byly obrazy přijmuty a promítány za stejných podmínek, tak že je možné je přičítati jedině Venuši.

A ještě lépe oba obrazy, jeden, který předvedl Viktoru Beaugrandovi a jeho strýci popravu miss Cavellové a druhý, který předvedl bombardování Remeše, byl přijímán od východu, protože předváděl výbuch granátu na východní části katedrály, první byl přijímán ráno, protože byla miss Cavellová ráno popravena. To dokazuje, že obrazy mohly býti přijímány stejně dobře ráno i večer, od východu i od západu, což pozoruhodný důvod na prospěch mé domněnky, protože Venuše, Večernice i Jitřenka, hledí na zemi jako Jitřenka od východu, Večernice od západu a za druhé Noël

Dorgeroux (jak jsem byl ujištěn telefonicky Viktorem Beaugrandem), Noël Dorgeroux, obdivuhodný snílek, sestrojil svoji zeď, na obě strany nakloněnou k obloze, jednou stranou k západu, druhou k východu, z nichž jedna druhé dodává obrazy, promítané Večernicí a Jitřenkou.

To jsou důkazy, které se mně podařilo provésti až do nové zprávy. Jsou ještě jiné. Například hodina vidění: Venuše sestupuje k rovině obzoru, na Zemi je polostín a obrazy se mohou objevovati bez ohledu na světlo sluneční. Připomeňme si také, že Noël Dorgeroux přerušiv pokusy, přestavěl "Ohradu" a zničil starou promítací plochu. Toto přerušení odpovídá přesně době, kdy vzájemné postavení Venuše a Slunce mu zamezilo spojení se Zemí. Všechny tyto důkazy jsou podepřeny hlubším studiem a uvážením všech obrazů, které nám byly a budou předvedeny. Ale psal-li jsem tento článek, aniž jsem se zdržel u námitek a obtíží, které se kupí téměř na každém řádku, který jsem psal, spokojil-li jsem se pouhým pochodem logickým, zrovna osudovým, který mě dovedl k závěru k mé domněnce, bylo by neupřímné k "Akademii", kdybych neuvedl, že jsem chápal váhu a obtíž všech námitek a nesnadností. Měl jsem se proto zříci své námahy? Na to jsem nemyslil. Jestliže se mám podrobiti, kdyby věda mou domněnku zamítla, pak mám povinnost býti zdrželivým, protože věda nechce uznati svou nevědomost. To jsou dvě zásady, jichž budu poslouchati při hledání ne snad původu promítaných obrazů, ale při hledání způsobu, jak mohou býti promítány, protože v tom spočívá celá záhada. Je snadné tvrditi, že pocházejí z Venuše, ale není tak snadné vysvětliti jejich cestu nekonečnem, jejich působnost na vzdálenost padesáti milionů kilometrů na necitlivou promítací plochu, nějakých třicet nebo čtyřicet čtverečních metrů velikou. Narážím zde na fysikální zákony, jichž nemám práva porušiti. Teď, bez jakékoliv diskuse pokládám za nemožné, že by světlo mohlo vyvinouti takovou sílu, které je k přenesení pozorovaných obrazů potřebí. Zákony diffrakce skutečně naprosto odporují přesně přímočarému šíření světelných paprsků a proto také odporují tvoření a přijímání obrazů z neobyčejné vzdálenosti. Nejen, že jsou zákony geometrické optiky značně nepřesné, ale může přistoupiti i složitá refrakce, která musí nevyhnutelně nastoupiti v zemském ovzduší a v ovzduší Venuše a ty by asi zahalily světelné obrazy: věda zamítá tedy formálně možnost tohoto světelného přenášení. Věřil bych ostatně docela klidně, že obyvatelé Venuše se pokoušeli s námi dorozuměti prostřednictvím světelných znamení, ale že zanechali pokusů, protože je nedostatečnost lidské vědy učinila zbytečnými. Je skutečně známo, že Lowell a Schiaparelli pozorovali skutečně na povrchu Venuše zářící kmitavé body, které vykládali buď jako sopečné výbuchy nebo jako pokusy dorozuměti se s námi, jak já teď právě vykládám.

Ale věda nezakazuje nám se tázati, neměl-li neúspěch těchto pokusů za následek uchýlení se k pokusům jiného druhu. Proč bychom nepomyslili na paprsky X, jejichž záření, naprosto přímočaré, by dovolovalo tvoření obrazů, jak si je možno jen představiti. Není ostatně nemožné, že by nemohlo býti těchto paprsků užito k vysílání, přijímaném na promítací ploše meudonské, přes to, že rozbor světla spektroskopem činí tento předpoklad nepravděpodobným. Ale jak vysvětliti paprsky X přijímání pozemských výjevů, které jsme viděli na promítací ploše ožíti? Víme přece dobře, uvážíme-li přesný příklad, o němž jsme právě hovořili, že ani bratři Montgolfierové, ani jejich okolí nevysílalo X-paprsků. Je tedy vyloučeno prostřednictví X-paprsků při zachycování obrazů, obyvateli Venuše, které nám byly teď zasílány.

Teď jsou vyčerpány všechny možnosti vysvětliti zjev danými, známými poznatky vědeckými. Řeknu přímo, že dnes v této studii bych se nemohl odvážiti na bloudění v oblasti domněnek a navrhnouti rozřešení, které je obsaženo v mých pracích, kdyby mě byl Noël Dorgeroux nebyl sám k tomu oprávnil. Uveřejnil jsem skutečně před rokem brožuru, nazvanou "Studie o všeobecné gravitaci", která zapadla bez povšimnutí, která však asi vzbudila zvláštní pozornost Noëla Dorgerouxa, protože jeho synovec, Viktor Beaugrand našel ve strýcových papírech napsané mé jméno, jež Noël Dorgeroux mohl znáti jen z této brožury. Proč by je byl psal, kdyby theorie gravitačních paprsků, již vykládám v té brožuře, se mu nebyla jevila vhodnou k užití na otázky, vzniklé jeho objevem. Ale dovolte, abych se vrátil ke své brožuře. Jsou tam výsledky ještě nejasné, ale naprosto ne nemožné, jak jsem jich mohl získati pokusy, závislými na tomto záření. Je tam zjištěno, že se šíří naprosto přímočaře a rychlostí třikrát větší než je rychlost světla (je tedy potřeba jen čtyřiceti šesti vteřin, abychom se dostali na Venuši, která je zemi nejblíže). Dokazuji tam také, že přesto, že jsoucnost těchto parpsků, jejichž vlivem všeobecná přitažlivost se vykonává podle zákonů Newtonových, není ještě připuštěna a že nemohu jich ještě udělati viditelnými vhodnými přijímacími přístroji, podávám přece takové důkazy jejich jsoucnosti, že musí býti vzaty v úvahu. A ověření Noëlem Dorgerouxem je také důkaz, jehož není možno nedbati. S druhé strany je možno si představiti, že když naše kusá věda mohla po staletí a staletí usilovné práce neznáti podstaty rovnováhy ve vesmíru, že je tedy možno, že vědci na Venuši již dávno překročili ten nízký vývojový stupeň vědy a že mají fotografické přijímací přístroje, které jim dovolují obdivuhodně dokonalou methodou přijímati obrazy gravitačními paprsky. Čekali tedy, skloněni nad naší poníženou planetou, vědouce o všem, co se zde děje, jsouce svědky naší slabosti, čekali na okamžik, kdy by mohli vstoupiti ve spojení s námi jediným prostředkem, který se jim zdál býti možným. Čekali trpěliví, skoupí, úžasně vyzbrojení smýčiti naši zemi svazky neviditelných paprsků, shromážděných v jejich vysílacích a přijímajících přístrojích, slídili a pátrali i v nejnepatrnějších skrýších. A jednoho krásného dne se věc uskutečnila. Svazek paprsků se zachytil na promítací ploše, na místě pokrytém vrstvou sloučeniny, kde se provedl samostatný chemický rozklad a bezprostřední objevení. A toho dne, díky Noëlu Dorgerouxovi a také díky náhodě, protože Noël Dorgeroux prováděl pokusy za naprosto jiným účelem, toho dne zavedli obyvatelé Venuše spojení mezi našimi dvěma světy. Veliká událost v dějinách země byla skutkem.

Ale my máme také důkaz, že obyvatelé Venuše znali první pokusy Dorgerouxovy, že rozuměli jeho zájmům, že se zajímali jeho pracemi, protože již před lety zachytili scénu, jak byl jeho syn Dominik zabit ve válce. Ale již se nebudu zabývati podrobnostmi každého filmu, předváděného v Meudonu. Je to studie, která má objasniti domněnku, kterou připravuji. Budu prositi jen, abyste se zájmem pozorovali postup, kterým chtěli obyvatelé Venuše dodati svým filmům jisté jednotnosti. Bylo to dobře označeno slovy: značka "Tři oči" je tovární známkou, podobnou známkám našich velkých výrobců filmových. Je to tovární značka, kde se velmi působivě naznačuje, mimolidský původ "Tří očí",

protože se podařilo obyvatelům Venuše, těmto "Třem očím", které nemají žádného vztahu s lidskýma očima, dáti výraz našich očí, a co ještě více, výraz osoby, která bude hlavní osobou v předváděném filmu.

Proč však volili tuto značku? Proč oči a proč zrovna tři? Je nutné se stanoviska, kde jsme teď, dávati odpověď na tuto otázku? Odpověď, zdánlivě nesmyslná, ale což si ji obyvatelé Venuše sami nekladli, když nám vysílali obraz, kde tyto "Podoby" určitě před námi žily podle řádů a zákonů života na Venuši? Není to obraz, jimi zachycený a je předvádějící, jehož jsme byli překvapenými svědky? Není to protiklad ke smrti Ludvíka XVI., představující utrpení nějaké význačné osobnosti, jíž kati trhají její tři tykadla a již řežou onu beztvarou hlavu, ozdobenou třema očima?

Tři Ruce... Tři oči! Budu se moci odvážiti s tímto křehkým poznatkem jíti tak daleko, že řeknu, že obyvatelé Venuše mají souměrnost úplně trojúhelníkovitou, jako člověk mající dvě oči, dvě uši a dvě ruce a mající souměrnost podle čísla dvě? Mohl bych vysvětliti jejich způsob chůze, postupným nadýmáním, chůzí směrem svislým podél svislých ulic ve městech stavěných do výšky? Budu míti odvahu napsati, jak jsem přesvědčen, že jsou opatřeni ústroji, vyzbrojenými smyslem magnetickým, smyslem pro prostor, smyslem elektrickým, atd. Tyto přesné zprávy nám podají učenci z Venuše, až se jim zase jednou zlíbí vstoupiti s námi ve spojení.

A buďme přesvědčeni, že toho neopomenou učiniti. Všechno jejich úsilí sta a staleté směřuje k tomu cíli: "Mluvme", nám řeknou brzy, jak asi řekli Noëlu Dorgerouxovi a jak se jim podařilo s ním mluviti. Úžasná rozmluva, z níž asi Noël Dorgeroux čerpal takové síly a takové jistoty, že byly, jak o nich podávám zprávu, abych je uveřejnil, dva hlavní důkazy, které chtěl načrtnouti na spodek promítací plochy v posledních chvílích agónie - dvojí svědectví toho, kdo odchází a ví.

Paprsek B... B. E. R. G. E.

Dav na jevo svou nejvyšší víru v paprsek B, neoznačoval jím neznámé záření, které mělo býti zhmotněním obrazů, u nás zrozených a námi promítanými mimo nás. Viděl lépe, poučen svými pokusy, nechtěl spojovati nové úkazy s činností slunečního tepla, jak byl často učinil, označil tak jasně gravitační paprsky, o nichž se dověděl z mé brožury a snad ze svých rozmluv s obyvateli Venuše, které jsou podle prostého fotografického přístroje, paprsky světelné, docela známé.

A pět začátečních písmen slova Berge není začátkem slova Bergeronette, jak se osudně zmýlila Bérangere Massignacová. To je skoro celé slovo, Berger2! Ve smrtelné chvíli, kdy do jeho mozku již vnikly temnoty, Noël Dorgeroux nenašel jiného výrazu k označení Venuše, než Jitřenka a svojí sesláblou rukou načrtl jen několik písmen. Otázka je tedy formální. Kdo věděl měl čas říci jádro toho, co věděl: Gravitačními paprsky Jitřenka posílá Zemi živé posly.

Připustíme-li postupné závěry, jak jsem je naznačil v této předběžné zprávě - kterou, doufám, jednou budou považovati za odpověď na zprávu, ukradenou Noëlu Dorgerouxovi - zůstává přece mnoho tvrzení, o nichž nemáme žádného důkazu pravdy. Jak jsou zařízeny promítací a přijímací přístroje na Venuši? Jakým zázračným zařízením provádí se úplná stálost obrazů, promítaných z hvězdy na hvězdu, když se obě pohybují tak složitě ve vesmíru (u Země jen známe až sedmnáct různých pohybů)?

A docela blízko nás, jak je zařízena promítací plocha v Meudonu? Jaká je tmavě šedivá hmota, jíž jest natřena? Jak se rozkládá? Jak může znovu vyvolati obrazy? Dosti otázek, jichž naše věda nemůže rozřešiti. Ale přinejmenším nemá věda práva je prohlásiti za nerozřešitelné a myslím, že má povinnost je studovati všemi prostředky, jichž jí může stát poskytnouti. Říká se, že pan Massignac zmizel. Proč nevyužitkovati příležitosti? Ať prohlásí amfiteátr meudonský za národní majetek. Je nepřípustné, aby byla nějaká osoba, na újmu lidstva, majitelem hrozného tajemství a aby mohla, zlíbí-li se jí, z rozmaru je navždy zničiti. To nesmí býti. Za několik dní musíme vstoupiti v nepřetržitý styk s obyvateli Venuše. Budou nám vypravovati naši tisíciletou minulost, ukáží nám veliké záhady, které vyjasnili a popřejí nám dobrodiní veliké vzdělanosti, vedle které naše vzdělanost vypadá jako nepořádek, neznalost a divošské koktání...

XVI. RTY SE SPOJILY.

Postačí čísti noviny z doby, kdy uveřejnil Bénjamin Prévotelle svoji rozpravu, abychom si dovedli představiti úžas, vyvolaný meudonskými obrazy. Mám čtyři z nich před sebou na stole. Mají datum třetího dne. Osm stránek všech těch časopisů neobsahuje ani jediné řádky, která by měla vztahu k tomu, co nazývali skvělou domněnkou.

Skoro úplný souhlas v potvrzování a v nadšení. Jenom několik výkřiků prudkého odporu, vyvolaných spíše odvážlivostí rozpravy než jejími slabostmi. Pro širší obecenstvo nebyla to však jen domněnka, byla to již úplná pravda. Přes váhu námitek - a vytýkali je se vší přísností - zdály se býti vedlejšími. Nepochybovali, že je rozptýlí pozorná studie a přesnější zkoumání úkazů. Ve stejném závěru, k závěru Bénjamina Prévotella, dospěly všechny časopisy. Tvrzení jeho byla přijata pochvalně. Bylo potřeba jednati rychle a uspořádati řadu pokusů v meudonském amfiteátru.

V tom zápalu únos Massignacův mnoho neznamenal. Pan Massignac zmizel! Nebylo nalezeno nic, co by naznačilo, kdo jej unesl a kde byl zavřen? Buď si. To mnoho neznamená. Jak říkal Bénjamin Prévotelle, příležitost byla příliš vhodná, aby se z ní ničeho nevyužitkovalo. Hned první den dveře soudně zapečetili "Ohradu". Nač čekali se začátkem pokusů?

Já jsem se ani slovem nezmínil o mém bougivalském dobrodružství, boje se vrhnouti špatné světlo na Bérangere, která byla v něm přímo zapletena. Nicméně vrátil jsem se na břeh Seiny. Z čilého pátrání, které jsem podnikl, vyplynulo, že Massignac a Velmot ztrávili část zimy na ostrově, ve společnosti chlapíka, který v jejich nepřítomnosti, opatroval dům, který najali pod cizím jménem. Vyhledal jsem ten dům. Nikdo tam již nebydlil. Nějaký nábytek, nějaké nástroje, to bylo vše.

Čtvrtý den se sešla komise, sestavená na nátlak a přišla asi v polovici odpoledne do "Ohrady". Protože bylo nebe zamračené, spokojila se s prohledáním nádob, nalezených v základech zdi, potom nazvedli železnou oponu a na různých krajích promítací plochy odloupli pásky tmavě šedivé hmoty.

Její rozbor nejevil nic zvláštního. Byla zjištěna směs látek organických a kyselin, jejichž jmenování by bylo nudné a

která přes všechnu snahu, nepodávala nejmenšího vysvětlení úkazů. Ale šestého dne, kdy se vyjasnilo, přišla komise znovu, rozmnožená o úřední osobnosti a zvědavce, jimž se podařilo přimísiti se do zástupu.

Skupina před promítací plochou byla pošetilá a trochu směšná. Všichni ti lidé, číhající na věc, která se neobjevovala, postaveni před zeď, kde vůbec ničeho nebylo, s vyvalenýma očima, svraštěnými obličeji, měli vzezření radostné vážnosti.

Uplynula hodina v bojácném očekávání. Zeď zůstala nehybná.

Zklamání, velké stejně jako očekávání, s jakým sledovalo obecenstvo tuto zkoušku jako částečné rozuzlení známé již rozčilující tragedie. Bylo již nutno vzdáti se naděje na vědění a připustiti, že jediný vzorec Noëla Dorgerouxa mohl vyvolati vidění? Já jsem byl o tom, pro svou osobu, přesvědčen. Mimo nalezené sloučeniny, bylo potřebí tekutiny, kterou Massignac vyrobil podle vzorce a kterou pečlivě uzavíral do modrých lahviček. Ta tekutina, jíž byla před každým představením natřena promítací plocha, jí dodala tajemné moci vyvolávací.

Bylo hledáno, ale lahvičky, modré lahvičky, nikde. Teď začali rozhodně litovati ztráty nebo případné smrti Massignacovy. Což se ztratilo veliké tajemství ve chvíli, kdy Bénjamin Prévotelle ukázal jeho neobyčejnou důležitost?

A teď jedenáct dní po uveřejnění rozpravy Bénjamina Prévotella, to znamená 27. května, se objevila v novinách zpráva, podepsaná Theodorem Massignacem, kterou oznamoval, že týž den bude třetí představeí v "Ohradě", za jeho osobního řízení.

A skutečně přišel k poledni. Ale dveře byly zavřeny a střeženy čtyřmi policisty. Nemohl vejíti. Ale ve tři hodiny přišel policejní úředník, s plnou mocí k vyjednávání. Massignac položil podmínky. Stal by se úplným pánem "Ohrady", která by byla obklopena policisty a k představení by byla jen jemu pohotově. Žádný divák by nemohl býti opatřen fotografickým nebo jakýmkoli jiným přístrojem.

Se vším souhlasil, s obnovením nepřetržité řady představení, s obnovením styků s Venuší. Toto podřízení se státní moci odvážnosti jednoho člověka, jehož zločin byl znám, ukazovalo, že domněnka Bénjamina Prévotella byla přijata na vyšších místech. Přistoupili na všechno. Ostatně v nitru nikdo nepochyboval, že potají kuli budoucí odplatu, nějakou vytáčkou vložiti ruku na promítací plochu ve chvíli, kdy by to bylo působivé, Massignac to asi dobře cítil a při zahájení dal rozdávati docela drze letáky, asi tohoto znění: "Obecenstvo se upozorňuje, že jakékoliv výhrůžky proti ředitelství budou míti v zápětí zničení promítací plochy a nenahraditelnou ztrátu tajemství Noëla Dorgerouxe.

Já jsem nebyl překvapen jeho návratem, protože jsem neměl žádného důkazu jeho smrti. Ale změna jeho rysů a postavy mě překvapila, Sestárl skoro o deset let, byl shrbený a jeho věčný úsměv, který se zdál býti nepřirozeným, již nezasvítil v jeho hubené, žluté, nepokojné tváři.

Jak mě uviděl, prudce mě objal:

"Ten mě přivedl do mizerné situace! Lupič! Ztřískal mě nejdříve ve sklepě a pak mě potopil do vody, aby mě přinutil mluviti. Musil jsem deset dní ležeti, abych přišel k sobě. A není to jeho přičiněním, že jsem tam nezůstal. Ten bídák! Ostatně dostal také svůj díl a doufám, že byl krutější než můj. Ruka, která ho udeřila, se nechvěla."

O jaké ruce mluvil a jak se ve tmě rozuzlilo drama jsem se ho neptal. Jediná věc byla jen důležitá.

"Massignacu, četl jste pojednání Bénjamina Prévotella?"

"Ano."

"Shoduje se s pravdou, shoduje se se strýcovou zprávou, kterou jste četl?"

Pokrčil rameny.

"Co to může znamenati? Co to může znamenati pro lidi? Já, že si nechávám vidění pro sebe? To ne, není-liž pravda? Naopak. Hledím je ukázati celému světu a získati počestně peníze, které mně zaplatí. Co chtějí víc?"

"Chtějí míti objev v bezpečí!"

"Nikdy! Nikdy!" křikl hněvivě. "Ať mně dají pokoj s těmi komediemi! Já jsem koupil, ano koupil tajemství Noëla Dorgerouxa! Tedy si je zachovám pro sebe, pro sebe samotného, přes všechny výhrůžky. Nebudu mluviti více než jsem mluvil ve Velmotových klepetech a když jsem byl již na chcípnutí. Řeknu vám, Viktore Beaugrande, tajemství Noëla Dorgerouxe umře s mojí smrtí, to jsem přísahal!"

Když, za několik minut, zamířil na své místo, neměl už vzezření krotitele, který vstupuje do klece, spíše chůzi štvané zvěře, kterou nejmenší hluk poděsí a rozechvěje při přiblížení se klacku nebo ran biče. Ale strážcové, v těsné řadě, vyzývavě, bláhově seřazení, s jejich dvojnásobnou mzdou, to potvrzovali.

Zbytečná opatrnost. Nebezpečí, které ohrožovalo Massignaca, nebylo v davu. Bylo ukryto v náboženském tichu, jako by bylo připraveno na nějaké slavné služby boží. Massignacovi nebylo ani tleskáno, ani nebyl ohrožován. Čekali vážně, co se objeví, aniž kdo pochyboval, že již, již se to má objeviti. Diváci na nejvyšších stupních - a mezi těmi jsem byl i já - často obraceli zraky na čistou oblohu, kde zářila Venuše, Večernice.

Jaký úžas! Poprvé věděli lidé jistě, že jsou pozorováni očima, ne lidskýma a že jsou pozorováni dušemi, které jsou rozdílné od jejich duší. Poprvé, se spojili s tím prostorem nahoře, obydleným dosud jen samými sny a nadějemi, odkudž nyní na ně pohlížel vznešený pohled jejich nových bratří. Nebyly to bajky a přízraky, vyvolané našimi lačnými dušemi, ale byly to živé bytosti, které se na nás obracely živou a přirozenou řečí obrazů, dokud nenastane chvíle, kdy s nimi budeme mluviti jako s přáteli již nerozlučně spojenými. Ty oči, ty "Tři oči" byly nesmírně příjemné toho dne, plné něžnosti, která se blížila lásce a která nám dala pocítiti stejnou lásku a stejnou něžnost. Co znamenaly ty ženské oči, ty oči mnoha žen, které zářily úsměvy, sliby, takovou svůdností a takovou vášní? Které šťastné scény máme býti okouzlenými svědky? Pozoroval jsem své sousedy. Všichni měli, jako já, zraky upřeny na promítací ploše. Předehra vytvářela obličeje. Všiml si bledosti dvou lidí. Žena, jíž bránil viděti smuteční závoj, držela kapesník v ruce, jakoby chtěla plakati,

Nejdříve se objevila silně osvětlená krajina, která vypadala jako italská krajina s jednou zaprášenou cestou, na které cválali jezdci, oblečení stejnokrojem z doby Revoluce, kolem kočárku, taženého čtyřmi koňmi. Potom se objevila stinná

zahrada na konci černé, cypřišové aleje, dům se zavřenými okny, které vedly na rozkvetlou terasu.

Kočárek zastavil u terasy a odjel, když byl vyložil důstojníka, který spěchal ke dveřím, na něž zaklepal rukovětí své šavle.

Dveře se hned otevřely. Z domu vyskočila velká žena s rozepjatým náručím proti důstojníkovi. Ale když se již měli obejmouti, popošli několik kroků, jako by chtěli prodloužiti své štěstí, aby se mohli opíti blažeností.

Promítací plocha nám ukázala obličej této ženy a nelze ani popsati výraz radosti a nekonečné lásky, jaký vyjadřovala tato, ne mladá ani ne stará bytost, která se snad nejvíce ze všeho bála o svoje mládí a krásu. Potom se oba milenci vrhli do náručí, jako by svůj život, dlouho odloučený, hleděli prodloužiti, jako by jim nestačil, A jejich rty se spojily.

Nevěděli jsme více o francouzském důstojníkovi a jeho italské milence. Tento obraz byl vystřídán jiným, který předvedl dlouhý násep, ověnčený cimbuřím a posetý věžičkami se střílnami. Dole a v prostředku byly trosky hradeb, na kterých stromy tvořily branky, u kterých s každé strany stál starý dub. A zvolna ze stínu těch stromů vycházela vpřed, na plné světlo, dívka s kuželovitým účesem a širokým šatem, který ploužil po zemi. Zastavila se s rukama rozloženýma a zdviženýma. Pozorovala něco, čeho jsme my nemohli viděti. Její krásný obličej zračil vzácný úsměv. Oči byly na polovic přivřené a její štíhlá postava jevila umdlení a očekávání. Ten, koho očekávala, byl mladý muž, který k ní přišel, políbil ji, zatímco ona se zavěsila na jeho rámě.

Vášnivý párek, který nás omámil jako onen italský párek, celou svojí žádostí a ochablostí, ale ještě více tím, jak před námi, teď skutečně žil svůj opravdový někdejší život. Naše dojmy byly stejné jako z předešlého obrazu, nejasné, pochybující. Věděli jsme nyní. Za toho dnešního odpoledne jsme viděli žíti bytosti patnáctého století. Neopakovali teď pro naši zábavu svoje pohyby. Konali je poprvé v čase i prostoru. Byl to jejich první polibek lásky.

Takový dojem zažíti, znamená překročiti hranice naší představitosti. Viděti minulost, nevyvolanou, ale skutečně prožívanou. Viděti páže a slečnu s kuželovitým účesem, jak se líbají.

Viděti, jak jsme hned po té viděli, řecké kopce. Viděti Akropolis s jeho okolím před dvěma tisíci léty, s jeho zahradami, domy, palmami, uličkami, s jeho sloupovím, chrámy, s Pantheonem ne v troskách, ale ve své původní kráse a neporušenosti. Pantheon, jak jej zástup postav obklopuje. Mužové a ženy k němu stoupají. To jsou Athéňané a Athéňanky za časů Periklových a Demosthenových.

Přicházejí, potkávají se, hovoří a pak - mizejí. Malá ulička ústí mezi dvě docela opuštěné zdi. Hlouček přichází a odchází, zanechá za sebou muže a ženu, běží, náhle se zastavují, ohlížejí a vášnivě líbají. A vidíme pod závojem, který obepíná ženino čelo, dvě černé oči, jejichž víčka se chvějí jako křídla, otvírají se a zavírají, smějí a pláčou.

Tak procházíme všemi stoletími a rozumíme, že ti tam nahoře, nakloněni nad zemí, sbírali postupně tyto obrazy a chtějí nám jimi ukázati věčně mladý a věčně stejný, všeobecný průběh lásky, o níž my prohlašujeme, že jsme jejími otroky a nadšenými ctiteli, Stejný zákon, který však není u každého stejně prudce projeven, ty všechny řídí a přivádí v nadšení. Stejný úžas je povznáší. Ale znají ono zbožňování hodné spojení rtů?

Přicházejí jiné párky. Jiné doby se objevují. Jiná vzdělanost se objevuje. Vidíme polibek Eypťanky a mladého fellaha a jiný, který se odehrává tak vysoko ve visuté zahradě, v nádheře Assyrie, polibek princezny a mága a pak se přetvořil téměř ve dvě lidské bytosti bezejmenné, přitisknuté k sobě u vchodu do sklepení a ještě jiné výjevy se objevily.

Krátké výjevy, z nichž některé byly málo jasné, otřelé jako barvy starodávné fresky, ale výjevy silné, mohutné hloubkou smyslu, kterou v sobě tajily, hned plné poesie, hned zase drsné skutečnosti, prudkosti a vznešené krásy.

Ale vždy byly ženské oči jejich středem a důvodem k životu. Ten úsměv, ty slzy, veselost, beznadějnost, uchvácení všech těch očí. Jako by bylo nutno, aby naši hořejší přátelé v nich cítili totéž kouzlo, které by nám také takto věnovali! Jako by pociťovali a snad i litovali, úplný rozdíl mezi těmito okouzlujícíma a okouzlenýma očima a jejich očima zasmušilýma a bezvýraznýma. V očích té ženy bylo tolik sladkosti, tolik něhy, tolik bystrosti a rozkošné zrady, sklíčenosti a svůdnosti, vítězné radosti i vděčné pokory a - lásky, když nabízela své rty.

Konec těchto vidění jsem nemohl pozorovati. Ocitl jsem se ve víru, který kolem mne utvořil úzkostí znepokojený dav, a pozoroval jsem vedle sebe dámu ve smutku, již jsem teď pozoroval a jejíž obličej byl v závojích neviditelný.

Odhrnula závoj a - hned jsem poznal Bérangere.

"To's ty!" zašeptal jsem.

Podívala se na mě vášnivým zrakem, vzala mě kolem krku a nabídla rty s tichými slovy lásky:

Neodvážil jsem se uhnouti a ona mně řekla:

"Prosím vás o to... úpěnlivě vás o to prosím..."

Naše rty se spojily a já hned poznal bez jakéhokoliv výkladu, že Massignacovy pomluvy proti jeho dceři byly lživé, že byla ustrašenou obětí dvou lupičů a že mne nepřestala nikdy milovati.

XVII. POSLEDNÍ ZJEVENÍ.

Před druhým představením po onom, jež jsem právě vylíčil, se staly dvě důležité novinky, o nichž psaly večerní noviny. Skupina finančníků navrhla Theodoru Massignacovi získání tajemství Noëla Dorgerouxa a využitkování amfiteátru za cenu deseti milionů. Theodor Massignac měl dáti do druhého dne odpověď.

Ale v poslední chvíli zpráva z jihu oznámila, že hospodyně Massignacova z jeho domu v Toulouse několik týdnů před tím oznámila, že pánova nemoc byla předstírána a že byl Theodor Massignac zřídka kdy doma, což pečlivě tajil před sousedy. A jedna taková nepřítomnost se shodovala s datem zavraždění Noëla Dorgerouxe. Udání této ženy přinutilo policii, aby zahájila vyšetřování, ve kterém bylo již nyní tolik domněnek o vině Massignacově.

Z těchto dvou novinek vyplývalo, že dědictví Dorgerouxe bude buď zachráněno bezprostřední koupí nebo navždy ztraceno uvězněním Massignacovým. Tyto možnosti zvětšily ustrašenou dychtivost dováků, z nichž mnozí myslili, že jsou skutečně přítomni v posledním meudonském představení. Byly činěny poznámky k novinovým článkům, důkazy a námitky pro i proti domněnce byly hromaděny. Dokazovaly, že Prévotelle, jemuž Massignac zakázal přístup do amfiteátru, připravuje celou řadu pokusů určených k tomu, aby dokázaly naprostou správnost jeho domněnky, z nichž

nejjednodušší důkaz spočíval v postavení lešení před "Ohradou", na kterém by byla umístěna promítací plocha, která by paprsky, vysílané z Venuše, zachycovala.

Já, který od večera jsem myslel jen na Bérangere, kterou jsem marně pronásledoval v zástupu, kde se jí podařilo zmizeti, jsem byl také zachvácen touto nakažlivou horečkou a zapomněl jsem již ten den, snažiti se odkrýti na stupních lidmi pokrytých tajemnou dívku, o které jsem myslil, že je proti mně zaujatá, která však se chvěla, šťastná, poddaná v těch několika minutách něžnosti, do níž vkládala všechnu lásku své nepochopitelné duše. Zapomněl jsem na to. Promítací plocha mě jedině zaujala. Záhada mého života byla obsažena ve veliké hádance, kterou nám kladly tyto slavné chvíle lidských dějin. Začínaly po nejbolestnějších a nejdojemnějších pohledech, které vyjadřovaly zázračné oči; začínaly tím zvláštním klamem bytostí, které Bénjamin Prévotelle považoval za obyvatele Venuše a jež konečně nebylo nemožné za ně považovati. Nebudu se pokoušeti přesně je popsati, ani okolí, v němž se objevovaly. Zmatek, vyvolaný objevením těch podivných "Podob", těch nesmyslných pohybů a nezvyklých krajin, byl příliš veliký, abychom měli čas přijímati přesné dojmy a vyvozovati z nich ty nejmenší, platné theorie. Jedině je možno o tom říci, že jsme byli svědky, jako poprvé, obecných výjevů s četnou účastí a množstvím skutků, které měly přesně vyměřený cíl, který na nás dělal týž dojem, jako při prvním jejich objevení. Všechny výjevy ukazovaly shluk nějakých "Podob", které se pohybovaly kolem prázdného prostranství, na něm byla nehybná podoba, osekávání této osamělé "Podoby", která jistě trpěla a měla strach o život. Věděli jsme již jistě, podle obdobného výjevu, že tento výjev bude míti význam jako druhá část filmu. Skoro všechny výjevy byly dvojnásobné a mající buď obdobný nebo protivný smysl. Bylo třeba čekati, abychom pochopili základní myšlenku, kterou obsahovalo toto představení. Přišla později a prostý výjev, který jsme uviděli, ukázal, jak bylo opravdové proroctví strýce Dorgerouxa, když říkal: "Lidé sem budou přicházeti jako poutníci, budou padati na kolena a plakati jako děti."

Křivá, kamenitá ulička, přerušovaná schody, se škrábala na příkrý, suchý pahrbek bez stínu, kde slunce nemilosrdně pálilo. Zdálo se, že je možno viděti páru, kterou jako teplý dech země vydechuje.

Spousta lidí šplhala na strmý svah. Na jejich tělech visí roztřepené sukně a dodávají jim tvářnosti žebráků nebo komediantů východního plemene.

Ulička mizí a objevuje se znova na vyšší rovině, kde vidíme, že před tímto zástupem jde průvod, skládající se z vojáků, oblečených v šat římských legií. Bylo jich, možná, šedesát nebo osmdesát. Kráčejí zvolna, v nepořádku, kopí na ramenou a někteří mají přílby v rukách. Často se mezi nimi někteří zastaví a pijí.

Čas od času máme dojem, že tito vojáci tvoří průvod prostřední skupině, složené z několika vůdců, občanů, oblečených v oblek, podobný kněžskému a trochu stranou jdou čtyři ženy, které pod svými dlouhými závoji skrývají spodní část svých obličejů. Potom najednou v jedné zatáčce jsme uviděli široký, těžký kříž, který se drkotavě zdvihá. Muž je přímo rozdrcen nesnesitelným břemenem, jež je odsouzen nésti až na místo utrpení. Při každém kroku klopýtne, vzmuží se, vztyčí a padá znova, vleče se dále, plazí se a podpírá na kamenech u cesty a již se nehýbe. Rána holí, kterou mu zasadil jeden voják, jej nevzkřísí. Jeho síly jsou již vyčerpány.

V tom sestupuje po kamenité cestě muž. Zastavují ho a poroučí mu, aby nesl kříž. Nezdařilo se mu to a rychle se vzdaluje. Ale když vojáci obracejí svá kopí na muže, ležícího na zemi, tři ženy se přiblíží a nabízejí se nésti břímě. Jedna se postaví na jeden konec, druhá a třetí po obou stranách a namáhavě lezou na pahrbek, zatímco čtvrtá žena zdvihá odsouzence a podpírá jej ve váhavé chůzi.

Ještě ve dvou místech můžeme sledovati bolestné stoupání toho, kdo jde vstříc smrti. Po těchto dvou výjevech se nám objeví samotný obraz na promítací ploše. Nepoznáváme ho. Je naprosto rozdílný od obličeje, který jsme očekávali podle obvyklého výrazu, jak se mu obyčejně dává. Ale jak povzbudil, jako nikdo jiný, hlubokou myšlenku, kterou v nás vyvolal svojí opravdovou přítomností. To je On, aniž je možno o tom vteřinu pochybovati. Žije před námi. Trpí. Bude před námi umírati.

Bude umírati. Každý z nás by chtěl odstraniti hrůzy této strašné smrti a každý si z duše přál nějakého klidného obrazu uprostřed jeho žáků a milých přátel.

Ale šťastné dny minuly a my se obáváme toho, co se připravuje. Vojáci, přicházející na místo popravy, mají hrubší výraz. Kněží obřadnými gesty proklínají skálu, kde se tyčí sloup a ustupují nazpět s hlavami skloněnými.

A teď kříž, pod nímž jdou ženy shrbeny. Za nimi jde odsouzenec. Jsou nyní dvě, o něž se opírá. Zastavuje se. Nic ho již nemůže zachrániti. Když jej vidíme znova po krátkém přerušení výjevu, kříž je již vztyčen a bezvědomí začíná.

Nemyslím, že by bylo někdy takové množství lidí rozechvěno větším a vznešenějším dojetím, jemuž jsme byli podlehli silou této chvíle, která byla, přesně řečeno, chvílí, kdy se rozhodoval pro sta a sta let osud lidstva. Toho nevidíme pod rouškou různých bájí a zkreslených pověstí. Můžeme si to představiti jen podle nejistých známek a podle naší představivosti a citu. A zde byla ta jedinečná chvíle. Žila před námi a nebyla nijak veliká, ale ponížená a ubohá. Zvědavý zástup odešel. Zástup vojáků hrál v kostky na plochém kameně. Čtyři ženy stály pod ukřižovaným mužem a omývaly jeho nohy slzami. Na vršku dvou sousedních pahrbků se kroutily dvě postavy na svých křížích. A to bylo všechno.

Ale jaký smysl jsme dávali tomuto chmurnému divadlu. Jaká hrozná tragedie se rozvinula před našima očima. Tlukot, kterým žila naše srdce, plná lásky a úzkosti, byl tlukot tohoto božského srdce. Jeho oči se skláněly na věci, na něž jsme my pohlíželi, na vyprahlou půdu, na barbarské postavy vojáků, na opuštěné obličeje žen.

Když se objevil poslední výjev, který nám ukázal jeho vyhublé, ztuhlé tělo, jeho milou, zpustošenou tvář a rozšířené oči, které se nám zdály býti nekonečné, celý zástup se zdvihl, muži i ženy padali na kolena a v hlubokém tichu šeptali své modlitby a spínali ruce k Bohu, který dodýchal.

Takové výjevy mohou býti pochopeny jen těmi, kdož je zažili. Nepochopí jich živěji nikdo, ani z mých řádků, ani ze současných novin. Ty hromadí jen pojmenování, výkřiky, které nedávají žádné představy oné mohutné skutečnosti. Naopak, všechny články potvrzují správnost základní pravdy, která se dá odvoditi z obou filmů tohoto dne a úplně

správně prohlašují, že druhý film vysvětluje a doplňuje první. Zde dole u nás, vzdálených bratří, je představa Boha spojena s hrůzami mučení a srovnáním obou událostí nám chtěli říci, že mají zrovna jako my víru náboženskou a vznešené snahy. Tak jako nám ukázali smrti jednoho ze svých vůdců a smrti jednoho z našich králů, že zažili stejné otřesy politické.

Tak nám také ukázali milostnými výjevy, že právě jako my se sklánějí před mocí lásky. Tedy stejný vývoj kulturní, stejné snahy myšlenkové, stejné pudy a stejné city

Jak by tito určití, vášniví poslové nebyli nás nadchli, zítra věděti toho více a rozmlouvati ještě přátelštěji? Jak nemysleti na otázky, které by mohly býti vysvětleny, otázky minulosti a budoucnosti, otázku kulturní a záhady osudové...

Ale zůstala nám táž nejistota, vlastně prudší nejistota, než včera. Jaká bude budoucnost tajemství Noëla Dorgerouxe? Takové byly okolnosti: Massignac přijal deset milionů, které mu byly nabízeny, ale pod tou podmínkou, že mu budou vyplaceny hned po představení a že mu bude zaopatřen průvodní list do Ameriky. Vždyť vyšetřování, v Toulousu započaté, potvrdilo obžaloby, vznesené proti Massignacovi jeho hospodyní, bylo tvrzeno, že úmluva byla již skoro uzavřena, jak důležitost tajemství Noëla Dorgerouxa přehlušila všechny obvyklé důvody spravedlnosti a trestu. Za toho stavu okolností, který se nemohl prodlužovati, vláda ustoupila, donutivši Massignaca prodati, pod trestem okamžitého uvěznění, tajemství a postaviti kolem něj muže, kteří ho měli při nejmenší hlouposti zadržeti. Když se zdvihla železná opona, dvanáct policejních zřízenců nahradilo sluhy.

A teď začalo představení, jemuž okolnosti dodávaly vážnosti, a které bylo proto prudké a vášnivé.

Tak jako vždy jsme nepochopili nejdříve smysl, který měl býti dán promítaným výjevům, protože šly za sebou příliš rychle, jako milostné scény, promítané den před tím.

Počátečného vidění "Tří očí" zde nebylo. Pokračování byla již skutečnost. V prostřed zahrady seděla mladší, krásná žena, oblečená podle módy z roku 1830. Vyšívala čaloun, který byl napjat nad lávkou a často pozvedla oči, které se něžně zadívaly na malé děvče, které si hrálo vedle. Matka i dítě se usmívaly. Dítě opustilo své buchty z písku a skočilo obejmouti matku.

Během patnácti minut nic jiného, než tento klidný obraz lidského života.

Potom za zády matčinými, asi na dvanáct kroků se tiše odhrnula záclona listí, pěkně vzrostlá, a neslyšitelným krokem vyšel ze stínu muž, elegantní a mladý.

Obličej drsný a čelisti sevřené. Má v ruce nůž. Jde tři nebo čtyři kroky ku předu. Žena ničeho neslyší a dítě nemůže viděti. Postupuje neobyčejně obezřetně, aby ani písek nezaskřípěl pod jeho nohama, aby se ani větev nehnula pod jeho dotykem. Stojí nad ženou. Jeho obličej je hrozný krutostí a nezdolnou vůlí. Ženin obličej je stále šťastný a usměvavý.

Ruka se pomalu zdvihá nad tímto úsměvem a nad touto radostí ze života. Potom klesá stejně pomalu a náhle krátkou ranou pod levé rameno, k srdci, ji ubíjí.

Jistě, bez hluku. Jediný vzdech ještě, jak vzdychl také v úžasném tichu zástup v "Ohradě".

Muž strhl ruku, naslouchal chvíli, sklonil se nad nehybné tělo, které kleslo do lenošky, potom se spěšně přesnými kroky vrátil k listnaté zácloně, která se za ním zavírá.

Dítě si nepřestalo hráti. Směje se a mluví.

Vidění mizí.

Teď se procházejí dva muži na opuštěné cestě, podle které teče úzká říčka. Mluví suše, tak jako se mluví o dešti a o pěkném počasí.

Když přicházejí zpět, zpozorujeme, že jeden z nich, který se nám za druhým schovával, drží revolver. Oba dva se zastaví a klidně hovoří. Obličej onoho ozbrojeného muže se svraští a dostává tentýž výraz zločinný, jaký jsme pozorovali u prvního vraha. A náhle útočí, zablýskne se, on padá a vrah se naň vrhne a vytrhne mu brašnu s listinami.

Viděli jsme ještě čtyři zločiny, z nichž nám nebyl znám žádný vrah, ani oběť. Byly to různé události, velmi krátké, stručně vyjadřující asi: klidný výjev z každodenního života, náhlé propuknutí vraždící vášně ve vší hrůze a zvířeckosti.

Bylo to hrozné divadlo, zvláště, když jsme viděli onen výraz důvěry a vážnosti, kterou zachovala oběť, zatímco my jsme viděli se nad ní vztyčiti přízrak smrti. Očekávání smrtelné rány, jíž jsme nemohli odvrátiti, nás polekalo, poděsilo. A zjevil se nám poslední obraz člověka. Byl to Noël Dorgeroux.

XVIII. ZÁMEK PRÉ-BONY.

Výkřik davu dokazoval při objevení velkého starce, známého všem z podobizen a z návěští, vyvěšených v "Ohradě", stejnou myšlenku, která jej okamžitě napadla. Naráz dav porozuměl. Po řadě zločinných výjevů věděli jsme, co znamená obraz Noëla Dorgerouxe a k jakému neúprosnému rozuzlení spěje děj, který byl líčen. Můj strýc by byl sedmý. Budeme účastni jeho smrti a viděti tvář vrahovu...

Všechno bylo připraveno s uměním znepokojujícím a s logikou, jejíž přísnost nás tísnila. Byli jsme jako uvězněni na bolestné cestě, na které nám bylo nutno dojíti až do konce, přes nátlak prudkých dojmů. Přiznám se, že jsem často ptal se sebe sama, bylo-li možné, aby se ještě více mohla prodloužiti řada zázračných vidění při takovém nervovém napětí, kterých vyžadovala a která překračovala již lidské schopnosti.

Postupné obrazy nám ukázaly mnoho výjevů, z nichž první byl ještě z doby, kdy Noël Dorgeroux jistě ještě nevěděl ničeho o objevu, protože jeho syn ještě žil. Bylo to v době války. Dominik ve vojenském stejnokroji objímal starého, dobrého otce, který plakal a chtěl jej zadržeti a když Dominik odešel, díval se Noël Dorgeroux za ním, jak se vzdaluje, tak sklíčeně jako otec, který ví, že svého syna již neuvidí. Potom zase výjev v "Ohradě", která je plna, jako kdysi, laboratoří a kůlen. Bérangere se prochází ještě jako dítě třinácti nebo čtrnáctileté.

Několik obrazů z jejich života nám ukázalo, s jakým očekáváním bylo stále slíděno po pracích mého strýce Dorgerouxe. On se nakláněl a stárl. Maličká rostla, což jí však nebránilo, aby si hrála a běhala.

V ten den, kdy jsem ji já uviděl minulého léta, viděli jsme i Noëla Dorgerouxe státi na žebříku a natírajícího zeď dlouhým štětcem, který v nádobě namáčel. Ale pak pozoruje, zkoumá zeď, kde je vyznačeno místo promítací plochy. Nic. Ale nyní jistě něco matného, neurčitého se zakmitalo v hlubinách hmoty, která vypadá, jakoby čekala a hledala...

Záchvěv a vše se proměnilo. Amfiteátr rostl, na některých místech nedokončen, jako byl té březnové neděle, kdy jsem našel strýcovu mrtvolu. Nová zeď vyčnívá ze svého sloupoví. Strýc odkryl dutinu, vyhloubenou při základech zdi a seřadil tam nádoby,

A hle, za amfiteátrem, který se pojednou zmenšil, se rýsují lesní stromy a údolíčka sousedních luk a odtud přichází muž, který si namířil k stezce, která se táhne kolem plotu. Já jsem rozeznal postavu. Byl to muž, s kterým jsem se za půl hodiny poté utkal v lese, kterým procházel. Byl to vrah. Je zabalen v lehkém plášti, jehož vyhrnutý límec sahá až k staženému kraji klobouku. Jeho chůze je neklidná. Blíží se k lucerně, ohlíží se, váhá a pomalu přelézá do "Ohrady".

Jde tou cestou, jako jsem šel já a vystrkuje hlavu také jako já.

Noël Dorgeroux stojí před promítací plochou, Uzavřel dutinu a napsal několik poznámek do sešitku. Oběť ničeho netuší.

Muž zahazuje oblek i klobouk. Obrací k nám svůj obličej. Je to Theodor Massignac.

Dav tak určitě čekal, že to bude on, že tím nebyl nijak překvapen. Ostatně výjevy byly onoho dne takové povahy, že nenechávaly místa myšlenkám a cizím dojmům. Důsledky, které mohl míti veřejný důkaz Massignacovy viny, nám nebyly ještě jasné. Nežili jsme minuty přítomnosti, ale minulosti a nemyslili jsme do poslední chvíle na nic jiného než, bude-li Noël Dorgeroux, o němž jsme věděli, že je mrtev, před námi zavražděn.

Výjev dlouho netrval. Ve skutečnosti neměl můj strýc nejmenšího tušení o hrozícím mu nebezpečí a proti domněnce, vzniklé za vyšetřování, nebylo naprosto žádného zápasu, jehož stopy se domnívali nalézti. Ten zápas se odehrál potom, když byl už strýc udeřen, a když ležel bez hnutí na zemi. Odehrál se mezi vrahem, posedlým úžasným vztekem a mrtvolou, kterou byl rozlícen znova zavražditi.

A skutečně to byla zvířecká zuřivost, která se rozpoutala v davu. Dav, který byl zdržován dosud neuvědomovanou nadějí a který byl hrůzou omráčený, se při pohledu na ohavný čin, který se odehrál na promítací ploše, byl zachvácen hněvem a nenávistí proti živému a viditelnému vrahu, jehož bytí bylo náhle považováno za nesnesitelnou vyzývavost. Vznikl v něm hnus a touha po pomstě, kterých nemohly zdržeti žádné ohledy. Rozpoutání bylo dílem okamžiku. Vytrhl se náhle ze vzpomínek, z vidění minulosti, aby se vrhl do skutečné přítomnosti a byl účastný nutného činu. Jednomyslné nadšení letělo po stupních a vnikalo všemi vchody a dav hnal útokem na klec, kde byl Massignac ukryt.

Nemohu přesně popsati průběh celého výjevu. Massignac, který se pokusil při začátku obžaloby o útěk, narazil na dvanáct policistů, kteří se konečně obrátili proti zástupu, který se pokoušel vylámati příčky vysoké mříže. Ale jak mohlo těch dvanáct lidí odporovati? Mříž padla. Policisté byli odstrčeni.V záblesku světla jsem zpozoroval Massignasa, jak se opírá proti zdi a drží v natažených rukách dva revolvery. Několik výstřelů zaznělo. Několik útočníků padlo. Teď Massignac využitkoval chvíle váhání, která ostatní útočníky zdržela a shýbl se rychle k elektrické baterii, umístěné v základech. Stiskl knoflík. Nahoře ve zdi se brána rozevřela a vychrlila proudy modré tekutiny, jejíž proud zalil celý povrch promítací plochy. Vzpomněl jsem si nyní na hroznou předpověď Massignacovu: "Zemřu-li, je to také smrt Noëla Dorgerouxe, zahyneme společně."

V nebezpečí smrti, na kraji propasti měl ohavnou myšlenku a odvahu provésti svoji vyhrůžku. Dílo strýcovo bylo zničeno. Hned jsem se vrhl, jako bych ještě mohl zažehnati neštěstí, zachráněním bídníka. Ale zástup držel svou oběť a podával si ji z ruky do ruky, jako vyjící smečka, která v držce trhá štvanou zvěř.

Podařilo se mně proraziti si cestu pomocí dvou policistů a protože Massignacovo tělo bylo v majetku několika méně zuřivých útočníků, jež zarážel pohled na umírajícího. Utvořili kolem něho kroužek, aby chránili jeho umírání a jeden z nich, který řídil hlouček, mě zavolal.

"Rychle, rychle," řekl mně, jak jsem tam dospěl. "Vyslovuje vaše jméno."

První pohled na zakrvácenou hromadu masa, která ležela na sedadlech dvou vycpaných židlí mě ubezpečila, že není žádné naděje a že by to byl zázrak, kdyby tato mrtvola ještě vydechla. Ale přece ještě vyslovoval mé jméno. Zaslechl jsem jeho slabiky, když jsem se nakláněl nad obličej, který mně neznal a řekl jsem jasně:

"To jsem já, Massignacu, Viktor Beaugrand. Co mně chcete říci!"

Podařilo se mu otevříti ústa, podívati se na mě kalnýma očima, která hned zavřel a přitom řekl:

"Dopis... dopis... zašitý v podšívce."

Prohledal jsem hadry, které zůstaly z jeho kabátu, Massignac učinil dobře, že zašil dopis do podšívky, protože všechny ostatní papíry vylítaly z kapes.

A hned jsem četl na obálce své jméno.

"Otevřete... otevřete..." zašeptal.

Otevřel jsem. Bylo tam jen několik řádků, vržených rychle hrubým písmem na papír. Neměl jsem času všecky čísti, jen první jsem přečetl, která zněla: Bérangere zná vzorec...

"Bérangere!" křikl jsem. "Ale kde jest. Víte, kde je?" Hned jsem pochopil nerozvážnost svého činu, že jsem vyslovil nahlas jméno mladé dívky a naklonil jsem se více, přiblížil ucho, abych uslyšel poslední slova Massignacova. Opakoval stále: "Bérangere... Bérangere..." snaže se vysloviti odpověď, jíž jsem žádal, ale snad mu vypověděla paměť službu... Jeho rty se křečovitě pohybovaly a breptal chraptivé zvuky, které byly brzo již jen chrapot a z nichž bylo lze snadno rozeznali tato slova:

"Bérangere... Zámek... Zámek Pré-Bony."

Ať je jakékoli napětí našeho ducha, když se utkví na jedné myšlence, které jej úplně zaujme, může na nás přece tisíce okolních dojmů působiti. Tak v tom, okamžiku, když jsem se zdvihal a opakoval si docela potichu: "Zámek Pré-Bony..." napadlo mně matně, že by mohl někdo jiný slyšeti adresu, kterou mně dal Massignac a ten dojem se utvrdil ve mně.

Tak jsem také náhle zpozoroval, že kdo vedle mne stál, ten nějaký muž mohl, právě jako já, čísti začátek Massignacova listu - byl to muž, jehož umělé nalíčení před mýma očima náhle spadlo a před mýma očima se objevila bledá tvář Velmotova. Ohlédl jsem se kolem sebe: nějaká osoba se právě vyprošťovala ze zástupu zvědavců, který nás obklopoval a běžela pohybujícími se skupinami davu. Zavolal jsem naň. Zavolal jsem své jméno. Pobídl jsem policisty, aby ho pronásledovali. Bylo příliš pozdě. Tak se pan Velmot, nesmiřitelný nepřítel, který se nebál trýzniti Massignaca, aby mu vyrval vzorec, bez strýce Dorgerouxe dověděl, že Bérangere zná ten vzorec. A současně se dověděl, čeho bezpochyby nevěděl, o úkrytu Bérangere.

Zámek Pré-Bony... Kde je ten zámek? Do kterého koutu Francie se uchýlila Bérangere po zavraždění svého kmotra Dorgerouxe? Nemůže to býti daleko od Paříže, protože mně jednou žádala o pomoc a protože byla předevčírem v "Ohradě". Ale ať to je jak chce daleko, jak se tam dostati? V okruhu deseti mil kolem Paříže je tisíc zámků.

"A přece," řekl jsem si, "je rozuzlení dramatu v tom zámku. Vše je ztraceno, nebo je vše zachráněno, ale je třeba, abych tam již byl. Je-li promítací plocha zničena, dostal jsem od Massignaca prostředek, jak ji obnoviti, ale je třeba býti tam. Je třeba, abych tam byl dnes v noci nebo zítra ráno, jinak bude Velmot pánem Bérangere.

Celý večer jsem vyzvídal. Prohlížel jsem mapy, ročenky, plány. Ptal jsem se, telefonoval jsem. Nikde mně nemohli poskytnouti nejmenší zprávy o zámku Pré-Bony. Ale až ráno, po noci, ztrávené v horečné činosti, mně přesné uvážení všech událostí dalo myšlenku začíti ji hledati v krajině, kde jsem věděl, že se Bérangere zdržovala. Najal jsem automobil a dal se vézti směrem k Bougivalu.

Neměl jsem velké naděje. Ale strach, aby Velmot neodhalil přede mnou úkryt Bérangere, mně pálil takovým utrpením, že jsem si nepřestal opakovati:

"To je tak... jsem na dobré cestě... je jisté, že najdu Bérangere a že jí ten lupič ani vlasu nezkřiví..." Láska k mladé dívce se najednou zbavila všech pochyb a podezření, které ji dosud tížily. Konečně nestaral jsem se o podrobnosti a nerozpakoval jsem se hledati nejmenších důkazů pro nebo proti ní. Nesetřel-li její polibek dosud všech špatných vzpomínek, nebezpečí, do kterého upadala, zvětšilo moji víru a něžnost.

První mé poptávky ve Ville-d'Aoray, v Mernes a ve Vaucressonu mně nic nepomohly. Zámku Pré-Bony tam neznali. V Cette-Saint Cloud nová pohroma. Tam totiž jsem se snažil nalézti v jedné chatrči, náhodnou otázkou, stopy pana Velmota - onoho velkého, bledého muže a bylo mně odpověděno, že jezdil často autem do Bougivalu a že se dnes časně ráno zde potuloval. Vyjasnil jsem si své otázky: to byl jistě Velmot. Měl čtyřhodinový náskok přede mnou. A věděl, kam má jíti a miloval Bérangere. O čtyři hodiny napřed pro banditu jeho síly a odvahy, který hrál na poslední kartu. Co by ho zadrželo? Jaké výčitky svědomí? Zmocniti se Bérangere, míti ji v moci, donutiti ji, by mluvila, to bylo teď proň jenom hračkou. A miloval Bérangere!

Vzpomínám si, že jsem uhodil v chatrči na stůl a zvolal jsem ve hněvu:

"Ne, ne, to není možné! Zámek o němž mluvím, je jistě na této straně! Ukažte mi cestu!"

Teď jsem již nebyl v nejmenších pochybách. A s druhé strany jsem se nemýlil, hledaje v těchto končinách. A naproti tomu jsem věděl, že Velmot slyšel Massignacovo sdělení a znal krajinu, aby tam dospěl nastoupil již za svítání svou cestu.

Lidé se sbíhali před chatrčí, S rostoucím rozčilením jsem kladl otázky, které zůstaly bez odpovědi. Konečně někdo mně řekl o křižovatce, nazývané často tímto jménem Pré-Bony a která byla v lese Saint-Cucufském, tři až čtyři kilometry vzdáleném. Jedna z cest, které se zde rozvětvovaly, vedla k novému domu, dosti skrovného vzezření, kde bydlili mladí manželé, hrabě a hraběnka z Roucherolles.

Měl jsem dojem, jakoby má vůle vyvolala tuto příznivou příhodu a aby zrovna vytvořila ten veselý kousek, aby byl na můj dosah zámek, který jsem mohl za chvíli dostihnouti.

Pospíšil jsem si. V chvíli, když jsem kráčel zahradou, sestupoval s koně u chodníku mladý muž.

"Jsem zde prosím, dobře v zámku Pré-Bony?" ptal jsem se.

Podal otěže svého koně čeledínovi a odpověděl s úsměvem: "Tak ho totiž nazývají trochu s nadsázkou v Bougivalu."

"Ach!" zašeptal jsem, rozčilen touto nečekanou novinkou. "Tedy zde to je... a přicházím včas."

Mladý muž se představil. Byl to hrabě z Roucherolles.

"Směl bych věděti, s kým mám tu čest?"

"Viktor Beaugrand," odvětil jsem,

A bez jakéhokoliv úvodu, spoléhaje na příjemný výraz toho muže, jsem mu řekl: "Jedná se o Bérangere. Je v tomto zámku, není-liž pravda? Je zde v bezpečí?"

Hrabě z Roucherolles se začervenal a zadíval se na mě pozorně.

Uchopil jsem ho za ruku. "Prosím vás, pane, situace je vážná, Bérangere je pronásledována mužem neobyčejně nebezpečným... "

"Kým tedy?"

"Velmotem."

"Velmotem?"

Hrabě se již netajil a opakoval:

"Velmotem! Velmotem, tím nepřítelem, jehož se tak děsí! A je skutečně příčina se ho obávati. Ale bohudíky, nezná jejího úkrytu!"

"Zná jej od včerejška," křikl jsem.

"Buďsi, je potřebí času se připraviti, uvážiti jeho útok."

"Dnes ráno viděli jej zde na blízku vesničtí lidé." Vyložil jsem mu vše. Nečekal ani, až skončím. Šel nahoru a vstoupil do pokoje mladé dívky. Ale té tam nebylo.

Hrabě se nezdál býti příliš překvapen.

"Vychází často časně z rána," řekl.

"Snad je ještě v domě," pokračoval. "S mojí ženou? Ne, má žena je trochu nemocná, ještě nevstala."

"Tedy?"

"Tedy si myslím, že je na své obvyklé procházce v troskách starého hradu. Má ráda ten kout, s kterého je viděti Bougival a celou řeku."

"Je to daleko?"

"Ne, na konci parku."

Ale park se rozkládal na dosti velikém údolí a bylo potřebí čtyř nebo pět minut chůze, abychom se dostali na kopeček, odkud bylo lze pozorovati na hřebeně kopce mezi balvany, seskupené trosky zdí.

"Počkejte zde," řekl hrabě. "Bérangere přišla až na tuto lavičku. Nechala zde knihu, kterou četla."

"A také stuhu... pomačkanou stuhu. A tráva okolo nesla stopy chůze... Bože, kéž se jí nic nestalo, tomu ubohému dítěti!"

Ještě jsem svých slov neskončil, když jsme zaslechli s té strany, kde byly zříceniny, křik. Zvolání nebo bolestný výkřik, nemohli jsme to rozeznati. Pospíšili jsme si po úzké stezce, která vedla klikatě na pahrbek přes lesní cesty. Když jsme byli asi v polovině cesty, křik se znova ozval a ženská postava vyskočila ze zřícených kamenů starého hradu.

"Bérangere," křikl jsem, zdvojnásobiv rychlost.

Neviděla mne. Utíkala jako pronásledovaná osoba, využívajíc skrýší, kterých mohly poskytnouti trosky.

A skutečně se objevil muž s revolverem v ruce, který ji hledal a ohrožoval.

"To je on," zašeptal jsem, "on Velmot!"

Jeden za druhým vstoupili do skupiny trosek, od níž nás dělilo asi čtyřicet metrů. Přeběhli jsme je za pár vteřin a já první jsem si pospíšil k místu, kde Bérangere zmizela.

Když jsem tam docházel, zazněl výstřel a hned se ozvalo úpění. Přes všechno namáhání jsem nemohl přijíti vpřed, protože byla cesta zahražena ostružinami a větvemi břečťanovými. Můj společník a já jsme se snažili vyrvati z větví, které nám dřely obličej. Konečně jsme dospěli na širší prostranství, kde jsme zprvu ve vysoké trávě a starými kameny ničeho neviděli. A přece ten výstřel, který jsme slyšeli? A ten blízký nářek?

Náhle hrabě, který hledal poněkud dále než já, křikl:

"A zde... Bérangere, vy jste raněna?"

Skočil jsem k němu. Bérangere ležela v hromadě květin a trávy.

Byla tak bledá, že jsem nepochyboval, že je mrtva a hned mně napadla jasná myšlenka, že jí nemohu následovati. Ukončil jsem své úvahy hlasitými slovy:

"Nejdříve ji pomstím. Přísahám, že vrah zemře mojí rukou."

Ale hrabě mě ujistil, když ji chvíli prohlížel: "Není mrtva, dýchá."

A viděl jsem ji, jak otvírá oči.

Vrhl jsem se před ní na kolena, zdvihl jsem její krásnou, bolestnou hlavu ve svých rukách a řekl jsem jí: "Kde jsi raněna, Bérangere? Odpověz, má drahá!"

Zašeptala:

"Nejsem raněna... To je únava, rozčilení..."

Naléhal jsem:

"A přece na tě střelil..."

"Ne, ne," odpověděla, "to jsem já vystřelila."

"Je to možné? Ty že's vystřelila?"

"Ano, z jeho revolveru..."

"Ale chybila's. Zachránil se útěkem..."

"Nechybila jsem. Viděla jsem jej padati... tak blízko... Na kraji úvozu."

Ten úvoz byla hluboká prohlubina v zemi, která byla od nás napravo. Hrabě zamířil k naznačenému místu a zavolal mě.

Když jsem k němu dospěl, ukázal mně mužské tělo, které leželo dole, obličej pokrytý krví. Přiblížil jsem a poznal Velmota. Byl mrtev.

XIX. VZOREC.

Velmot mrtev... Bérangere živa... Jakou radost jsem pocítil! Jaká neočekávaná bezpečnost! Tentokrát nemilé dobrodružství už bylo skončeno, protože ta, kterou jsem miloval, se již neměla čeho obávati. A hned jsem si vzpomněl na Noëla Dorgerouxe: vzorec, který v sobě skrýval veliké tajemství, byl zachráněn. Se známkami a základy celého pochodu, které byly už jinde známy, mohlo lidstvo pokračovati v díle mého strýce.

Bérangere zvolala:

"Je mrtev, není-liž pravda?"

Měl jsem dojem, jako bych ji neměl obtížiti pro ni tak těžkou pravdou, o které pochybovala, proto jsem jí řekl:

"Ne - neviděli jsme ho... asi unikl..."

Má odpověď ji potěšila a ona zašeptala:

"V každém případě je raněn... jsem jista, že jsem ho zasáhla."

"Odpočin si," řekl jsem jí, "a ničím se neznepokojuj, má drahá."

Poslechla mě a byla tak unavená, že hned usnula,

Než jsme ji odnesli, vrátili jsme se, já a hrabě, k mrtvole a nechali jsme ji sklouznouti po svahu úvozu, kde jsme jí položili až ke zdi, která ohraničovala park.

Protože zde byl průlom ve zdi, ujistil mě hrabě, že Velmot nemohl jinudy sem vniknouti, než tudy. A skutečně, na kraji

lesní cesty, nedaleko odtud, jsme objevili opuštěný automobil. Položili jsme tam tělo, revolver jsme dali na sedadlo a vůz jsme odvezli až na kilometr daleko a zanechali jsme jej na kraji paseky. Nikoho jsme nepotkali. Nebylo tedy žádné pochyby, že jde o sebevraždu.

Za hodinu poté, když jsme dopravili Bérangere nazpět do zámku, odpočívala na loži a podala mně ruku, kterou jsem pokryl polibky. Byli jsme již sami a nebylo žádného nepřítele kolem nás. Žádná ohyzdná tvář po nás neslídila v temnotách. Nikdo nemohl odporovati našemu spravedlivému štěstí.

"Přízraky minuly," řekl jsem. "Není mezi námi již překážky. Nebudeš mně již utíkati, viď?"

Díval jsem se na ní s pocity, ve kterých bylo hodně netrpělivosti. Má drahá byla pro mě ještě plná tajemství a neznámého a ještě hodně tajemství se skrývalo v této duši, do níž jsem nikdy nepronikl. Řekl jsem jí to. Podívala se na mě dlouze svýma unavenýma očima, svítícíma horečkou, které byly tak rozdílné od posměvačných a nedůvěřivých očí, jak jsem je kdysi znal a zašeptala:

"Tajemství? Mnoho tajemství? Ne. Žádného tajemství nemám, vyjma jednoho, které je základem všeho."

"Můžeš mi je svěřiti, Bérangere?"

"Miluji vás."

Zachvěl jsem se radostí. Ta láska, již jsem kdysi v nitru tušil, v níž mně však překážela nedůvěra, podezřívání a tajená nenávist. A teď se mně Bérangere přiznala vážně a oddaně...

"Ty mě miluješ... Ty mě miluješ... Proč's mně to neřekla dříve? Kolika neštěstím bychom se byli mohli vyhnouti? Proč's mně to neřekla?"

"Nemohla jsem."

"A můžeš nyní, když už není mezi námi překážek?"

"Je mezi námi stále táž překážka."

"Jaká?"

"Ty víš... je zde můj otec."

Řekl jsem tiše:

"Vždyť víš, že Theodor Massignac je mrtev."

"Vím to."

"V tom případě..."

"Jsem dcera Theodora Massignaca."

Zvolal jsem živě:

"Bérangere, chtěl bych ti rád něco sděliti a ujišťuji tě předem..."

Přerušila mě.

"Neříkejte již více, prosím vás. Je zde něco, co nás dělí. Je to propast, již nelze slovy překlenouti."

Zdála se býti tak vyčerpána, že jsem ji chtěl opustiti. Zabránila mně.

"Ne," řekla. "Nebudu nemocna... ještě několik dní. Předně chci, aby bylo mezi námi jasno a abyste znal všechny mé činy. Poslyšte mě..."

"Zítra, Bérangere."

"Dnes," poručila. "Potřebuji se vám svěřiti. Nic mně nemůže více uspokojiti. Poslouchejte mě."

Nebylo potřebí, aby mě dlouho prosila. Jak bych nechtěl o ní přemýšleti a ji poslouchati? Takové zkoušky nás pronásledovaly, když jsme byli od sebe vzdáleni, že jsem se bál, přese všechno, že již nebudu nikdy jí nablízku.

Vzala mě kolem krku a její rty pod mýma očima šeptaly. Když viděla, že se na ni dívám, usmála se,

"Vzpomeňte si... tam v "Ohradě"... poprvé... Od toho dne jsem vás nenáviděla a zbožňovala. Byla jsem vaším nepřítelem a otrokem. Ano, celá má neodvislá, trochu bláznivá povaha se bouřila, protože jsem se nemohla zbaviti vzpomínek, které mě tak zlobily a které mně byly přece tak milé... Byla jsem domýšlivá. Utíkala jsem vám a vracela se zase k vám a vrátila bych se jistě k vám, kdyby ten člověk... ten člověk, jejž znáte, ke mně nebyl jednoho dne přistoupil."

" Velmot! Co chtěl dělati? Co chtěl?"

"Přišel od mého otce. Co chtěl - to jsem pomalu začala chápati - to bylo: vniknouti mojí pomocí do života Noëla Dorgerouxe a ukrásti mu tajemství jeho vynálezu. Hned první chvílí mne žádal Velmot, abych mlčela, pak již poroučel."

"Nebylo třeba ho poslouchati."

"Kdybych byla jen trochu nediskretní, byl by vás zabil a já jsem vás milovala. Měla jsem strach a měla jsem tím větší strach, že mě Velmot pronásledoval láskou, která můj hněv úžasně dráždila. Jak bylo možno pochybovati, že ta vyhrůžka není vážná? Od té doby jsem již byla v tom zapletena, ze lži do lži, stala jsem se jeho spoluvinnicí... či lépe jejich spoluvinnicí, protože se můj otec k němu během zimy připojil. Ach, jaké utrpení! Ten muž mě miloval... a ten nehodný otec... Žila jsem v hrůze a hanbě, doufajíc stále, že toho zanechají, protože všechny jejich útoky nikam nevedly..."

"A mé dopisy z Grenoblu? A obavy mého strýce?"

"Ano, vím o nich, váš strýc mně o nich vypravoval často, aniž jsem mu prozradila spiknutí, protože jsem jej sama střežila. Na mojí žádost vám poslal zprávu, která byla uloupena. Jen zločinu jsem nepředvídala. Krádež, ano, přes všechnu moji obezřetnost, viděla jsem dobře, že to přesahuje mé síly, že můj otec vnikl v noci do "Bytu" a že vládl prostředky, jichž jsem já neznala. Ale na zločin, na vraždu, ne, já dívka jsem na to vůbec nemohla pomysliti..."

"A co v neděli, když tě přišel Velmot hledati do "Bytu" v nepřítomnosti Noëla Dorgerouxe?"

"V tu neděli mně řekl, že můj otec chce upustiti od svého plánu, že se se mnou chce rozloučiti a že na mě čeká u kaple na opuštěném hřbitově, kde se oba pokoušeli dělati pokusy s úlomky staré zdi z "Ohrady". A Velmot opravdu využil návštěvy v "Bytě" k tomu, aby ukradl jednu z těch modrých lahviček, jichž strýc používal. Když jsem to zpozorovala,

již byl vylil část tekutiny na rychle zřízenou promítací plochu na zdi kaple. Mohla jsem chytiti lahvičku a hoditi ji do studně. V tom okamžiku vy jste mě zavolal. Velmot se na mně vrhl, odtáhl mě až ke svému automobilu, kde mě omráčil ranou pěstí, svázal a ukryl pod velikým pláštěm. Z mdloby jsem se probrala až v Batignolské garáži. Bylo to večer. Mohla jsem trochu zatočiti vozem, přiblížiti se k okénku a vyskočiti na ulici. Pán a dáma, kteří šli okolo, probudili mě ze mdloby, protože jsem si při pádu vymkla nohu. Odvedli mě sem, k sobě. Na druhý den jsem se dověděla z novin o zavraždění Noëla Dorgerouxe."

Bérangere ukryla obličej do dlaní.

"A co jsem vytrpěla! Což jsem nebyla zodpovědná za tuto smrt? Byla bych se šla udati, kdyby mně to pán a paní z Roucherolles nebyli zakázali. Byli to moji nejlepší přátelé. Udati se, to by znamenalo ztratiti svého otce a tím i tajemství Noëla Dorgerouxe. Tento poslední důvod rozhodl. Bylo třeba napraviti zlo, které jsem nedobrovolně udělala a bojovati proti těm, jimž jsem sloužila. V té době byla jsem již uzdravena a dala jsem se hned do práce. Znajíc důležitost pokynů Noëla Dorgerouxe, které uschoval za podobiznou d'Alemberta, dala jsem se dovésti do "Bytu" ten den, či lépe to ráno před zahájením. Měla jsem úmysl vás uviděti a vám se se vším svěřiti. Ale stalo se, že zadní dveře byly otevřeny a že jsem mohla vniknouti, aniž jsem probudila čí pozornost. Bylo to právě v kmotřičkově pokoji, kde jste mě přistihl."

"Proč's utekla, Bérangere?"

"Vy jste měl listinu a to stačilo."

"Ne, ty's měla zůstati a vysvětliti."

"Ale nebylo třeba mluviti o lásce. Dcera Massignacova není lásky hodna."

"Tak se stalo, má drahá," řekl jsem jí s úsměvem, "že Massignac, který byl v domě, od nějž měl klíč, slyšel naši rozmluvu, vzal mně listinu a stal se tak jediným pánem tajemství. Nehledím-li ani k tomu, že's mě zanechala samotného se silným nepřítelem."

Zakývala hlavou,

"Neměl jste se čeho báti se strany mého otce. Vám hrozilo nebezpečí od Velmota a toho jsem já střežila."

"Jak?"

"Přijala jsem pohostinství v zámku Pré-Bony, protože jsem věděla, že se otec i Velmot tuto zimu zdržují v této krajině. A skutečně jsem jednou poznala Velmotův automobil, který uháněl směrem k Bougivalu. Po nějakém hledání jsem objevila kůlnu, kde uschovával své auto. A 15. května jsem střežila to okolí, když vstoupil ve společnosti dvou mužů. Po několika vteřinách jsem porozuměla, že unesli na konec představení mého otce, že ho odvezli na sousední ostrov, který byl Velmotovým útočištěm a že ho druhý den donutí všemi prostředky, aby mluvil. Co dělati? Odevzdati Velmota policii, to znamenalo poskytnouti proti otci nezvratných důkazů. A potom, moji přátelé Roucherollesovi nebyli právě v Pré-Bony. Bez pomoci jsem běžela do "Modrého hostince" a dala jsem si s vámi schůzku telefonem."

"Ano, schůzku, na kterou jsem přišel v noci, Bérangere."

"Vy, že jste tenkrát přišel?" ptala se překvapeně.

"Pro boha, ano, a u dveří na mě čekal chlapec, tebou vyslaný, dovedl mě na ostrov, do Velmotova domu, pak do jednoho pokoje, kde mě pan Velmot zavřel a kde jsem byl přítomen na druhý den mukám a zmizení Theodora Massignaca. Bérangere, ty nejsi příliš obratná."

Divila se a řekla:

"Neposlala jsem vám žádného chlapce. Neopustila jsem "Modrého hostince" po celou noc a čekala jsem na vás celou noc a celý den. Byli jsme zrazeni, ale kým?"

"Tajemství!" řekl jsem jí s úsměvem. "Velmot měl v té hospodě nějaké důvěrné známé. Oznámili mu, že's telefonovala a on vyslal toho chlapce, který mu byl úplně oddán, aby mě na cestě chytil."

"Proč však na vás udělal nástrahu a ne na mě?"

"Nechal si tvé chycení asi na druhý den. Nevěřil mně asi více než tobě a chtěl tvého volání využíti, aby mě měl tak dlouho ve vězení, až by Massignac promluvil. Konečně musel poslouchati tvých důvodů, podrobiti se nutnostem, kterých neznáme a které nemají konečně žádné důležitosti. A co druhého dne, Bérangere?"

"Druhý den," zvolala, "se mně podařilo nalézti loďku a večer s ní plouti kolem ostrova, až k místu, kde otec umíral. Mohla jsem ho zachrániti."

Teď jsem byl já zmatený.

"Jak, ty že's ho zachránila? Ty jse's odvážila čekati na Velmota ve stínu a uhoditi jej, když se obracel proti mně? To ty's ho zadržela? A ty's osvobodila Massignaca?"

Vzal jsem její dětskou ruku a líbal ji dojatě. Drahá bytost! Ona také, aby uhájila tajemství Noëla Dorgerouxe, učinila vše, a s jakou silou a klidnou odvahou! Dvacetkrát opovrhovala smrtí a neustoupila ani o krok, ani v největším nebezpečí, ani když měla střeliti."

"To mně všechno povíš podrobně, Bérangere. Pokračuj... A kam's dovedla svého otce?"

"Až na kopec a pak zelinářským povozem až do zámku Pré-Bony, kde jsem ho ošetřovala."

"A Velmot?"

Zachvěla se.

"Již jsem ho dlouho neviděla, až dnes ráno. Četla jsem na lavičce. Objevil se a já chtěla utéci. Zabránil mně v tom a řekl:

"Váš otec je mrtev. Přicházím od něj. Poslyšte mě."

Nevěřila jsem mu, ale on ihned řekl:

"Přísahám, že přicházím od něho a důkazem je, že když umíral, mně svěřil, že znáte vzorec. Řekl vám ho za své nemoci."

To byla pravda. Když jsem otce ošetřovala tam v té ville... mně jednou řekl: "Nevím, co se stane, Bérangere, Možná,

že zničím meudonskou promítací plochu, abych se pomstil. Udělal bych křivdu. A pro všechny případy chci napřed zameziti tomu bláznivému činu."

Pak mě naučil vzorci nazpaměť. A tak nikdo nemohl ho znáti, než otec a já, protože jsem s ním byla sama a já tajemství opatrovala. Velmot tedy mluvil pravdu. Ptala jsem se ho:

"A tedy?"

"Jeho poslední vůle je, abyste mně dala vzorec."

"Nikdy," křikla jsem. "Otec mě zapřísahal, abych ho nikomu neříkala, ať přijde, kdo přijde, jenom jedinému člověku na světě."

Pokrčil rameny.

"Viktoru Beaugrandovi, není-liž pravda?"

"Ano."

"Viktor Beaugrand slyšel poslední slova Massignacova. A on se mnou souhlasí nebo bude jistě souhlasiti."

"Není možné."

"Zeptejte se ho. Je tam nahoře, ve zříceninách."

A když jsem se naň nejistě dívala, usmál se a řekl:

"No ano, ve zříceninách, přivázán ke pni stromu. Jeho život záleží na vás. Daruji mu jej jen za vzorec. Ne-li, pak zemře."

Nevěřila jsem tomu. Šla jsem jako pomatená ke zříceninám. A to Velmot chtěl. Zříceniny byly pusté místo, vhodné k útoku. Hned se oň pokusil, aniž zastíral svoji lež.

"Padla's do sítě, holčičko," křikl, povaliv mě na zem. "Já to věděl, že přijdeš! Pomysli, vždyť jde o tvého miláčka... o toho, koho miluješ... A ty ho miluješ, není-liž pravda?"

Bylo jisté, že mně chtěl vyrvati vzorec hrozbami a ranami... Ale, jeho vztek proti vám, můj odpor, má nenávist ho připravila o rozvahu. Chtěl se především pomstíti... Držel mě v rukách... Oh, ten bídník!"

Zakryla si zase obličej rukama. Horečka jí zmítala a já slyšel, jak šeptala:

"Bídník! Jak jsem mu mohla uniknouti, když jsem byla tak sesláblá... Ale přece se mně podařilo ho stisknouti a vyprostiti se mu. Hnal se za mnou s revolverem v ruce. Ale když mě již doháněl, upadl a ztratil zbraň, kterou jsem hned sebrala. A když se na mě hnal, střelila jsem..."

Zamlčela se. To únavné vypravování ji vyčerpalo, V obličeji měla roztržitý, zděšený výraz. Řekl jsem ji:

"Ubohá Bérangere, provinil jsem se na tobě. Velmi často jsem tě obviňoval a nepomyslil jsem si, že's taková podivuhodná, vzácná žena, jaká skutečně jsi."

"Vy jste mně nemohl rozuměti."

"Proč?"

Zašeptala bolestně:

"Jsem Massignacova dcera."

"Mlč," křikl jsem, "tys se vždy obětovala a vždy vydávala v nebezpečí. A pak, miluji tebe, Bérangere, která's mně dala v jednom polibku celý svůj život a celou svoji duši. Vzpomeň si, Bérangere... tenkrát odpoledne v "Ohradě", když jsem tě nalezl a když tě podívaná na ty všechny milostné výjevy mně vrhla do náručí..."

"Nezapomněla jsem na nic," řekla, "a nezapomenu nikdy,"

"Tedy, souhlasíš?"

"Jednou pro vždy opakuji: Jsem dcera Massignacova."

"To je jediný důvod tvého odporu."

"Jak o tom můžete pochybovati?"

Za chvíli jsem řekl:

"Kdyby chtěl osud, aby's nebyla Massignacovou dcerou, souhlasila by's s tím, státi se mou ženou?"

"Ano," řekla vážně.

Nadešla chvíle, abych mluvil a byl jsem šťastný, že to mohu učiniti. Začal jsem:

"Chtěl-li by osud, abys nebyla Massignacovou dcerou... Bérangere, nikdy jsi's neuvědomila, že není mezi vámi žádného citu, naopak úplná lhostejnost? Když jsi byla malá, myšlenka, že by's se mohla k němu vrátiti a s ním žíti, tě pobouřila. Tvůj život tkvěl celý v "Ohradě". Všechnu lásku jsi dala Noëlu Dorgerouxovi. Nemyslíš, že je možno tvé dětské city nějakým zvláštním způsobem vykládati?"

Podívala se na mě udiveně a řekla: "Nerozumím."

"Nerozumíš, proto že's o tom nikdy nepřemýšlela. Je například možné, aby smrt toho, koho's nazývala svým otcem, na tebe působila jako osvobození?"

Podívala se na mě překvapeně:

"Proč říkáte? Toho, koho jsem nazývala svým otcem?"

"Vždyť jsem tě neviděl, jak jsi se narodila," řekl jsem s úsměvem. "Nemám jiného důkazu, než událost, která je prazvláštní..."

"Ale," řekla silnějším hlasem, "vy nemáte nejmenšího důkazu, že by tak nebylo..."

"A možná... možná, že ho mám..."

"Ach," řekla, "to by bylo hrozné... kdybyste mně to řekl a tak mě postavil tváří v tvář takové pravdě."

"Znáš Massignacovo písmo?"

Vytáhl jsem z kapsy dopis, který jsem jí podal,

"Čti, má drahá. To je dopis, který psal Massignac a který mně dal, když umíral. Přečetl jsem první slova a hned jsem tě začal hledati. Čti, Bérangere, a nepochybuj o tom, je to svědectví člověka, který je již mrtvý."

Vzala papír a četla nahlas:

"Bérangere zná vzorec a může jej svěřili jedině vám, Viktore. Vy se s ní oženíte, není-liž pravda? Není mojí dcerou, ale dcerou Noëla Dorgerouxa. Narodila se za pět měsíců po mém sňatku, jak se o tom můžete přesvědčiti v úředních spisech. Odpusťte mně oba a modlete se za mě."

Pak bylo dlouhé ticho. Bérangere plakala radostí. Její život se vyjasnil. Hrozná tíže, která ji sklonila v hanbě a zoufalství, jí již netížila. Mohla konečně vydychnouti a držeti hlavu zpříma, dívati se kolem sebe a užívati svého štěstí a lásky.

Zašeptala:

"Je to možné! Dcera Noëla Dorgerouxe... Je to možné!"

"Je to možné a je to jisté. Po svém zápase s Velmotem a po péči, kterou jsi mu věnovala a kterou jsi ho zachránila, se dal Massignac na pokání. V myšlenkách na den, kdy podlehne a kdy chtěl vykoupiti část svých zločinů, napsal tento dopis... který nemá přirozeně s právnického stanoviska ceny, ale který my pokládáme za pravdivý. Ty jsi dcera Noëla Dorgerouxe, Bérangere, ty jsi dcera toho, jejž jsi stále milovala jako otce a který chtěl našemu manželství. A toho bys neposlechla, Bérangere? Nemyslíš, že je to naše povinnost se spojiti a dokončiti jeho podniknutí? Ty znáš nenahraditelný vzorec. Řekneš jej a zajistíme na vždy podivuhodné dílo Noëla Dorgerouxe. Chceš, Bérangere?"

Neodpověděla hned a když jsem se pokoušel ji příměti k odpovědi, zpozoroval jsem, že naslouchá s roztržitým pohledem, v němž mě překvapovala nejistota,

"Co je ti drahá přítelkyně? Svoluješ, není-liž pravda?"

"Ano, ano," odpověděla, "ale nejdříve je třeba, abych pomohla své pamětí. Pomysli přece, jak to bylo neobezřetné, že jsem si ten vzorec nenapsala! Ale umím jej jistě nazpaměť. Ale, teď, hned..."

Přemýšlela chvíli. Obličej se svraštil a rty se pohybovaly. "List papíru a něco na psaní... rychle..."

Dal jsem jí zápisník a tužku.

Načrtla rychle třesoucí se rukou několik číslic. Potom se zastavila a dívala se na mě pohledem, plným úzkosti. Pochopil jsem její úsilí a uspokojil jsem jí:

"Nemysli na to... nemysli na to... až později... Dnes máš zapotřebí odpočinku. Spi, má drahá."

"Ale je potřeba, abych si vzpomněla, za každou cenu je to nutné."

"Vzpomeneš si. Teď tě to namáhá, rozčiluje. Odpočiň si."

Poslechla mě a usnula. Ale za hodinu se probudila, vzala rozčileně kus papíru a za chvíli ze sebe vyrazila:

"Je to strašné! Mozek nechce... Ach, to mě bolí!"

Tak přešla noc v marných pokusech, horečka se zvětšila. Druhý den již blouznila a koktala písmena a číslice, které nebyly stejné.

Celý týden jsem se bál o její život. Bolela ji hrozně hlava a vyčerpávala se stálým načrtáváním čar na plátno.

Když se pozdravila a nabyla úplného vědomí, vyhýbali jsme se tomuto předmětu nějaký čas. Ale cítil jsem, že na to myslí a že nepřestává vzpomínati. Konečně mně jednoho dne řekla se slzami v očích:

"Již nedoufám, drahý příteli. Stokrát jsem si opakovala vzorec, když jsem se mu naučila a byla jsem jista, že ho umím. Ale nezůstalo po něm nejmenší stopy. Zdá se mi, že mně něco z mozku vytrhli. Musilo se to státi, když mě Velmot tiskl hrdlo. Náhle se mně v mozku zatemnilo. Vím již teď, že si již nikdy nevzpomenu."

A nevzpomněla si. V "Ohradě" již nebylo představení obnoveno. Zázračná vidění se již vícekrát neobjevila. A přece, jak bylo po nich pátráno! Kolik společností se utvořilo, které se pokoušely využíti ztraceného tajemství. Ale marně. Promítací plocha zůstala nehybná a prázdná jako oko slepcovo.

Byla by to pro mě a pro Bérangere nová muka, kdyby nám láska nedala zapomenutí a útěchu. Policie - dosti blahovolná v tomto případě - nenašla nikdy stop té, jež nesla jméno Massignacovo. Byl jsem poslán do východních zemí, kam se mnou přešla a dělala mně milovanou společnici až do dne, kdy náš sňatek nevzbudil již mnoho pozornosti.

Často mluvíme o velikém tajemství Noëla Dorgerouxe. Nebylo nic úžasnějšího nad meudonská zjevení a můžeme jim směle přičísti zásluhu, že nám rozšířily obzor, jak jsme si nedovedli ani představiti. Ale myslíš jistě, že máme čeho litovati? Je znalost minulosti a budoucnosti podmínkou lidského štěstí? Což není právě zákonem naší rovnováhy, že jsme nuceni žíti v omezených hranicích přítomnosti, pozorovati za sebou a před sebou slabá světélka hořící nebo právě se zapalující? Náš rozum je úměrný našim silám a není dobře znáti a rozluštiti příliš rychle pravdy, jimž nemáme času se přizpůsobiti a hádanky, jichž znalosti ještě nezasluhujeme.

Ale Bénjamin Prévotelle netajil svou lítost. Udržuji s tímto velikým vědcem, jehož práce mu zaručily předčasnou slávu, čilou korespondenci, kde se ptá, v každém svém dopise bázlivou otázkou:

"Vzpomene si? Můžeme doufati?"

Ale bohužel, mé odpovědi naděje nevzbuzují: "Bérangere si na nic nevzpomene. Nedoufejte."

Spokojuje se tím, že těžce bojuje proti těm, kteří odporují jeho domněnce a jichž počet, nutno si přiznati, vzrostl od doby, kdy byla promítací plocha a celé zařízení zničeno, kdy tedy nebylo možno prováděti viditelné důkazy. A jejich námitky jsou prostě nejasné. Ale za ním stojí nekonečný dav. My jsme po uvážení došli k přesvědčení a věříme horlivě, že přesto, že nemáme novinek od svých bratří z Venuše, pokračují ty bytosti "Tří očí" ve svém zájmu o nás se stejnou horlivostí, pozorností a vášnivou dychtivostí. Kloní se nad námi, sledují nás, pozorují, studují, milují nás, počítají naše nemoci a rány a možná, že nám i závidí, když jsou účastni našich radostí, když v nějakém mlčelivém okolí překvapí dva milence s očima překypujícíma láskou, jichž rty se spojily...

Obsah

I. Křepelinka. 4

II. Trojúhelníkovité kruhy. 13
III. Poprava. 24
IV. Mrtvý syn Noëla Dorgeroux. 32
V. Polibek. 41
VI. Neklid. 54
VII. Muž s lítýma očima. 63
VIII. Někdo vyjde ze stínu... 72
IX. Ten, kdo vyšel ze stínu... 84
X. Dav vidí. 95
XI. Velechrám. 103
XII. "Podoby". 111
XIII. Závoj se odhaluje... 122
XIV. Massignac a Velmont. 136
XV. Skvělá domněnka. 144
XVI. Rty se spojily. 156
XVII. Poslední zjevení. 165
XVIII. Zámek Pré-Bony. 173
XIX. Vzorec. 184

1 V orig. se děvče jmenuje: Bérangere a odvozené jméno je Bergeronette = konipásek, přeloženo do češtiny Křepelinka.

2 Berger znamená v básnické mluvě Venuši, jitřenku.

??

??

??

??

4

197